

BÜYÜKŞEHİRLERİN YEŞİL BELEDİYE KARNESİ PROJE RAPORU

KASIM
2020

YAZANLAR

Burcu Genç
Deniz Özkor
Emin Alp Bıyık
Emine Tarhan
Helin Laçın
Melek Demir
Mustafa Dehmen
Simin Kışınbay
Zeynep Arslan

*Alfabetik olarak sıralanmıştır.

Birinci Baskı

İstanbul 2020

Yeşil Gelecek Derneği

Gökalp Mh. Durulsoy İş Hanı 48. Sk. No:2 K:5 D:37
Zeytinburnu/İstanbul

<https://yesilgelecekdernegi.org/>
info@yesilgelecekdernegi.org

HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG
DERNEĞİ
TÜRKİYE
TEMSİLCİLİĞİ

ÖNSÖZ

PROJE EKİBİ

Karar verme ve plan yapma yetkileri olan yerel yönetimler, yaptıkları plan ve projelerle yaşadığımız çevreyi doğrudan etkilemektedir. Tüm dünyada verilen ekolojik mücadelenin etkisinin daha kalıcı olması için ise yerel ekolojik faaliyetlerin güçlenmesi gerektiğine inanmaktayız. Bu nedenle Argüden Yönetişim Akademisi'nin yaratmış olduğu Argüden Akademi Belediye Yönetişim Karnesi'nden yola çıkarak Yeşil Belediye Karnesi'ni oluşturduk. 2019 yılında hazırladığımız karnemiz ilçe belediyelerinin durumlarını incelerken, bu yıl karnenin devamı niteliğinde olan Büyükşehirlerin Yeşil Belediye Karnesi ve Gösterge Seti'ni oluşturduk.

Türkiye nüfusunun %48'inin barındığı, ülkenin en yoğun nüfuslu on büyükşehir belediyesini çalışırken aklımızda şu iki soru vardı: "İklim krizinin etkisini azaltmak ve uyum sağlamak adına Türkiye yerelinde yönetimler ne yapıyor?" ve "İklim krizi kaynaklı derinleşen ekolojik afetlere yerel yönetimler nasıl hazırlanıyor?"

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında; akademik çalışmalar, mevzuatlar, farklı ölçüm çalışmaları ve uygulamalar açısından aktif yol gösteren Danışma Kurulu üyelerimiz çok değerli hocalarımız Prof. Dr. Semra Cerit Mazlum'a, Prof. Dr. Fikret Adaman'a, Prof. Dr. Nurhan Yentürke, Argüden Yönetişim Akademisi'nden Dr. Fatma Ögücü Şen ve İnan İzci'ye, IPM Mercator Dr. Akgün İlhan'a, Dr. Baran Alp Uncu'ya, Kent-Lab | Kentsel Stratejiler ve Yerel Uygulamalar Derneği'nden Gökçen Kunter Karaduman ve İkbâl Polat'a, EKOIQ ve İklim Haber Yayın Yönetmeni Barış Doğru'ya, SHURA Enerji Dönüşüm Merkezi'nden Enerji Analisti Ahmet Acar'a, 350.org Türkiye Kampanyalar Sorumlusu Efe Baysal'a en içten teşekkürlerimizi sunarız. Dernek gönüllülerimizden oluşan araştırma ekibimizde bulunan Bilge Genç, Burcu Genç, Deniz Özkor, Emin Alp Bıyık, Emine Tarhan, Helin Laçın, Melek Demir, Mustafa Dehmen, Simin Kışınbay ve Zeynep Arslan'a teşekkür ederiz.

Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'ne projemize verdiği destek için çok teşekkür ederiz.

Yaptığımız çalışmanın yeşil belediye olmak isteyen tüm yerel yönetimlere referans olması ve yerelin ilçelerinde savunuculuk yaparken başvuracağı bir kaynak olarak kullanması dileğiyle...

1	YÖNETİCİ ÖZETİ
2	GİRİŞ
3	METODOLOJİ
6	GÖSTERGE SETİ
16	KARNELER
38	İYİ ÖRNEKLER
44	SONUÇ VE ÖNERİLER
52	TARAMA SONUÇLARI
61	KAYNAKÇA

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ

Kentlerde yaşayan insan nüfusu dünyada ve paralel olarak ülkemizde her geçen gün artmaktadır. 2019 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye'deki kent nüfusu toplam nüfusun %92.78'ini oluşturmaktadır. Kentlerde oluşan bu yığılma beraberinde çevresel, sosyal ve ekonomik alanlarda strateji oluşturma ve politika geliştirme gereksinimlerini ortaya çıkarmaktadır. Aynı zamanda küresel olarak etkilerini daha yoğun yaşamaya başladığımız iklim krizi, çevresel, sosyal ve ekonomik anlamda alışlagelmiş politikalara alternatif üretmenin yollarını zorlamaktadır. Bu kapsamda uluslararası alanda BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve AB Yeşil Mutabakatı gibi merkezi düzeyde yol haritaları belirlenmekle beraber ulusal düzeyde eylem planları, strateji belgeleri ve mevzuat çalışmaları ile uyum çalışmaları yürütülmektedir. Özellikle iklim krizine uyum ve mücadele konusunda yapılan bu merkezi çalışmaların uygulanması ve yürütülmesi konusunda yerele odaklı faaliyetlerin hayata geçirilmesi ise daha yavaş gerçekleşmektedir. Geleneksel yaşam biçimlerinin köklü değişimlere uğradığı, doğal kaynak yönetiminin önem kazandığı ve sürdürülebilir ekonomik sistemlerin ön plana çıktığı günümüz dünyasında yerel yönetimlerin rolü de önemli oranda artmış bulunmaktadır. Mevcut durumda her birimizi doğrudan etkileyen birçok sorunun çözümünde öncelikle yerel yönetimlerin aktif olarak eyleme geçmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Seragazi emisyon miktarlarının azaltımı, yenilenebilir enerji üretimi ve enerji verimliliğinin artırılması, su varlıklarının verimli kullanımı, hava kirliliğinin önlenmesi, biyoçeşitliliğin korunması ve çeşitliliğin artırılması gibi yeşil bir bakış açısı ile çözüm yollarının örülmesi hususunda belediyelerin sorumluluk alması ve somut faaliyetler gerçekleştirmesi beklenmektedir.

Bu çalışma ile Türkiye'nin en yoğun nüfuslu on büyükşehir belediyesinin (Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Konya, Şanlıurfa) "Yeşil Belediye Karnesi"ni oluşturmak amacıyla incelenmiştir. Yeşil Belediye Karne başlıklarında uzman kişilerden oluşan danışma kurulu ve proje ekibi tarafından proje adımları, yön-

temleri ve uygulamaları oluşturulmuştur. Hem ulusal hem de uluslararası alanda yeşil belediye, yeşil kentler ve çevre yönetimi ile ilgili literatür araştırmasına dayanarak gösterge seti hazırlanmıştır.

Çevre Yönetimi, Biyoçeşitlilik, Enerji, Ulaşım, İklim Krizi, Hava, Su, Atık, Arazi Kullanımı, Gürültü - Görüntü - Elektromanyetik - Işık, belediye karnesi için hazırlanan gösterge setindeki on ana başlıktır. Bu on temel başlığın altındaki 393 göstergenin tamamı yapılandırılmış nitel sorular şeklindeki evet/hayır sorularıdır. Göstergeler kendi içlerinde soruladıkları çerçeveye göre yapı-uygulama-ölçme olarak sınıflandırılmıştır. Büyükşehir belediyelerini gösterge seti aracılığı ile puanlamak ve analiz etmek için stratejik planları, performans programları, faaliyet raporları ve resmi internet siteleri anahtar kelimeler ile taranmıştır.

Yeşil Belediye Karne çalışmasına dahil edilen on belediyenin %30 ile %70 aralığında yeşil belediye göstergelerini karşıladıkları görülmüştür. Özellikle "İklim Krizi" ve "Enerji" başlıkları altında bulunan göstergelerin diğer göstergelere göre daha az uygulandıkları görülmüştür. Gösterge setlerinde sadece İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin "Çevre Yönetimi" başlığı altındaki tüm göstergeleri uyguladığı görülmüştür. Bunun dışında belediyelerin bazı gösterge başlıklarında münferit olarak yoğun çalışmaları olduğu görülmekle beraber bu faaliyetlerin kurumsallaşmadığı ve diğer belediyelerde gerçekleşmediği görülmektedir. Sonuç olarak ülkemizde yeşil belediyecilik anlayışının geliştirilmesi ve buna uygun politikaların oluşturulmasında önemli bir çalışma alanı bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin bu yönde kapasitelerini geliştirmeleri ve faaliyetlerini şekillendirmeleri çevresel, sosyal ve ekonomik anlamda sürdürülebilir kentler oluşturmak için gereklidir.

GİRİŞ

Büyükşehirlerin Yeşil Belediye Karnesi raporu, 2019 Kasım ayında yayınlanan İstanbul İli'nin otuz yedi ilçesinin Yeşil Belediye Karnesi Raporu'nun ardından bir devam raporu niteliği taşımaktadır. Büyükşehirler için hazırlanan 393 soruyla Türkiye'nin en yoğun nüfuslu ilk on büyükşehir belediyesinin mevcut çevre durumları çıkarılmıştır. Bu çalışma ile büyükşehir belediyelerinin on başlıkta çevre alanında yapılan çalışmalarının ve iklim krizi kaynaklı afetlere ne kadar hazırlıklı olduklarının görülmesi amaçlanmıştır.

2020 yılında yaşanan COVID-19 pandemisi, yerel yönetimlerin acil durumlarda ne kadar önemli olduğunu, iklim krizinin hem mağduru hem faili olan kentlerin iklim krizi kaynaklı afetlerle karşı karşıya kalmaları durumunda nasıl tepki vereceklerini ölçülmesini sağlamıştır. Pandemi, kentlerin dirençliliklerini de ölçmüştür.

İklim Haber ve KONDA işbirliğinde gerçekleştirilen Türkiye'de İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları Algısı 2020 araştırmasının sonuçları Türkiye'de her iki kişiden birinin iklim krizinin virüsten daha büyük bir kriz olduğunu düşündüğünü, her on kişiden yedisinin de iklim değişikliği için endişeli olduğunu ortaya koymuştur. Ankete katılanların %89'u pandemi sonrası ekonomik toparlanmanın ancak tarım ve yenilenebilir enerjiye yaptığı yatırımlarla olacağını düşünmektedir. Ormanların kesilmesini %56'sı doğru bulmazken, %75'i iklim krizine karşı yeşil alanların korunması gerektiğini dile getirmiştir. Bu anketin sonuçları ise Büyükşehirlerin Yeşil Belediye Karnesi'nin hazırlanma amacını da ortaya koymaktadır. Büyükşehirlerin Yeşil Belediye Karnesi, Türkiye nüfusunun %48'inin barındığı büyükşehirlerin çevre durumlarını ölçerek izlenme ve takibinin yapılmasına olanak sağlamak için oluşturulmuştur. Yeşil Belediyecilik, kentsel planlamada önemli yaklaşımlardan biridir. Birleşmiş Milletler Dünya Şehirleri Veri Kitapçığı'na göre (UN-Habitat World Cities Data Booklet 2018) 2018'de dünya nüfusunun %55,3'ünün şehirlerde yaşadığı ve 2030 yılında ise %60'nın şehirlerde yaşayacağı tahmin edilmektedir. Hızlı kentleşme; planlanmamış kentsel yayılmaya,

yetersiz ve aşırı yüklenen altyapı hizmetlerine (atık toplama ve su ve sanitasyon sistemleri, yollar ve ulaşım gibi) ve hava kirliliğine neden olmaktadır. (United Nations, 2019) Bugün şehirlerin CO₂ salımlarının %71-76'sından sorumlu olduğu bilinmektedir. (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2019) Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (Intergovernmental Panel of Climate Change) Ekim 2018'de yayınladığı Global Warming of 1,5^o raporunda ise 2030 yılına kadar sanayi öncesi sıcaklık seviyesinin 1,5^oC'nin üstüne çıkmasını engellemek için ülkelerin enerji tüketimlerini dolayısıyla seragazı salımlarını azaltmak için bir an önce dönüşümlerini başlatmaları gerektiği bildirilmiştir. (Masson-Delmotte, 2018) Bu nedenle Yeşil Belediyeler, yerelde seragazı salımlarını azaltmaya yönelik çözümlere odaklanmalı, böylece yerel halkın olağanüstü koşullarda sağlık ve yiyecek hizmetlerine ulaşımını garanti altına almalıdır. Bu çözümler çevre sorunlarını gidermeyi hedeflemeli; sürdürülebilir orman yönetimi, ısı adası etkisinin azaltılması, tabiat varlıklarının belirlenmesi, karbon ayakizini azaltma üzerine eylem planlarının uygulanması ve takibi, yeşil belediyecilik göstergelerinden sadece bazılarıdır. Örneğin, karbon salımını azaltmaya yönelik alternatif ulaşım sistemleri yatırımlarını yapılarak; insanların bisiklet yolları ve entegre toplu taşıma sistemleri sayesinde hem çevre dostu ulaşım erişimi, hem de enerji tasarrufu ile yaşam kalitesi artırılabilir. Tüm bunlarla birlikte Yeşil Belediyeler, yaşanmış ve olası tüm afetleri göz önünde bulundurarak kentleri dirençli hale getirmeli ve geleceğe hazırlamalıdır.

METODOLOJİ

Büyükşehirlerin Yeşil Belediye Karnesi Projesi, büyükşehir belediyelerinin mevcut durumlarını analiz etmeyi ve yapılabilecekleri ortaya koymayı hedeflemektedir. Yerel ekolojik mücadelenin taraflarından biri de yerel yönetimlerdir. İklim krizi yerel nüfusun sağlığını ve refahını etkilemekte, çevreyi değiştirmekte, canlı/ cansız varlıklara ve altyapıya zarar vermektedir.

Proje kapsamında, alanında uzman kişilerle danışma kurulu oluşturulmuş; proje adımları, yöntemleri, uygulamaları danışma kurulu ve proje ekibi tarafından hazırlanmıştır. Öncelikle hem ulusal hem de uluslararası alanda yeşil belediye, yeşil kentler ve çevre yönetimi ile ilgili literatür araştırması yapılmıştır. Yararlanılan kaynaklar aşağıdaki gibidir:

- Bölgesel Çevre Merkezi (REC-Regional Environmental Center)
- Sürdürülebilir Şehirler için Referans Çerçeve (RFSC-Reference Framework for Sustainable Cities)
- Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDGs-Sustainable Development Goals)
- Arcadis Sürdürülebilirlik Endeksi (Arcadis Sustainability Index) (2016)
- Boğaziçi Üniversitesi Türkiye'nin Sürdürülebilir Şehirleri Araştırması (2011)
- Sürdürülebilirlik Göstergeleri (Indicators for Sustainability) (2012)
- Kentsel Sürdürülebilirlik Göstergeleri (Urban Sustainability Indicators)
- Küresel Kent Göstergeleri (Global City Indicators Facility)
- BM İnsan Yerleşimleri Programı Ericsson İklim Raporu (UN-Habitat Ericsson Climate Report)
- Bogota Taahhüt ve Eylem Gündemi (The Bogota Commitment and Action Agenda UCLG-CGLU)
- Yeşil Kentler Göstergeleri (Green Cities Indicators)
- Çevre Mühendisleri Odası Dünya Çevre Günü ve Türkiye Raporu 2019
- Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü, Yeşil Büyüyen Kentler 2013 (OECD Green Growth in Cities 2013)

● Geleceğin Kentleri için AB Araştırması ve İnovasyon (EU Research and Innovation for Cities of the Future)

2019 yılında yayımlanan Yeşil Belediye Karnesi Raporu'nda olduğu gibi yerel yönetimlerin mevcut durumlarını ölçebilmek için öncelikli olarak gösterge seti oluşturulmak üzere Yeşil Kentler Göstergesi'nin (Green Cities Indicators) 12 ana başlığı ele alınmıştır. 12 başlığın ikisi yerel mevzuat göz önüne alınarak diğer başlıklarla bir arada değerlendirilmiştir. Kentsel karar organları olan yerel yönetimlerin faaliyet ve planlarında; enerji tüketiminin azaltılması, mevcut sistemlerin yenilenebilir enerjiyle ikame edilmesi, su kalitesinin ve tasarrufunun artırılması, biyoçeşitliliğin korunması, kentsel yeşil alanların genişletilmesi, tabiat varlıklarının korunması, atık oluşumunun önlenmesi, yerelde ekolojik tarım üretiminin desteklenmesi, karbon salımını azaltmaya yönelik toplu taşımayla entegre ulaşım sistemlerinin teşvik edilmesi ve iklim adaleti ilkesinin benimsenmesi ön plana çıkan konular olmuştur. Çevre Yönetimi, Enerji, Ulaşım, İklim Krizi Etki Azaltma ve Uyum, Hava, Su, Atık, Arazi Kullanımı, Gürültü-Görüntü-Elektromanyetik-Işık, Biyoçeşitlilik başlıklarına Yeşil Belediye Projesi kapsamında yaklaşım aşağıdaki gibidir:

1. İklim Krizi: Yerel yönetimlerin seragazi salımını azaltmasına ve iklim krizine uyum çalışmaları yapmasına yönelik 37 soru oluşturulmuştur.
2. Enerji: Karbon salımının azaltılması ve enerji verimliliğine yönelik 27 soru oluşturulmuştur.
3. Hava: Havayı kirletici salımlara karşı 34 soru oluşturulmuştur.
4. Atık: Atığın oluşumu, geri dönüştürülmesi ve/veya bertarafını kapsayan proje ve faaliyetlerin planlamasına ve yönetimine yönelik 47 soru oluşturulmuştur.
5. Arazi Kullanımı: Mekânsal planlamanın afet önleme ve uyum konularında etkin hale getirilmesi ve sürdürülebilir arazi kullanımı üzerine 55 soru oluşturulmuştur.
6. Su: Suyun içerisinde zararlı kimyasal maddeleri ve hastalık yapan organizmaları içermeyecek şekilde önlemlerin alınması ve sürdürülebilir su yönetimiyle ilgili 21 soru oluşturulmuştur.

7. Biyoçeşitlilik: Hassas ekosistemler ve biyoçeşitlilik açısından koruma ve iyileştirme amaçlı çalışmalar için 38 soru oluşturulmuştur.

8. Çevre Yönetimi: Yerel yönetimlerin doğaya karşı sorumlu davranması ve sorumluluk almasıyla ilgili bu başlık altında 12 soru oluşturulmuştur.

9. Ulaşım: Karbon salımını düşürmeye yönelik alternatif ulaşım sistemlerinin entegre ve kolay erişilebilir olmasına yönelik 45 soru oluşturulmuştur.

10. Gürültü-Görüntü-Elektromanyetik-Işık

a. Gürültü: Doğal yaşamı etkileyen taşıt gürültüsü, havai fişek, yüksek sesli müzik gibi faaliyetleri önleyici 33 soru oluşturulmuştur.

b. Görüntü: İlan panoları ve pankartların yarattığı doğal yaşamı etkileyen görüntü kirliliğini önleyici faaliyetlere yönelik 6 soru oluşturulmuştur.

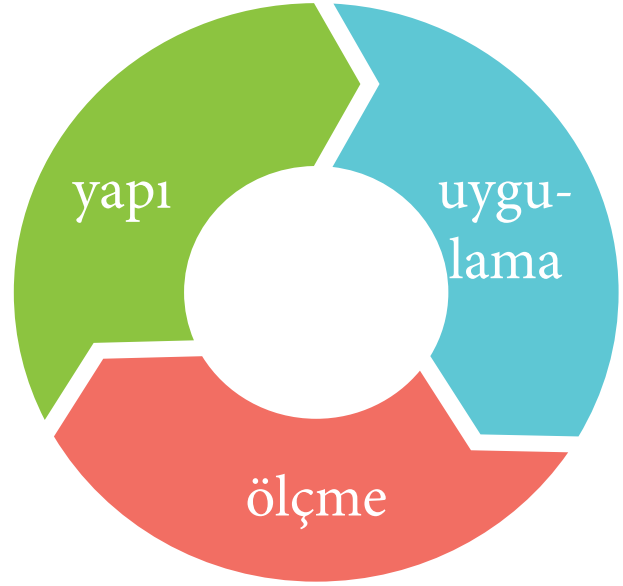
c. Elektromanyetik: Baz istasyonları, yüksek gerilim hatları ve radyasyon yayan küçük işletmeleri denetlemeye yönelik önleyici faaliyetlere ilişkin 3 soru oluşturulmuştur.

d. Işık: Doğal hayatı etkileyen ışıklandırmaları önleyici faaliyetlere yönelik 3 soru oluşturulmuştur.

Büyükşehirlerin Yeşil Belediye Karnesi Gösterge Seti içerisindeki 10 temel başlığın altında bulunan 393 göstergenin tamamı evet/hayır sorusu şeklindedir. Gösterge setinde yer alan sorular yapılandırılmış ve nitel soruları içermektedir. Göstergeler kendi içlerinde sorguladıkları çerçeveye göre yapı-uygulama-ölçme olarak sınıflandırılmıştır. Her yapı sorusunun uygulama ve ölçme sorusu da bulunmaktadır. Bu sınıflandırma ile ileride uygulanacak karnelendirme yönteminin anlaşılır olması hedeflenmiştir.

- **Yapı:** Karar alma, hizmet sunma, kurumsal gelişim süreçlerinde ve bunlara ilişkin alt süreçlerde farklı yöntemlerin geliştirildiği gösterge sorularını kapsar.
- **Uygulama:** Yapıların faaliyetlerini inceleyen gösterge sorularını kapsar.
- **Ölçme:** Uygulamalara erişimi ve kamuyla paylaşımına dair ölçülebilir gösterge sorularını kapsar.

Göstergelerin ortaya çıkmasından sonra yerel yönetimlerin bu konulardaki yaklaşımları ve soruların yanıtları için Stratejik Planları, Performans Programları ve Faaliyet Raporları taranmış ve bunların yanında resmi internet siteleri aracılığıyla anahtar kelime aramaları yapılmıştır. İlgili belgelerin içerikleri ve proje kapsamındaki ele alınış biçimleri aşağıdaki gibidir.

- **Stratejik Plan:** “Kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plandır.” (5018 sayılı Kanun)
- **Performans Programı:** “Kamu idareleri, yürütecekleri faaliyet ve projeler ile bunların kaynak ihtiyacını, performans hedef ve göstergelerini içeren performans programı hazırlar.” (5018 sayılı Kanun)
- **Faaliyet Raporu:** “Üst yöneticiler ve bütçeyle ödenek tahsis edilen harcama yetkililerince, hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, her yıl faaliyet raporu hazırlanır. Üst yönetici, harcama yetkilileri tarafından hazırlanan birim faaliyet raporlarını esas alarak, idaresinin faaliyet sonuçlarını gösteren idare faaliyet raporunu düzenleyerek kamuoyuna açıklar.” (5018 sayılı Kanun)

Proje ekibinin öncelikli olarak kendi yerelinde harekete geçme kararı neticesinde Büyükşehirlerin Yeşil Belediye Karnesi Gösterge Seti'nin karnelendirme metodolojisi Türkiye'nin en yoğun nüfuslu on büyükşehir belediyesine uygulanmıştır. Bu belediyeler alfabetik sıralamayla, Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Konya ve Şanlıurfa'dır. Bu belediyelerin 2019-2023 dönemi stratejik planı, 2019 ve 2020 yılı performans raporları, faaliyet raporları ve belediye resmi internet siteleri incelenerek değerlendirilmeye alınmış ve puanlaması yapılmıştır.

On büyükşehir belediyesinin belirtilen belgelerine bakılarak gösterge setinde yer alan sorulardan evet yanıtına ulaşılanlara '1', hayır yanıtına ulaşılanlara ise '0' yazılmış, Excel aracı ile 393 gösterge doğrultusunda analizler yapılmıştır. Belediyelerin genel puanı ve her başlık altında aldığı puanlar belirlenmiş ve bu puanlama doğrultusunda Büyükşehirlerin Yeşil Belediye Karneleri ortaya çıkmıştır. Yüzdeler hesabı doğrultusunda belediyelere ait özel ve genel grafikler oluşturulmuştur.

Ortaya çıkan analizler proje ekibi tarafından benimsenen Yeşil Belediye İlkeleri doğrultusunda yorumlanmıştır. Yeşil Belediye İlkeleri; kapsayıcılık, savunuculuk, şeffaflık ve tutarlılıktan oluşmaktadır. Proje ekibinin kavramlara yaklaşımı aşağıdaki gibidir:

- **Kapsayıcılık:** Karar alırken, kaynak ayırırken veya hizmet sunarken doğanın parçası olan tüm gruplara yönelik kapsayıcı bir yaklaşımdır.
- **Savunuculuk:** Belediyenin mevzuat dışında kalan konularda da sorumlu olan kurumların karar verme süreçlerine yönelik somut eylemleri hayata geçirmesidir.
- **Şeffaflık:** Kaynak kullanımının dağılımının, hizmetlerin ve projelerin duyurusunun kamuoyuyla eksiksiz olarak paylaşılmasıdır.
- **Tutarlılık:** Süreçlerde alınan kararların ve yaklaşımların tüm planlarda ve raporlarda birbiriyle uyumlu ve entegre olmasıdır.

Belediyeler, en yüksek ve en düşük aldıkları başlıklar ile genel ortalamanın altında kalan başlıklar birlikte incelenerek değerlendirilmiştir. Düşük puan alınan başlıklara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

İyi örnek uygulamaları ise, büyükşehir belediyelerinin yaptıkları çalışmaların tek tek incelenerek etki alanı Yeşil Belediye İlkeleri'ne en uyumlu olanlar arasından belirlenerek seçilmiştir.

GÖSTERGE SETİ

GÖSTERGE SETİ ÇEVRE YÖNETİMİ

	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA	
1	Çevre denetim/koruma müdürlüğü bulunuyor mu?										
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2	Çevre koruma biriminin elektronik veritabanı var mı?										
	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	
3	Çevre laboratuvarı var mı?										
	0	0	1	0	1	1	1	1	0	0	
4	Çevre laboratuvarı veri analizlerini kamuyla paylaşıyor mu?										
	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	
5	Toplumun çevre yönetimine katılımını kolaylaştıracak birimi var mı?										
	0	0	1	0	1	1	1	1	0	1	
6	Toplumun çevre yönetimine katılımını kolaylaştıracak birimi STK ve üniversitelerle işbirliği yapıyor mu?										
	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	
7	Toplumun çevre yönetimine katılımını kolaylaştıracak birimi STK, kamu ve özel sektörle yürütülen hizmetleri kamuyla paylaşıyor mu?										
	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	
8	Çevre Yönetim Sistemleri (ISO14001) sertifikası var mı?										
	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	
9	Yerel çevre kuruluşlarıyla işbirliği var mı?										
	1	1	0	1	0	1	1	1	0	0	
10	Yerel çevre kuruluşlarıyla olan işbirliğini kamuyla paylaşıyor mu?										
	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0	
11	Uluslararası çevre ağlarına (ICLEI, Sağlıklı Kentler Birliği vb.) üyeliği var mı?										
	0	0	1	1	0	1	1	1	0	0	
12	Uluslararası çevre ağlarına (ICLEI, Sağlıklı Kentler Birliği vb.) olan üyeliğini kamuyla paylaşıyor mu?										
	0	0	0	1	0	1	1	1	0	0	
	3	4	4	6	7	11	12	10	1	2	
	25%	33%	33%	50%	58%	92%	100%	83%	8%	17%	

BİYÖÇEŞİTLİLİK

13	Biyöçeşitlilik birimi bulunuyor mu?										
	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
14	Hassas ekosistemlere zarar gelmesini önlemek veya mevcut zararını engellemek amacıyla çalışma yapıyor mu?										
	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	
15	Hassas ekosistemlere zarar gelmesini önlemek veya mevcut zararını engellemek amacıyla yapılan çalışmaları kamuyla paylaşıyor mu?										
	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	
16	Mevcut ağaçlarda iyileştirme ve restorasyon yapıyor mu?										
	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	
17	Mevcut ağaçların iyileştirme ve restorasyon çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	
18	Ağaçlandırma çalışmaları yapıyor mu?										
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
19	Ağaçlandırma çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
20	Biyöçeşitlilik için belirlenmiş alan var mı?										
	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	

21	Biyçeşitlilik için belirlenen alanları kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1
22	İstilacı yabancı türleri takip ediyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
23	İstilacı yabancı türlerin takip sürecini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
24	İstilacı yabancı türlerin engellemesine yönelik çalışmalar yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
25	İstilacı yabancı türlerin engellemesine yönelik yapılan çalışmaları kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
26	Biyçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliği için resmi kalkınma yardımı alınıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	1	1	1	1	0	0
27	Biyçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliği için alınan yardımları kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	1	1	1	1	0	0
28	Biyçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliği için kamu harcaması yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	0	1	1	1	1	1	0
29	Biyçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliği için yapılan harcamaları kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	0	1	1	1	1	1	0
30	Stratejik planda hayvan hakları hakkındamaddeler bulunuyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	0	1	1	0	0	1	0
31	Sokak hayvanlarının yaşam kalitesini artırmaya yönelik çalışmalar yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
32	Sokak hayvanlarının yaşam kalitesini artırmaya yönelik yapılan çalışmaları kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
33	Hayvan rehabilitasyon merkezlerinde/geçici bakımevlerinde sahiplendirme çalışmaları yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
34	Hayvan rehabilitasyon merkezlerinde/geçici bakımevlerinde sahiplendirme çalışmalarını duyuruyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1
35	İlaçlandırma çalışmalarını ekosisteme ve biyçeşitliliğe uygun yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0
36	Ekosisteme ve biyçeşitliliğe uygun yapılan ilaçlama çalışmaları kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0
37	Hayvan hakları konusunda yereli güçlendirme eğitimleri yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0
38	Hayvan hakları konusunda yereli güçlendirici eğitimleri kamuya duyuruyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0
39	Hayvan hakları konusunda personeline eğitim veriyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	1	1	0	1	1	0
40	Hayvan hakları konusunda personeline verdiği eğitim çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	1	1	0	1	0	0
41	Hayvan ambulansı var mı?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0
42	Hayvan ambulansına erişilebiliyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0
43	Avcılığa karşı savunuculuk çalışmaları yürütüyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
44	Avcılığa karşı savunuculuk çalışmalarını kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
45	Kentsel yeşil alanlarda doğal bitki türleri kullanıyor mu?									
	1	1	0	0	1	0	1	0	1	0
46	Kentsel yeşil alanlarda kullandığı doğal bitki türlerini kamuya paylaşıyor mu?									
	1	1	0	0	1	0	1	0	1	0
47	Sokak ağaçlandırmalarının yeşil koridor oluşturacak şekilde sürekliliğini sağlıyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
48	Sokak ağaçlandırmalarının yeşil koridor oluşturmak için yaptığı çalışmaları kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
49	Budama faaliyetlerini ekolojik varlıklara zarar vermeyecek şekilde yapıyor mu?									
	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0
50	Budama faaliyetlerini ekolojik varlıklara zarar vermeyecek şekilde yaptığını kamuya paylaşıyor mu?									
	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0
	15	24	24	16	26	29	29	28	24	12
	39%	63%	63%	42%	68%	76%	76%	74%	63%	32%

İKLİM KRİZİ UYUM

51	İklim krizi birimi bulunuyor mu?									
	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0
52	İklim krizi eylem planı bulunuyor mu?									
	0	0	0	1	1	1	0	1	0	0
53	İklim krizi eylem planını kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	0	1	1	1	0	1	0	0
54	İlçe belediyeleriyle iklim eylem planı çalışmalarında işbirliği yapıyor mu?									
	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0
55	İlçe belediyeleriyle iklim eylem planı çalışmalarında yaptığı işbirliğini kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0
56	İklim afeti risk analizi var mı?									
	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0
57	İklim afeti risk analizini kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0
58	Isı adası etkisini azaltmaya yönelik çalışma yapıyor mu?									
	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0
59	Isı adası etkisini azaltmaya yönelik çalışmalarını kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0
60	İklim krizini azaltmaya yönelik çalışmalar yapan STK'larla işbirliği yapıyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0
61	İklim krizini azaltmaya yönelik STK'larla yapılan işbirliğini kamuya paylaşıyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0
62	Halk sağlığı boyutunda kriz yönetim planı var mı?									
	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
63	Halk sağlığı boyutunda kriz yönetim planını kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
64	Yağmur suyu toplama havuzları projesi var mı?									
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
65	Yağmur suyu toplama havuzları projesini kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
66	İklim krizi hakkında bilgi verdiği veritabanı var mı?									
	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0
67	İklim krizi hakkında bilgi verdiği veritabanını kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0
68	Sistemik gözlem veya erken uyarı sistemi çalışması yapıyor mu?									
	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0
69	Sistemik gözlem veya erken uyarı sistemi çalışma sonuçlarını kamuya paylaşıyor mu?									
	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0
70	İklim krizi hakkında güçlendirme çalışmaları yapıyor mu?									
	1	0	0	1	0	1	1	1	0	0
71	İklim krizi hakkında güçlendirme çalışmalarının duyurusunu yapıyor mu?									
	1	0	0	1	0	1	1	1	0	0
72	Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden sıcak hava dalgası hakkında uyarıları takip ediyor mu?									
	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0
73	Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden sıcak hava dalgası hakkında uyarıları kamuya paylaşıyor mu?									
	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0
ETKİ AZALTMA										
74	Çevre dostu bina hakkında çalışan birimi bulunuyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
75	Yeşil sertifika almış binası var mı?									
	0	0	0	1	1	1	0	0	1	0
76	Yeşil sertifika almış binaları kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	0	1	1	1	0	0	1	0
77	Seragazi hakkında çalışan birimi bulunuyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
78	Seragazi salım hesaplaması yapıyor mu?									
	0	0	1	1	1	1	1	1	0	1
79	Seragazi salım hesaplamasını kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	1	1	1	1	0	1	0	1
80	Seragazi salım azaltma hedefi var mı?									
	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0
81	Seragazi salım azaltma hedefini kamuya paylaşıyor mu?									
	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0
82	Seragazi salım azaltma hedefini uluslararası anlaşmalara göre mi belirliyor?									
	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
83	Seragazi salım azaltma hedefini uluslararası anlaşmalara göre belirlediğini kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
84	Belediye Başkanları Küresel İklim ve Enerji Sözleşmesi'ni (Covenant of Mayors) imzalamış mı?									
	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0
85	Belediye Başkanları Küresel İklim ve Enerji Sözleşmesi'nin yükümlülüklerini gerçekleştirdiğini kamuya paylaşıyor mu?									
	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0
86	Direnci kentler oluşturmak için yeşil altyapıların kullanılmasına yönelik stratejik planda çalışma var mı?									
	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0

Dirençli kentler oluşturmak için yeşil altyapıların kullanılmasına yönelik çalışmalar kamuyla paylaşıyor mu?										
87	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0
	6	8	11	30	19	27	20	16	2	2
	16%	22%	30%	81%	51%	73%	54%	43%	5%	5%

ENERJİ YENİLENEBİLİR ENERJİ

Enerji birimi bulunuyor mu?										
88	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	0	1	1	1	1	0	0
Yenilenebilir enerji hakkında çalışan birimi bulunuyor mu?										
89	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	1	0	1	0	0	1
Temiz yenilenebilir enerji santralleri bulunuyor mu?										
90	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Temiz yenilenebilir enerji santralleri kamuyla paylaşıyor mu?										
91	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Temiz yenilenebilir enerji üretimi kapsamında teşvik veriyor mu?										
92	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	1	1	1	0	0	0	0
Temiz yenilenebilir enerji üretimi kapsamında verdiği teşviği kamuyla paylaşıyor mu?										
93	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0
Enerji kooperatiflerine destekleme teşvikleri bulunuyor mu?										
94	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Enerji kooperatiflerine destekleme teşvikleri kamuyla paylaşıyor mu?										
95	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Belediye binalarında sıfır enerji çalışmaları yapıyor mu?										
96	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Belediye binalarında yapılan sıfır enerji çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
97	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Sürdürülebilir enerji eylem planı var mı?										
98	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	1	1	0	1	1	0	0
Sürdürülebilir enerji eylem planını kamuyla paylaşıyor mu?										
99	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	1	1	0	1	1	0	0
Isınmada konutlar için temiz sürdürülebilir enerji kurulumunda teşvik çalışmaları yapıyor mu?										
100	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Isınmada konutlar için temiz sürdürülebilir enerji kurulumunda teşvik çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
101	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ENERJİ VERİMLİLİĞİ

Enerji verimliliği hakkında çalışan birimi bulunuyor mu?										
102	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1
Enerji verimliliği hakkında personeline eğitim veriyor mu?										
103	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	1	1	1	1	1	0	1
Enerji verimliliği hakkında verdiği eğitimi kamuyla paylaşıyor mu?										
104	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	1	0	1	0	0	1
Enerji verimliliğine yönelik kamuya teşvik edici çalışmalar yürütüyor mu?										
105	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	1	1	1	0	1	0	0
Enerji verimliliğine yönelik yürütülen kamuya teşvik edici çalışmalar kamuyla paylaşıyor mu?										
106	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	1	1	0	1	0	0
Şehir aydınlatmasına yönelik tasarruf çalışmaları var mı?										
107	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
108	Şehir aydınlatmasına yönelik tasarruf çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1
109	Enerji ölçüm ve izleme sistemi binalarında bulunuyor mu?									
	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0
110	Enerji ölçüm ve izleme sistemi binalarında bulunduğunu kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0
111	Binalarında Enerji Kimlik Belgesi (EKB) ve enerji etüdü çalışmaları yapıyor mu?									
	0	0	1	0	1	0	1	0	0	1
112	Binalarında Enerji Kimlik Belgesi (EKB) ve enerji etüdü çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
113	Temiz ve sürdürülebilir enerji ile bölgesel ısıtma çalışmaları yapıyor mu?									
	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
114	Temiz ve sürdürülebilir enerji ile bölgesel ısıtma çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
	7	8	18	10	21	11	15	9	6	9
	26%	30%	67%	37%	78%	41%	56%	33%	22%	33%

ULAŞIM SÜRDÜRÜLEBİLİR ULAŞIM

115	Ulaşım planlaması yapan birimi bulunuyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
116	Taşıt filosunda elektrikli taşıt uygulaması var mı?									
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
117	Taşıt filosunda elektrikli taşıt uygulamasını kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
118	Toplu taşımada yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanıyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
119	Toplu taşımada yenilenebilir enerji kaynaklarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
120	Toplu taşımada elektrikli araç kullanıyor mu?									
	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0
121	Toplu taşımada elektrikli araç kullanımını kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	1	1	0	1	1	1	0	1	0
122	Elektrikli taşıtların şarj istasyonlarına yönelik çalışma var mı?									
	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0
123	Elektrikli taşıtların şarj istasyonlarına yönelik çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0
124	Toplu taşımayı teşvik edici çalışmalar yapıyor mu?									
	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1
125	Toplu taşımayı teşvik edici çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	1	1	0	1	1	1	1	1	0
126	Trafik yoğunluğunu azaltmak için adaptif trafik sistemini kullanıyor mu?									
	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
127	Trafik yoğunluğunu azaltmak için adaptif trafik sistemini kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
128	Raylı sistem geliştirme çalışmaları yapıyor mu?									
	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Raylı sistem geliştirme çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
129	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0
YAYA ULAŞIMI										
Yaya yollarının toplu taşımayla entegre olması için çalışmalar yapıyor mu?										
130	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Yaya yollarının toplu taşımayla entegre olması için yaptığı çalışmaları kamuyla paylaşıyor mu?										
131	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Araçsızlaştırma/yayalaştırma uygulamaları var mı?										
132	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0
Araçsızlaştırma/yayalaştırma uygulamalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
133	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0
Yaya yoluna bütçeyi ayırmış mı?										
134	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0
Yaya yoluna ayırdığı bütçeyi kamuyla paylaşıyor mu?										
135	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0
BİSİKLETLİ ULAŞIM										
Bisiklet yollarını artırma planı var mı?										
136	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Bisiklet yollarını arttırmaya yönelik çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
137	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Bisiklet yollarının toplu taşımayla entegre olması için çalışmalar yapıyor mu?										
138	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Bisiklet yollarının toplu taşımayla entegre olması için yapılan çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
139	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Bisiklet yollarında kullanıcıların oranlarını artırma çalışması var mı?										
140	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Bisiklet yollarında kullanıcıların oranlarını artırma çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
141	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Bisiklet park alanı var mı?										
142	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
Bisiklet park alanlarını kamuyla paylaşıyor mu?										
143	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	0	1	1	1	1	1	0
Bisiklet park alanını arttırmaya yönelik çalışmalar yapıyor mu?										
144	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1
Bisiklet park alanını arttırmaya yönelik çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
145	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	1	1	1	1	1	0
Bisiklet park alanları bisiklet yollarıyla entegre mi?										
146	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	1	1	1	0	1	0
Bisiklet park alanlarının bisiklet yollarıyla entegre olduğu ulaşım haritasını paylaşıyor mu?										
147	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0
Bisikletli ulaşımın yaygınlaşması için eğitimler, kampanyalar düzenliyor mu?										
148	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1
Bisikletli ulaşımın yaygınlaşması için düzenlediği eğitimleri, kampanyaları kamuyla paylaşıyor mu?										
149	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1
Bisiklet yoluyla ilgili bütçe ayırmış mı?										
150	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1

Bisiklet yoluyla ilgili ayırdığı bütçeyi kamuya paylaşıyor mu?										
151	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1

MOTORLU TAŞITLAR

Araçların karbon salımını düşürmeye yönelik herhangi bir uygulaması var mı?										
152	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	0	1	0	1	1	1	0
Araçların karbon salımını düşürmeye yönelik yaptığı uygulamayı kamuya paylaşıyor mu?										
153	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	0	1	0	1	1	1	0
Ağır tonajlı araçların karbon salım kontrolünü yapıyor mu?										
154	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Ağır tonajlı araçların karbon salım kontrolünün sonuçlarını kamuya paylaşıyor mu?										
155	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Araç trafik seyirinin hava kalitesini iyileştirmesi yönünde düzenleme çalışmaları yapıyor mu?										
156	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Araç trafik seyirinin hava kalitesini iyileştirmesi yönünde düzenleme çalışmalarını kamuya paylaşıyor mu?										
157	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Araç egzozlarından çıkan gazların hava kalitesine olumsuz etkisini azaltmak için gerekli çalışmalar yapıyor mu?										
158	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0
Araç egzozlarından çıkan gazların hava kalitesine olumsuz etkisini azaltmak için yaptığı çalışmaları kamuya paylaşıyor mu?										
159	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0
	10	24	22	14	28	29	39	23	28	13
	22%	53%	49%	31%	62%	64%	87%	51%	62%	29%

ARAZİ KULLANIM

SÜRDÜRÜLEBİLİR ARAZİ KULLANIMI

Yeşil altyapılarla ilgili çalışan birimi bulunuyor mu?										
160	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0
Planlarında yeşil altyapıların korunması/geliştirilmesi hakkındaki kararlar alıyor mu?										
161	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0
Planlarında yeşil altyapıların korunması/geliştirilmesi hakkında aldığı kararları kamuya paylaşıyor mu?										
162	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0
Kentsel yeşil alanlar için ekolojik envanter çalışması var mı?										
163	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Kentsel yeşil alanlar için ekolojik envanter çalışmasını kamuya paylaşıyor mu?										
164	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Kentsel yeşil alanlarının miktarında artış var mı?										
165	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
Kentsel yeşil alanlarının miktarındaki artışı kamuya paylaşıyor mu?										
166	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
Bütüncül yeşil alan/altyapı stratejisi var mı?										
167	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0
Bütüncül yeşil alan/altyapı stratejisini kamuya paylaşıyor mu?										
168	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0
Yutak alan oluşturma/koruma çalışmaları yapıyor mu?										
169	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	1	1	1	1	0	0
Yutak alan oluşturma/koruma çalışmalarını kamuya paylaşıyor mu?										
170	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	1	1	1	1	0	0

	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
171	Sulak alanlar hakkındakoruma çalışmaları var mı?									
	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
172	Sulak alanlar hakkındakoruma çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
173	Sürdürülebilir orman yönetimine dair çalışma yapıyor mu?									
	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0
174	Sürdürülebilir orman yönetimine dair çalışmaları kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0
175	Kırsal alanlarla ilgili çalışan birimi bulunuyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
176	Kırsal alanlarda iklim krizine karşı direnc oluşturabilecek mevcut varlıkları belirledi mi?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
177	Kırsal alanlarda iklim krizine karşı direnc oluşturabilecek mevcut varlıkları stratejik planında yer alıyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
178	Kırsal alanlarda iklim krizine karşı direnc oluşturabilecek mevcut varlıkları kullanılıyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
179	Kırsal alanlarda iklim krizine karşı direnc oluşturabilecek mevcut varlıkların kullanımını kamuyla paylaşıyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
180	Kırsaldaki tarım alanlarını koruyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
181	Kırsaldaki tarım alanlarını koruduğunu kamuyla paylaşıyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
182	Kentsel tarım uygulamaları hakkındabirimi bulunuyor mu?									
	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
183	Kentsel tarım uygulamaları var mı?									
	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0
184	Kentsel tarım uygulamalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0
185	Ekolojik tarım uygulamalarını destekliyor mu?									
	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0
186	Desteklediği ekolojik tarım uygulamalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	1	0	1	1	0	0	1	1	1	0
187	Gıda çalışmaları yapan birimi bulunuyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
188	Gıda güvenliği hakkındauygulamalara destek veriyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
189	Gıda güvenliği hakkındadesteklediği uygulamaları kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
190	Gıda kooperatiflerini destekliyor mu?									
	1	1	1	0	1	1	1	0	0	0
191	Gıda kooperatiflerine desteğini kamuyla paylaşıyor mu?									
	1	1	1	0	1	1	1	0	0	0
AFET ALANI										
192	Afet ve acil durumlarla ilgili birimi bulunuyor mu?									
	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0

	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
Afet acil durum planı var mı?										
193	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0
Afet acil durum planı hakkındailerlemeler ve raporlar paylaşıyor mu?										
194	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Afet acil durum planı erişime açık mı?										
195	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Afet acil durum risk azaltma planı var mı?										
196	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Afet acil durum risk azaltma planını kamuyla paylaşıyor mu?										
197	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Afet ve acil durumla ilgili mücadele için kapasite artırma çalışmaları var mı?										
198	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0
Afet ve acil durumla ilgili mücadele için kapasite artırma çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
199	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0
Afet ve acil durumla ilgili çalışan STK'larla işbirliği yapıyor mu?										
200	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0
Afet ve acil durumla ilgili çalışan STK'larla işbirliğini kamuyla paylaşıyor mu?										
201	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0
Afet anı hakkındatbikatlar yapıyor mu?										
202	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Afet anı hakkındatbikatları yaptığını kamuyla paylaşıyor mu?										
203	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Sel, su baskını, taşkın alanlarını tespit etti mi?										
204	0	1	1	0	1	1	1	1	0	0
Tespit ettiği sel alanlarını haritalar, raporlar, bilgi notları vb. araçlarla kamuyla paylaşıyor mu?										
205	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0
Sel alanlarına yönelik önlem alıyor mu?										
206	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0
Sel alanlarıyla ilgili önlemleri kamuyla paylaşıyor mu?										
207	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0
İklim kaynaklı yangınlarla mücadele için eylem planı var mı?										
208	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
İklim kaynaklı yangınlarla mücadele için eylem planını kamuyla paylaşıyor mu?										
209	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hidrانت sayılarını artırma çalışmaları var mı?										
210	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Hidrانت sayılarını artırma çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
211	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Telsiz haberleşme altyapısı var mı?										
212	1	0	0	1	0	0	1	0	1	0
Telsiz haberleşmesi hakkında eğitim veriyor mu?										
213	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Telsiz haberleşmesi hakkında çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
214	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0
	27	27	32	32	23	41	40	31	24	14
	49%	49%	58%	58%	42%	75%	73%	56%	44%	25%

HAVA KALİTE

Hava kalitesi yönetimi hakkında çalışan birim bulunuyor mu?										
215	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hava kalitesi yönetim stratejisi var mı?										
216	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0
Hava kalitesi yönetim stratejisini kamuyla paylaşıyor mu?										
217	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0
Halk sağlığı ve hastalık yükü açısından hava kirliliği analizi yapıyor mu?										
218	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Halk sağlığı ve hastalık yükü açısından hava kirliliği analizini kamuyla paylaşıyor mu?										
219	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Hava kirliliği kaynaklı sağlık maliyeti analizleri yapıyor mu?										
220	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hava kirliliği kaynaklı sağlık maliyeti analizlerini kamuyla paylaşıyor mu?										
221	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Temiz hava eylem planı var mı?										
222	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	0	1	0	0	1	0
Temiz hava eylem planını kamuyla paylaşıyor mu?										
223	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0
Hava kalitesi izleme merkezi var mı?										
224	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	0	1	1	0	1	0
Hava kalitesi ölçümlerini yaygın olarak ve mobil istasyonlarla yapıyor mu?										
225	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Hava kalitesi verileri günlük/saat başı kamuyla paylaşıyor mu?										
226	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	0	0	1	1	0	1	1
Hava kalitesi ölçüm değerlendirme yapıyor mu?										
227	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1
Hava kalitesi ölçüm değerlendirme raporlarını kamuyla paylaşıyor mu?										
228	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	0	1	0	0	1	1
Hava kalitesi ölçümlerinde PM10 ve PM2,5 ölçümlerini belirtiyor mu?										
229	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1
Hava kalitesi ölçümlerinde PM10 ve PM2,5 ölçümlerini kamuyla paylaşıyor mu?										
230	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1
Hava kalitesi haritası hazırlıyor mu?										
231	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	0	1	0	1	0	0	1	0
Hava kalitesi haritasını kamuyla paylaşıyor mu?										
232	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	0	1	0	1	0	0	1	0
Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) standartlarına göre düşük hava kalitesi için önlem alıyor mu?										
233	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DSÖ standartlarına göre düşük hava kalitesi için önlemleri kamuyla paylaşıyor mu?										
234	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hava kalitesi konusunda kamuoyu farkındalık çalışmaları yapıyor mu?										
235	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1
Hava kalitesi konusunda kamuoyu farkındalık çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
236	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZİANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0

Baca temizleme ve denetleme yönetim sistemi oluşturdu mu?										
237	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	0	1	1	0	0	0
Baca temizleme ve denetleme yönetim sistemini kamuyla paylaşıyor mu?										
238	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	0	1	1	0	0	0
LİMİT AŞIMI										
Hava kalitesi haritasında limit aşan yerlere, DSÖ standartlarına göre planlamada öncelik veriyor mu?										
239	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hava kalitesi haritasında limit aşan yerlere, DSÖ standartlarına göre öncelik verildiğini kamuyla paylaşıyor mu?										
240	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hava kalitesi için belirlenen sınır değerlerin aşıldığı yerlere planlamada öncelik veriliyor mu?										
241	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
Hava kalitesi için belirlenen sınır değerlerin aşıldığı yerlere planlamada verilen öncelikler paylaşıyor mu?										
242	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
Mevzuata uyum gösterilmediği durumlarda zorlayıcı önlemler alıyor mu?										
243	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	1	0	0	0	1	1	0
Mevzuata uyum gösterilmediği durumlarda aldığı zorlayıcı önlemleri kamuyla paylaşıyor mu?										
244	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	1	0	0	0	1	1	0
Doğal hayatı etkileyen koku ve toza karşı önlemler alıyor mu?										
245	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	0	0	1	1	1	0
Doğal hayatı etkileyen koku ve toza karşı alınan önlemleri kamuyla paylaşıyor mu?										
246	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	0	0	1	1	1	0
Havayı kirleten tesislerin denetlenmesini yapıyor mu?										
247	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	0	0	1	1	1	0
Havayı kirleten tesislerin denetlenme sonuçlarını kamuyla paylaşıyor mu?										
248	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
	21	18	14	21	5	21	15	7	20	7
	62%	53%	41%	62%	15%	62%	44%	21%	59%	21%

SU KALİTE

Yerüstü ve yeraltı suları hakkında çalışan birimi bulunuyor mu?										
249	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Havza koruma birimi bulunuyor mu?										
250	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1
Su havzalarının korunmasına dair çalışmalar yapıyor mu?										
251	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1
Su havzalarının korunmasına dair çalışmaları kamuyla paylaşıyor mu?										
252	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1
Su havzaları koruma planı var mı?										
253	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Su havzaları koruma planını kamuyla paylaşıyor mu?										
254	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Şebeke suyu sağlıklı ve içilebilir durumda mı?										
255	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Şebeke suyu sağlıklı ve içilebilir durumda olduğunu kamuyla paylaşıyor mu?										
256	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1
Şebeke suyu lezzet anketi yapıyor mu?										
257	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1

	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
258	Sebeke suyu lezzet anket sonuçlarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1
259	Kullanım miktarına göre kademeli tariflendirmesi var mı?									
	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1
260	Kullanım miktarına göre su fiyatlarında yağtığı indirimi kamuyla paylaşıyor mu?									
	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1
261	Konut başına 15 m ³ /ay ve üzeri su kullanımında yüksek fiyat uyguluyor mu?									
	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1
262	Konut başına 15 m ³ /ay ve üzeri su kullanımında uyguladığı yüksek fiyatı kamuyla paylaşıyor mu?									
	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1
263	Atık boşaltımlarını denetliyor mu?									
	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1
264	Atık boşaltım denetim sonuçlarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1
265	Yağmur suyu yönetim planı var mı?									
	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
266	Yağmur suyu yönetimi planını uyguluyor mu?									
	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
267	Yağmur suyu yönetimi planını kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
268	Yağmur suyunun ayrı olarak toplanması için çalışmalar yapıyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
269	Yağmur suyunun ayrı olarak toplanması için yaptığı çalışmaları kamuyla paylaşıyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
270	Yağmur suyunu depoluyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
271	Yağmur suyu depolama bilgisini kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
272	Yağmur suyu kullanıyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
273	Yağmur suyu kullanımını kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
274	Binalarında yağmur suyu toplama projesi uyguluyor mu?									
	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
275	Binalarında yağmur suyu toplama proje çıktıklarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
276	Su varlıklarında içme suyu analizi yapıyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	Su varlıklarında yapılan içme suyu analiz sonuçlarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1
ATIKSU										
278	Kentsel atık suların yerleşimlerden toplanması, arıtılması ve deşarjı için çalışan birimi bulunuyor mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
279	Kentsel atık suların yerleşimlerden toplanması, arıtılması ve deşarjı için atık yönetimi tesisleri kurulu mu?									
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

280	Kentsel atık suların yerleşimlerinden toplanması, arıtılması ve desarji için atık yönetim tesislerini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
281	Gri su kullanımına yönelik çalışması var mı?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
282	Gri su kullanımına yönelik çalışmaları kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
283	Cadde ve sokaklarda temiz suya erişim sağlıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
284	Cadde ve sokaklarda temiz suya erişim bilgisini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
285	Atıksu arıtması yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
286	Atıksu arıtması çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
287	Su havzalarında bitki örtüsünü koruyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	0	0	1	0	1	0	0
288	Su havzalarında bitki örtüsünün korunma çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	0	0	1	0	1	0	0
289	Su havzalarında ağaçlandırma yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1
290	Su havzalarında ağaçlandırma çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1
291	Yağmur suyunun toprağa geri dönüşümü için kaldırım ve yollarda yapılan çalışmalarda geçirimli yüzeyler kullanıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
292	Yağmur suyunun toprağa geri dönüşümü için kaldırım ve yollarda yapılan geçirimli yüzeyleri kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TASARRUF										
293	Su tasarrufuna yönelik birimi bulunuyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0
294	Su kayıplarını azaltmaya yönelik birimi bulunuyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
295	Su kayıplarını azaltmaya yönelik çalışmalar yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
296	Su kayıplarını azaltmaya yönelik çalışmaları kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
297	Kentin su ayakizi hesaplamaları yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
298	Kentin su ayakizi hesaplamalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
299	Su kuruluşunda akıllı şebekeler ve dijitalleşme konusunda çalışma yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
300	Su kuruluşunda akıllı şebekeler ve dijitalleşme konusunda yapılan çalışmaları kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1

33	35	20	29	21	37	29	37	18	32
63%	67%	38%	56%	40%	71%	56%	71%	35%	62%

ATIK

ATIK YÖNETİMİ VE GERİ DÖNÜŞÜM

301	Atık Yönetimi birimi bulunuyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
302	Atık Yönetim planı var mı?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
303	Atık Yönetim planını kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0
304	Atık yönetim planı için ilçe belediyeleriyle işbirliği yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
305	Atık yönetim planı için ilçe belediyeleriyle yaptığı işbirliğini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	0	1	1	1	0
306	Kompost yapımı için eğitim veriyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
307	Kompost yapımı için verdiği eğitimleri kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
308	Atığın üretilmesine yönelik azaltım çalışmaları yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1
309	Atığın üretilmesine yönelik azaltım çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1
310	Atık pilleri topluyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
311	Atık pilleri topladığını kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
312	Geri dönüşüm tesisi var mı?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
313	Geri dönüşüm tesisini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
314	Ambalaj atıklarını kaynağında ayrı olarak topluyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	0	1	1	1	1	1	1	0
315	Ambalaj atıklarının ayrı toplanması hakkında bilgi kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	0	1	1	1	1	1	1	0
316	Atıkla ilgili bilgilendirme, eğitim ve seminerler yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
317	Atıkla ilgili bilgilendirme, eğitim ve seminerlerin çağrısını yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
318	Tehlikeli atık imha kontrolü yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0
319	Tehlikeli atık imha kontrolü verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0
320	Evsel elektrikli ve elektronik atık geri dönüşümü yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	0	1	0	0
321	Evsel elektrikli ve elektronik atık geri dönüşüm çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	0	1	0	1	0	0

322	Entegre atık yönetim planı var mı?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
323	Entegre atık yönetim planını kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
324	İnşaat atık kontrolü yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
325	İnşaat atık kontrolü verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	1	1	0	0	1	1	1
326	Atık lastik toplaması yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	0	1	0	0	1	0	0
327	Atık lastik toplama verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0
328	Ömrünü tamamlamış lastik için geri dönüşüm çalışmaları yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0
329	Ömrünü tamamlamış lastik için geri dönüşüm verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	0	0	1	1	0
330	Evlerden atık yağ toplaması yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	0	0	1	1	1
331	Evlerden toplanan atık yağ verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0
332	İş yerlerinden atık yağ toplaması yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	0	1	1	1	0	1	1	0
333	İş yerlerinden toplanan atık yağ verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	0	1	1	1	0	1	1	0
334	Atık yağ geri kazanımı hakkında çalışma yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0
335	Atık yağ geri kazanım verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	0	1	0	0
336	Plastik kullanımını azaltma çalışmaları yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1
337	Plastik kullanımını azaltma verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	0	1	0	1	0	1	1	1
338	Atık bertarafında yakma yöntemini azaltma çalışmaları yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
339	Atık bertarafında yakma yöntemini azaltma verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
340	Atık yönetimi konusunda personeline eğitim veriyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	1	1	0	1	1	0
341	Çalışanlarına verdiği eğitimi kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	1	0	0	1	0	0
342	Atık gıda geri dönüşümü yapıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	0	1	1	0	1	0
343	Atık gıda geri dönüşümü verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	0	1	1	0	1	0
344	Tekstil atölyelerinden tekstil atığı topluyor mu?									
	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0

Tekstil atölyelerinden toplanan tekstil atığı verilerini kamuyla paylaşıyor mu?										
345	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Organik atık topluyor mu?										
346	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0
Organik atık toplama verilerini kamuyla paylaşıyor mu?										
347	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0
	36	32	14	40	35	35	21	41	31	16
	77%	68%	30%	85%	74%	74%	45%	87%	66%	34%

GÜRÜLTÜ-GÖRÜNTÜ-ELEKTROMANYETİK-İŞIK GÜRÜLTÜ

Gürültü izleme birimi var mı?										
348	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	0	1	1	0	1	0
Gürültü düzenlemeleri yapıyor mu?										
349	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gürültü düzenlemelerini kamuyla paylaşıyor mu?										
350	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gürültü kirliliğini giderici çalışmalar yapıyor mu?										
351	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gürültü kirliliğini giderme verilerini kamuyla paylaşıyor mu?										
352	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Havai fişek kullanımını yasaklamaya yönelik çalışma var mı?										
353	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	1	1	1	1	1	0
Havai fişek kullanımını yasaklama çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?										
354	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	1	1	1	1	1	0
Gürültü Eylem Planı var mı?										
355	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	1	1	1	0	1	1	0
Gürültü Eylem Planını kamuyla paylaşıyor mu?										
356	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	1	0	1	0	0	1	0
Gürültü kaynakları ve etkilenim alanları tespit ediliyor mu?										
357	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1
Gürültü kaynakları ve etkilenim alanlarını kamuyla paylaşıyor mu?										
358	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1
Ulaşım kaynaklı gürültü kirliliğini önleme çalışmaları yapıyor mu?										
359	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	1	1	0	1	1	0
Ulaşım kaynaklı gürültü kirliliğini önleme verilerini kamuyla paylaşıyor mu?										
360	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	1	1	0	1	1	0
Yapı dışı çevre gürültülerini önleme çalışmaları yapıyor mu?										
361	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1
Yapı dışı çevre gürültülerini önleme verilerini kamuyla paylaşıyor mu?										
362	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0
Sessiz asfalt uygulaması yapıyor mu?										
363	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0
Sessiz asfalt uygulaması kamuyla paylaşıyor mu?										
364	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0
Gürültü bariyeri yapıyor mu?										
365	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELİ	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	1	0	1	0	1	1	0

	Gürültü bariyeri verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
366	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	1	0	1	0	1	1	0
	Akustik yalıtım çalışmaları yapıyor mu?									
367	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0
	Akustik yalıtım çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
368	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0
	Yeşil bariyer uygulaması yapıyor mu?									
369	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0
	Yeşil bariyer uygulamasını kamuyla paylaşıyor mu?									
370	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0
	Raylı sistemlerden kaynaklı gürültü kirliliği önleme çalışmaları yapıyor mu?									
371	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	1	1	1	0	1	0
	Raylı sistemlerden kaynaklı gürültü kirliliğini önleme verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
372	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	0	1	1	1	1	0	1	0
	Sanayi kaynaklı gürültü kirliliğini önleme çalışmaları var mı?									
373	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	1	1	1	0	1	0
	Sanayi kaynaklı gürültü kirliliği ile yapılan çalışmalar kamuyla paylaşılıyor mu?									
374	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	1	1	1	0	1	0
	Havalimanı kaynaklı gürültü kirliliği tespit çalışmaları yapıyor mu?									
375	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	1	1	0	0	1	0
	Havalimanı kaynaklı gürültü kirliliği verilerini kamuyla paylaşıyor mu?									
376	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	1	0	1	1	0	0	1	0
	Sessiz alanlar belirleme çalışması yapıyor mu?									
377	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0
	Sessiz alanlar kamuyla paylaşıyor mu?									
378	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0
	İmar izinleri verilirken gürültü kirliliğine göre değerlendiriyor mu?									
379	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
	İmar izinleri verilirken gürültü kirliliğine göre değerlendirme verisini kamuyla paylaşıyor mu?									
380	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
GÖRÜNTÜ										
	Görüntü kirliliği izleme birimi bulunuyor mu?									
381	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
	Görüntü kirliliği giderme çalışmaları yapıyor mu?									
382	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
	Görüntü kirliliği giderme çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
383	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1
	Görüntü kirliliği nedeniyle idari yaptırım uygulanıyor mu?									
384	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	1	0	0	0	0	1	1
	Görüntü kirliliği nedeniyle idari yaptırım uygulamaları kamuyla paylaşıyor mu?									
385	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	1	1	1	0	0	0	0	1	1
	Kentsel tasarım rehberi hazırlıyor mu?									
386	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1
	Kentsel tasarım rehberi kamuyla paylaşıyor mu?									
387	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1

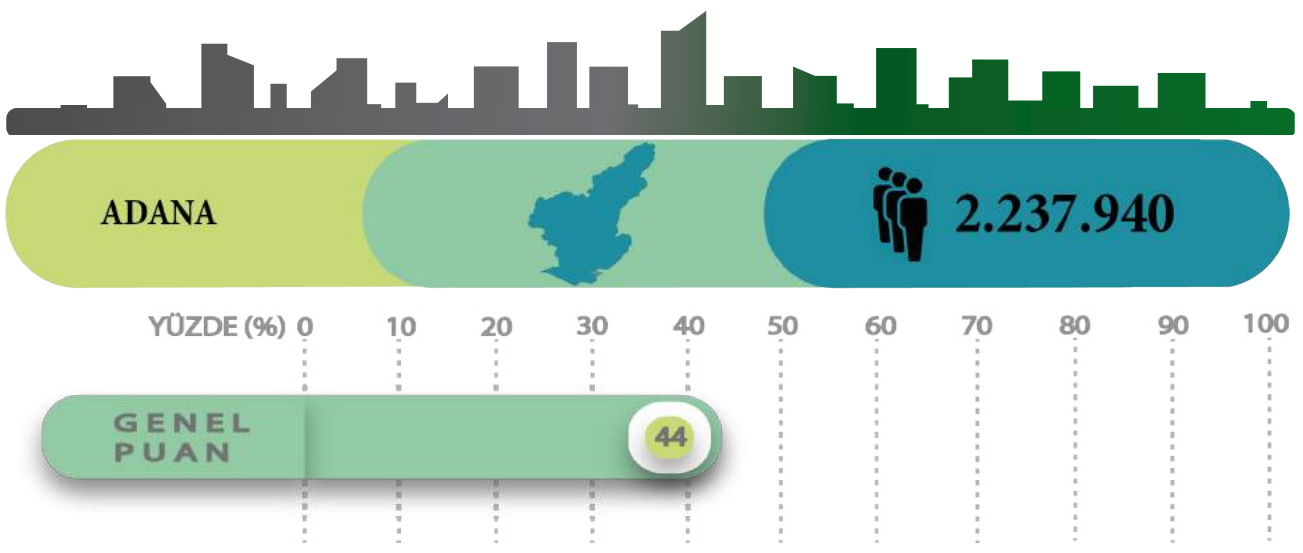
IŞIK										
	Işık kirliliği izleme birimi bulunuyor mu?									
388	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Işık kirliliğini giderici çalışmalar yapıyor mu?									
389	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Işık kirliliğini giderici çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
390	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ELEKTROMANYETİK										
	Elektromanyetik kirliliği izleme birimi bulunuyor mu?									
391	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Elektromanyetik Kirliliği giderici çalışmalar yapıyor mu?									
392	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Elektromanyetik Kirliliği giderici çalışmalarını kamuyla paylaşıyor mu?									
393	ADANA	ANKARA	ANTALYA	BURSA	GAZIANTEP	İSTANBUL	İZMİR	KOCAELI	KONYA	ŞANLIURFA
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	13	20	21	35	25	36	19	16	38	13
	28%	43%	46%	76%	54%	78%	41%	35%	83%	28%
	171	200	180	233	210	277	239	218	192	120
	44%	51%	46%	59%	53%	70%	61%	55%	49%	31%

KARNELER

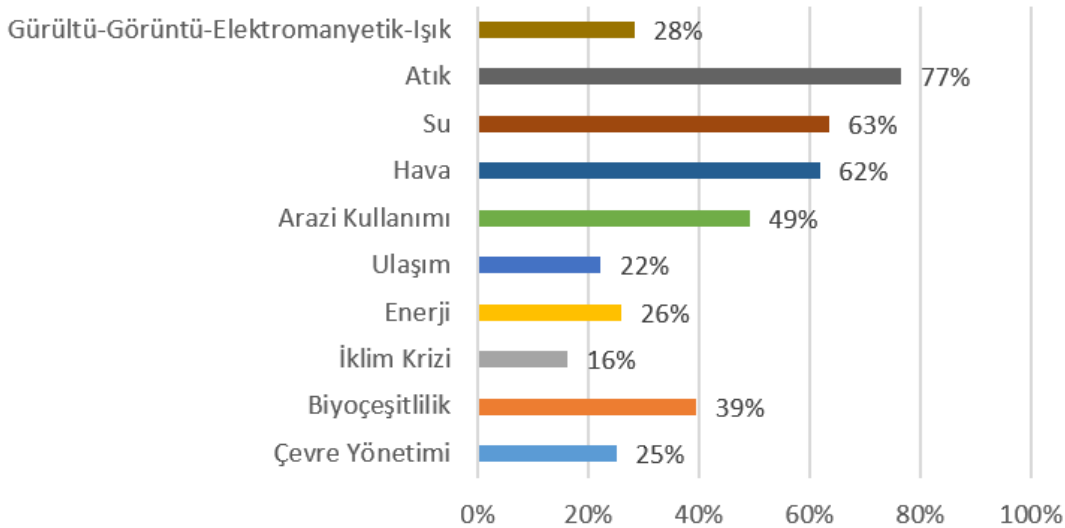
Yapılan karnelendirme çalışmasında Adana Büyükşehir Belediyesi, gösterge setinin puanlanması sonucunda ortalama %44'lük bir başarı elde etmiştir.

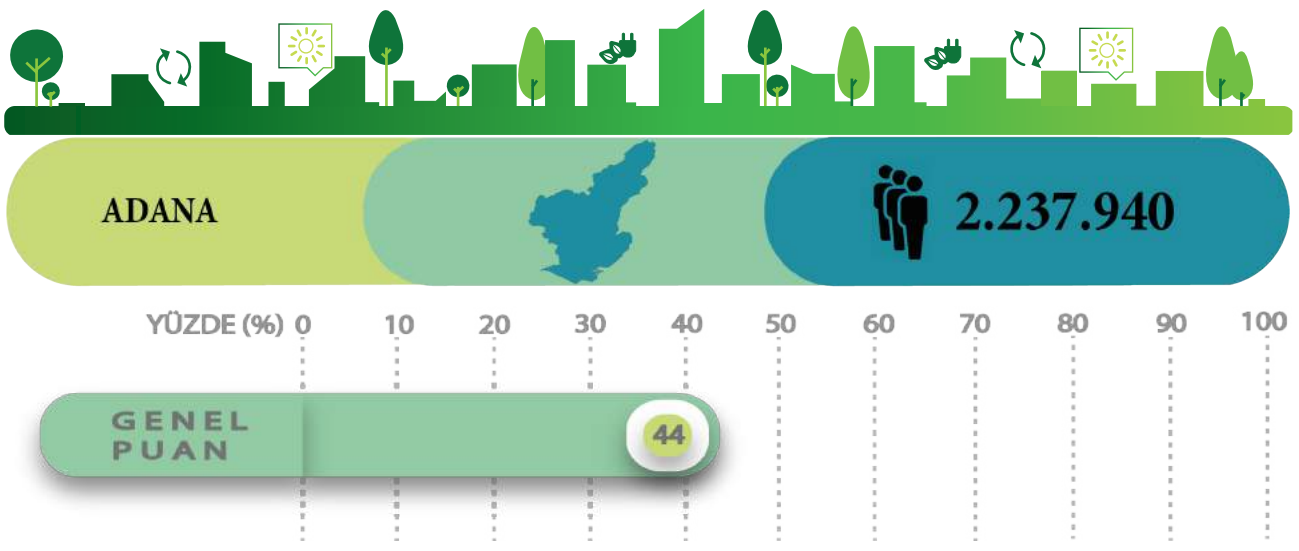
Adana Büyükşehir Belediyesi "Atık" başlığında %77 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinin bu başlıktaki genel ortalaması ise %64'tür. "Atık Yönetimi ve Geri Dönüşüm" alt başlığında yer alan sorularının yanıtlarına göre; Adana Büyükşehir Belediyesi'nin atık yönetimi biriminin bulunması, atık yönetim planının olması, atık yönetim planı için ilçe belediyeleri ile işbirliği yapması, atığın üretilmesine yönelik azaltım çalışmaları yapması, atık pilleri toplaması, geri dönüşüm tesisinin olması, ambalaj atıklarını kaynağında ayrı olarak toplaması, atık ile ilgili bilgilendirme, eğitim ve seminer yapması, tehlikeli atık imha kontrolü yapması, evsel elektrikli ve elektronik atık geri dönüşümü yapması, inşaat atık kontrolü yapması, atık lastik

toplaması ve geri dönüşümünü yapması, evlerden, iş yerlerinden atık yağ toplaması ve atık yağ geri kazanımı hakkında çalışma yapması, plastik kullanımını azaltma çalışmaları yapması, tekstil atölyelerinden tekstil atığı toplaması, organik atık toplaması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; kompost yapımı eğitimi verme, entegre atık yönetimi planı yapma, atık bertarafında yakma yöntemini azaltma, atık yönetimi konusunda personele eğitim verme, atık gıda geri dönüşümü yapma konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

Adana Büyükşehir Belediyesi "İklim Krizi" başlığında %16 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinin bu başlıktaki genel ortalaması ise %38'dir. "Uyum" alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; Adana Büyükşehir Belediyesi'nin iklim krizini azaltmaya yönelik çalışmalar yapan STK'larla işbirliği yapması, sistematik gözlem veya

Adana Büyükşehir Belediyesi Yeşil Belediye Göstergeleri Uygulama Oranları

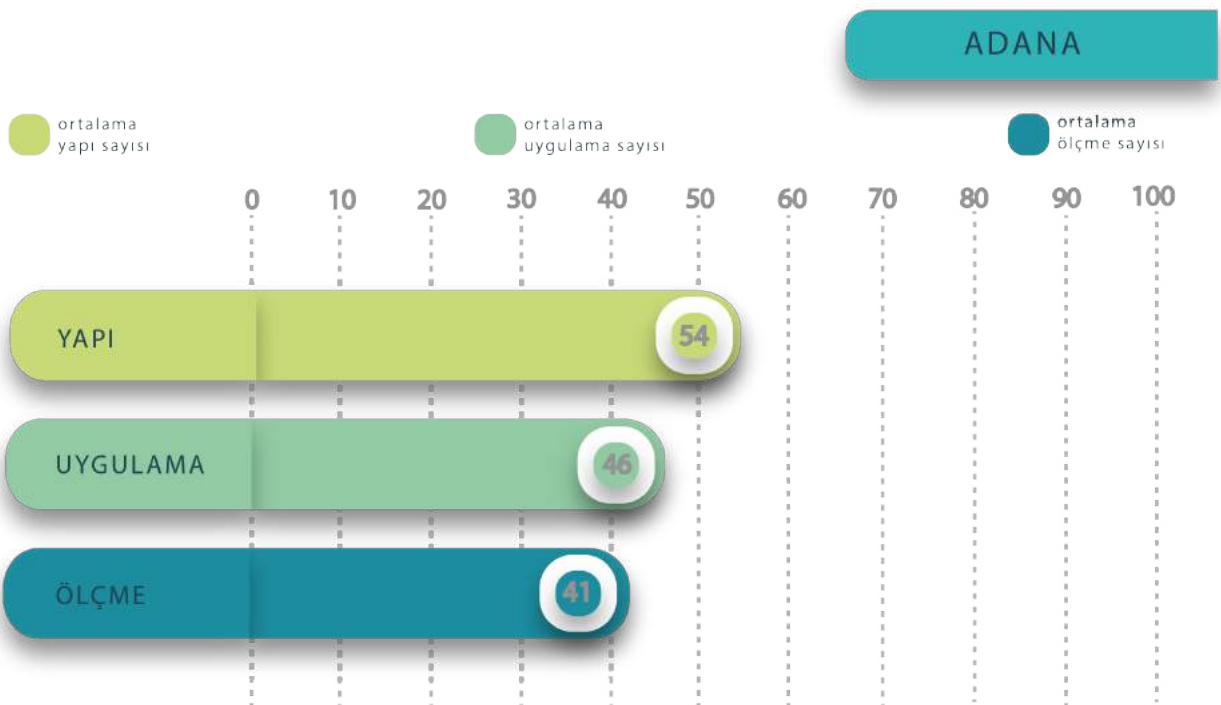

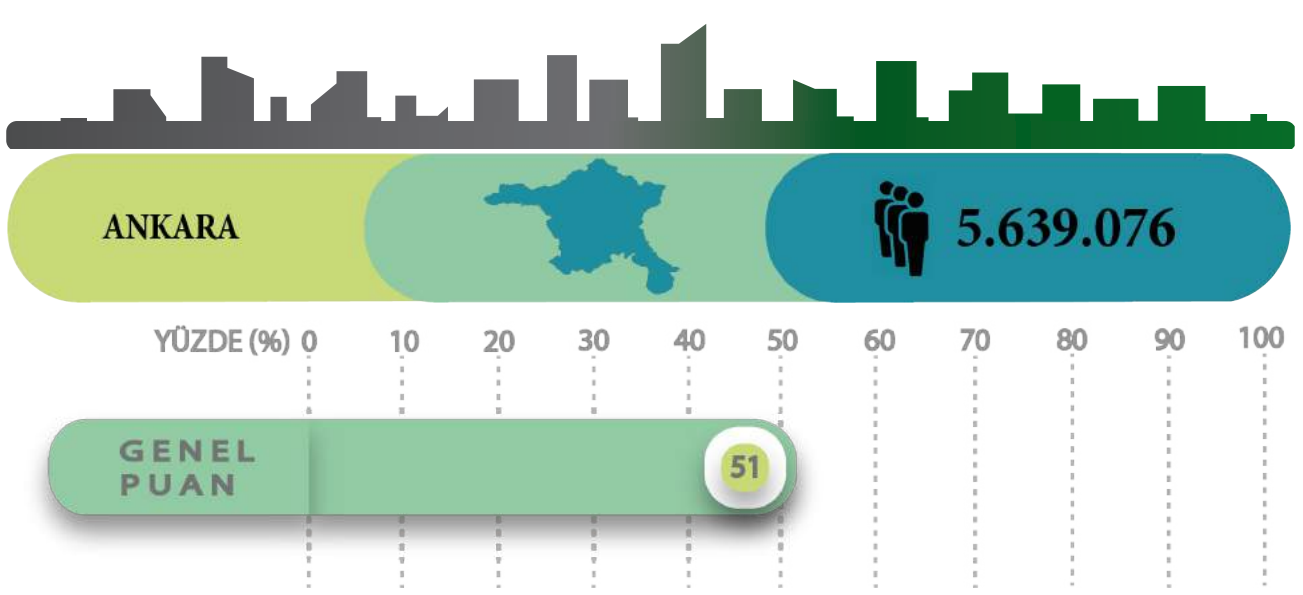
erken uyarı sistemi çalışması yapması, iklim krizi hakkında güçlendirme çalışmaları yapması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; iklim krizi birimi kurma, iklim krizi eylem planı hazırlama, iklim afeti risk analizi yapma, ilçe belediyeleriyle iklim eylem planı çalışmalarında işbirliği yapma, ısı adası etkisini azaltmaya yönelik çalışma yapma, halk sağlığı boyutunda kriz yönetim planı hazırlama, yağmursuyu toplama havuzu projeleri geliştirme, iklim krizi hakkında bilgi verdiği veritabanı oluşturma, Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden sıcak hava dalgası hakkında uyarıları takip etme konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

"Etki Azaltma" alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre Adana Büyükşehir Belediyesi; çevre

dostu bina hakkında çalışan birim kurma, yeşil sertifikalı bina yapma, seragazi hakkında çalışan birim kurma, seragazi hesaplaması yapma, seragazi salım azaltma hedefi koyma, seragazi salım azaltma hedefini uluslararası anlaşmalara göre belirleme, Belediye Başkanları Küresel İklim ve Enerji Sözleşmesi'ni (Covenant of Mayors) imzalama, dirençli kentler oluşturmak için yeşil altyapıların kullanılmasına yönelik stratejik planda çalışma yapma konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

Aynı zamanda Adana Büyükşehir Belediyesi "Çevre Yönetimi", "Biyçeşitlilik", "Enerji", "Ulaşım", "Arazi Kullanımı" ve "Gürültü-Görüntü-Elektromanyetik-Işık" başlıklarında genel ortalamanın altındadır ve bu konularda çalışmalarını geliştirmelidir.

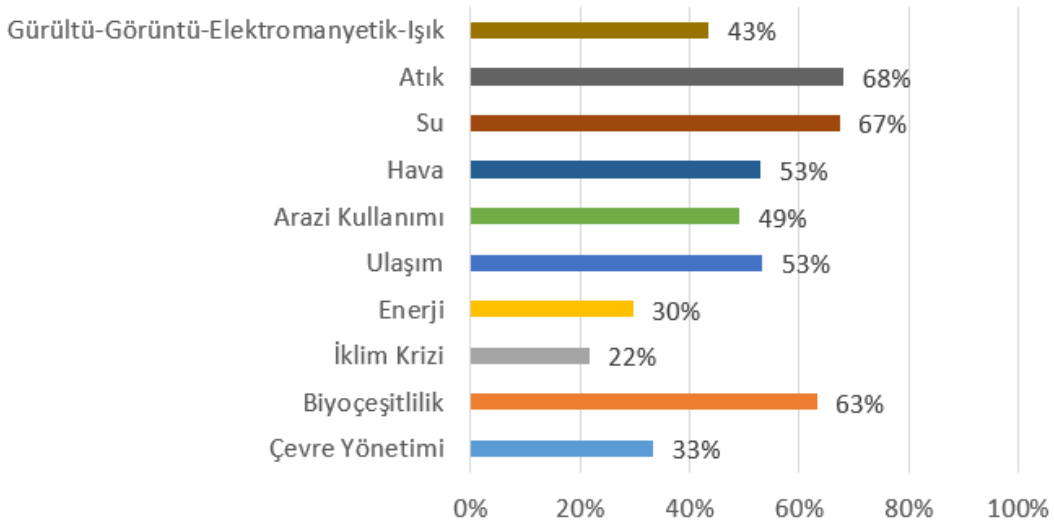

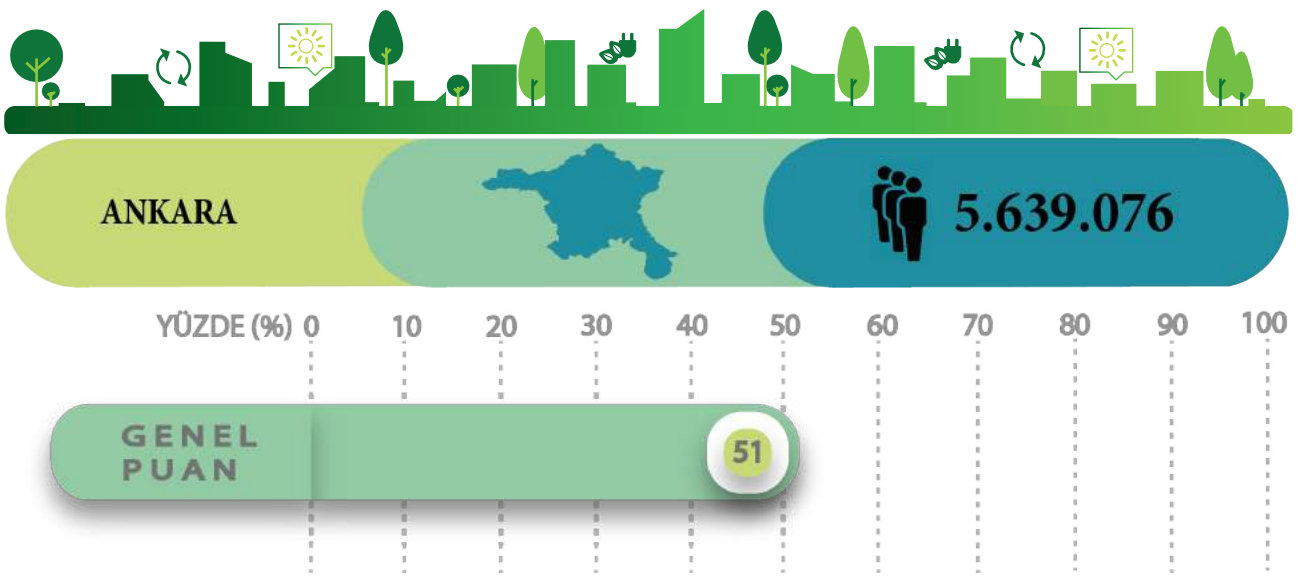
Yapılan karnelendirme çalışmasında Ankara Büyükşehir Belediyesi, gösterge setinin puanlanması sonucunda ortalama %51’lik bir başarı elde etmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi “Atık” başlığında %68 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinin bu başlıktaki genel ortalaması ise %64’tür. “Atık Yönetimi ve Geri Dönüşüm” alt başlığında yer alan sorularının yanıtlarına göre; Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin atık yönetimi biriminin bulunması, atık yönetim planının olması, atık yönetim planı için ilçe belediyeleri ile işbirliği yapması, atığın üretilmesine yönelik azaltım çalışmaları yapması, atık pilleri toplaması, geri dönüşüm tesisinin olması, atık ile ilgili bilgilendirme, eğitim ve seminer yapması, tehlikeli atık imha kontrolü yapması, evsel elektrikli ve elektronik atık geri dönüşümü yapması, inşaat atık kontrolü yapması, atık lastik toplaması ve geri dönüşümünü yapması, evlerden atık yağ top-

laması ve atık yağ geri kazanımı hakkında çalışma yapması, plastik kullanımını azaltma çalışmaları yapması, atık yönetimi konusunda personele eğitim vermesi, atık gıda geri dönüşümü yapması, organik atık toplaması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; kompost yapımı eğitimi, ambalaj atıklarının kaynağında ayrı olarak toplama, entegre atık yönetimi planı yapma, işyerlerinden atık yağ toplama, atık bertarafında yakma yöntemini azaltma, tekstil atölyelerinden tekstil atığı toplama konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi “İklim Krizi” başlığında %22 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinin bu başlıktaki genel ortalaması ise %38’dir. “Uyum” alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin iklim krizi biriminin bulunması, iklim afeti risk analizi yapması, iklim krizini azaltmaya

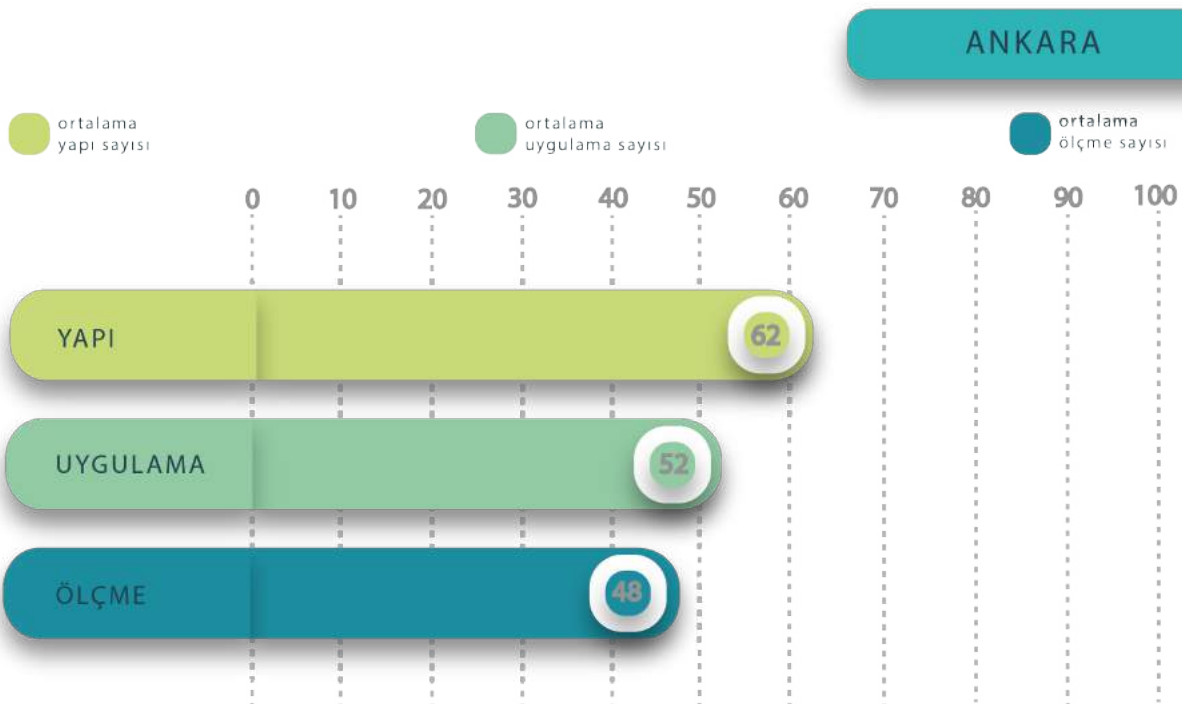
Ankara Büyükşehir Belediyesi Yeşil Belediye Göstergeleri Uygulama Oranları

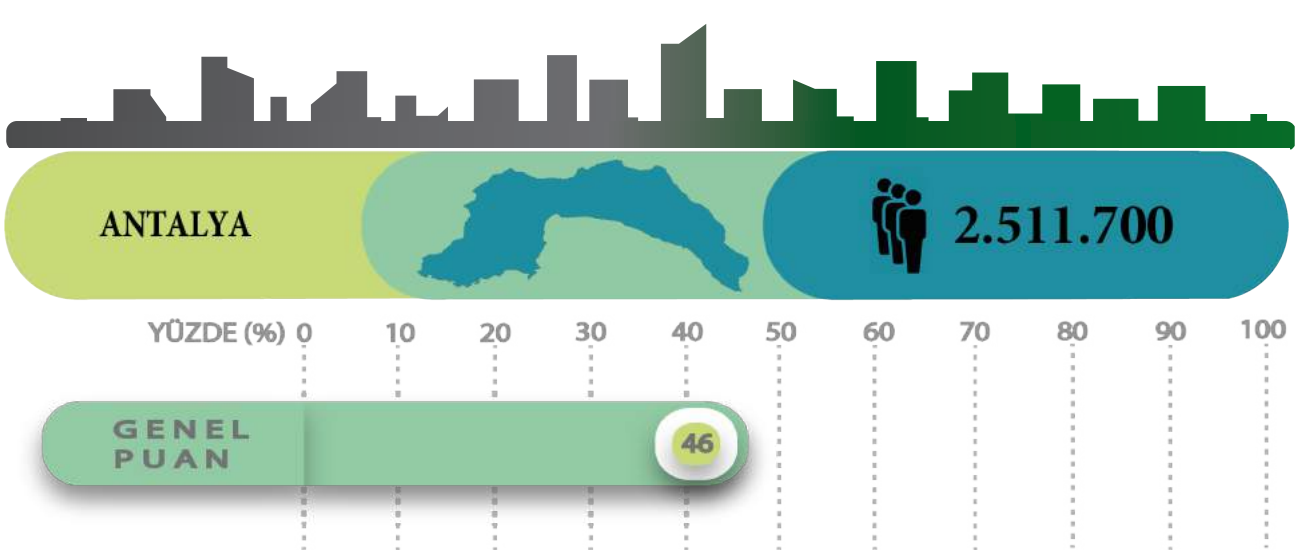

yönelik çalışmalar yapan STK'larla işbirliği yapması, Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden sıcak hava dalgası hakkında uyarıları takip etmesi olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; iklim krizi eylem planı hazırlama, ilçe belediyeleriyle iklim eylem planı çalışmalarında işbirliği yapma, ısı adası etkisini azaltmaya yönelik çalışma yapma, halk sağlığı boyutunda kriz yönetim planı hazırlama, yağmursuyu toplama havuzu projeleri geliştirme, iklim krizi hakkında bilgi verdiği veritabanı oluşturma, sistematik gözlem veya erken uyarı sistemi çalışması yapma, iklim krizi hakkında güçlendirme çalışmaları yapma konularında çalışmalarını geliştirmelidir. "Etki Azaltma" alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin

seragazi salım azaltma hedefinin olması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; çevre dostu bina hakkında çalışan birim kurma, yeşil sertifikalı bina yapma, seragazi hakkında çalışan birim kurma, seragazi hesaplaması yapma, seragazi salım azaltma hedefini uluslararası anlaşmalara göre belirleme, Belediye Başkanları Küresel İklim ve Enerji Sözleşmesi'ni (Covenant of Mayors) imzalama, dirençli kentler oluşturmak için yeşil altyapıların kullanılmasına yönelik stratejik planda çalışma yapma konularında çalışmalarını geliştirmelidir. Aynı zamanda Ankara Büyükşehir Belediyesi "Çevre Yönetimi", "Enerji", "Arazi Kullanımı" ve "Gürültü-Görüntü-Elektromanyetik-Işık" başlıklarında genel ortalamanın altındadır ve bu konularda çalışmalarını geliştirmelidir.

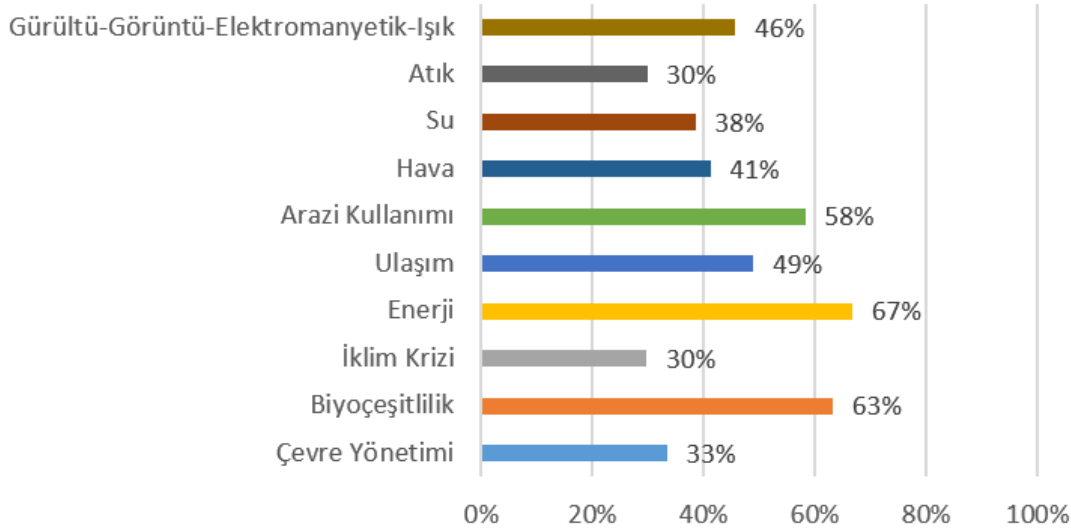

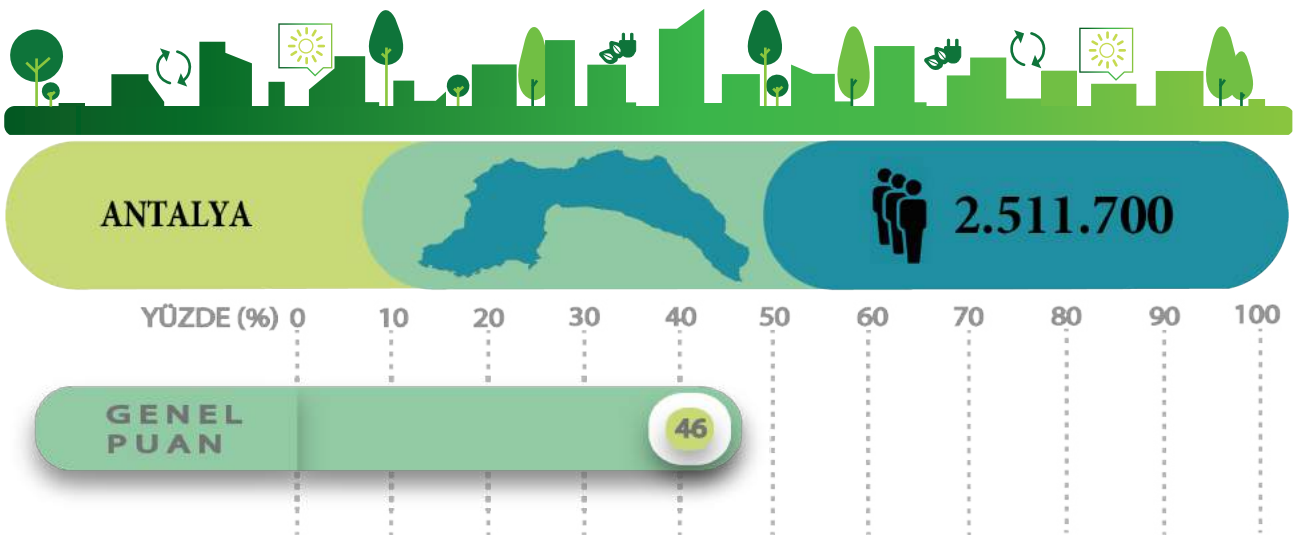
Yapılan karnelendirme çalışmasında Antalya Büyükşehir Belediyesi, gösterge setinin puanlanması sonucunda ortalama %46'lık bir başarı elde etmiştir. Antalya Büyükşehir Belediyesi "Enerji" başlığında %67 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinin bu başlıktaki genel ortalaması ise %42'dir. "Yenilenebilir Enerji" alt başlığında yer alan sorularının yanıtlarına göre; Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin enerji biriminin bulunması, yenilenebilir enerji hakkında çalışan biriminin olması, temiz yenilenebilir enerji santrallerinin bulunması, temiz yenilenebilir enerji üretimi kapsamında teşvik vermesi, sürdürülebilir enerji eylem planının olması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; enerji kooperatiflerine destekleme teşviklerinde bulunma, belediye binalarında sıfır enerji çalışmaları yapma, ısınmada konutlar için temiz sürdürülebilir enerji kurulumunda teşvik çalışmaları yapma konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

"Enerji Verimliliği" alt başlığında yer alan sorularının yanıtlarına göre; Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin enerji verimliliği hakkında çalışan biriminin bulunması, enerji verimliliği hakkında personeline eğitim vermesi, enerji verimliliğine yönelik kamuya teşvik edici çalışmalar yürütmesi, şehir aydınlatmasına yönelik tasarruf çalışmaları yapması, enerji ölçüm ve izleme sisteminin binalarında bulunması, binalarında Enerji Kimlik Belgesi (EKB) ve enerji etüdü çalışmaları yapması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; temiz ve sürdürülebilir enerji ile bölgesel ısıtma yapma konusunda çalışmalarını geliştirmelidir.

Antalya Büyükşehir Belediyesi "Atık" başlığında %30 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinin bu başlıktaki genel ortalaması ise %64'dür.

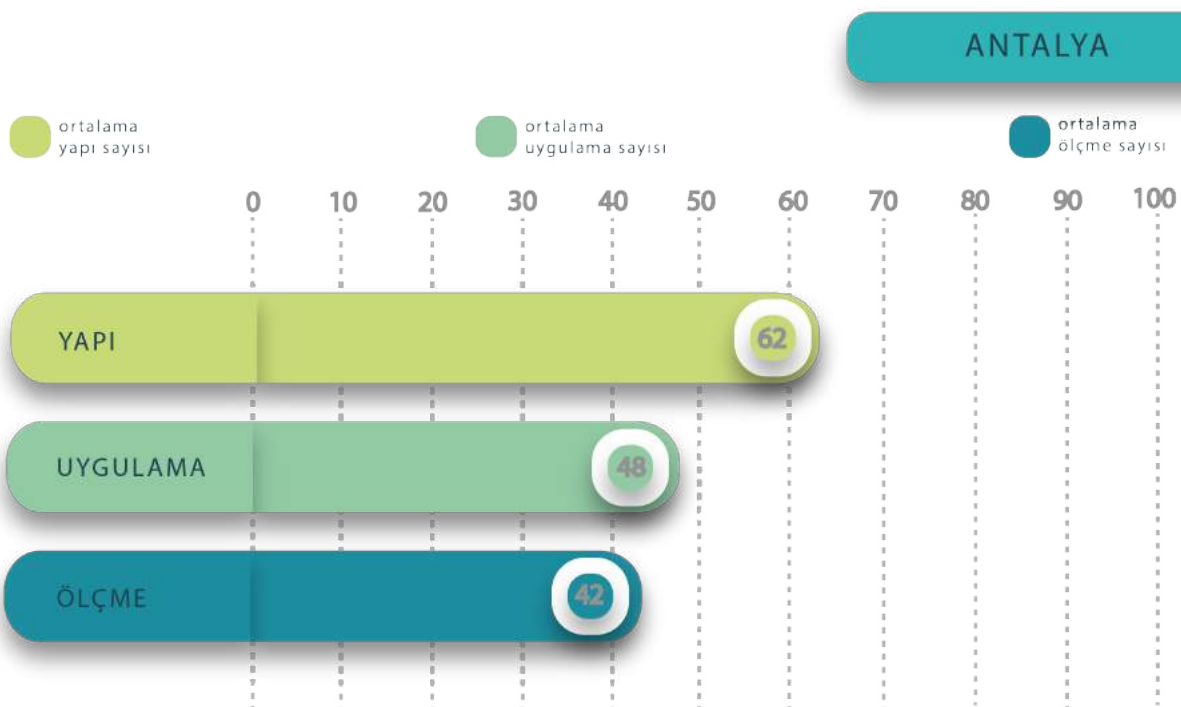
Antalya Büyükşehir Belediyesi Yeşil Belediye Göstergeleri Uygulama Oranları

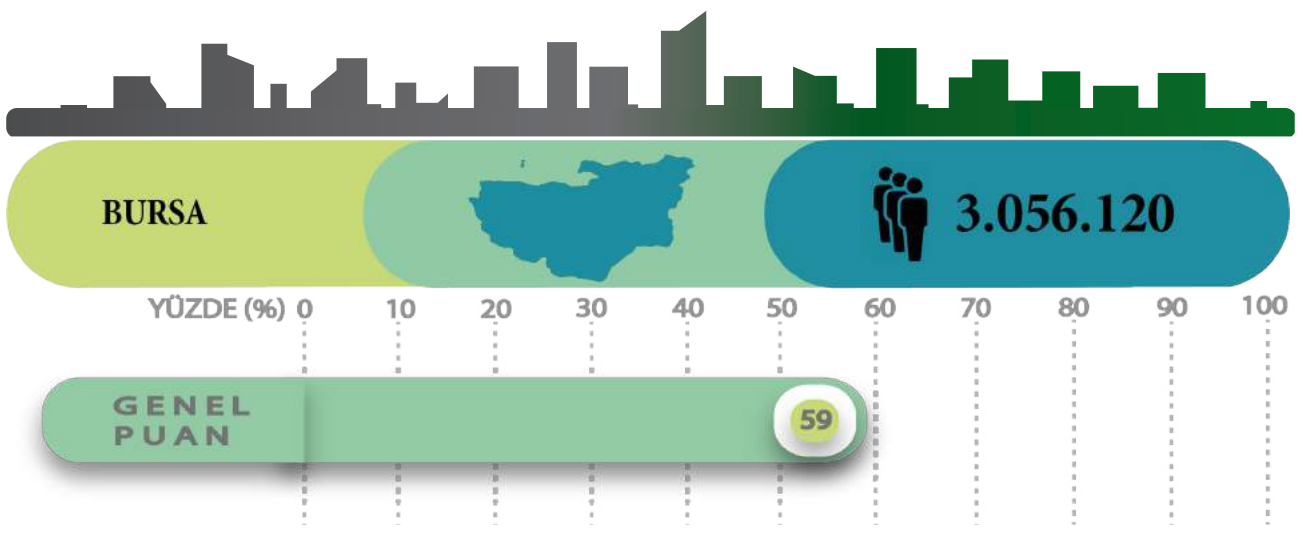

“Atık Yönetimi ve Geri Dönüşüm” alt başlığında yer alan sorularının yanıtlarına göre; Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin atık yönetimi biriminin bulunması, atık yönetim planının olması, atık yönetim planı için ilçe belediyeleri ile işbirliği yapması, atık pilleri toplaması, geri dönüşüm tesisinin olması, entegre atık yönetimi planının olması, inşaat atık kontrolü yapması, atık lastik toplaması, organik atık toplaması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; kompost yapımı eğitimi verme, atığın üretilmesine yönelik azaltım çalışmaları yapma, ambalaj atıklarının kaynağında ayrı olarak toplama, atık ile ilgili bilgilendirme, eğitim ve seminer yapma, tehlikeli atık imha kontrolü yapma, evsel

elektrikli ve elektronik atık geri dönüşümü yapma, ömrünü tamamlamış lastik için geri dönüşüm yapma, evlerden, işyerlerinden atık yağ toplama ve atık yağ geri kazanımı hakkında çalışma yapma, plastik kullanımını azaltma çalışmaları yapma, atık bertarafında yakma yöntemini azaltma, atık yönetimi konusunda personele eğitim verme, atık gıda geri dönüşümü yapma, tekstil atölyelerinden tekstil atığı toplama konularında çalışmalarını geliştirmelidir. Aynı zamanda Antalya Büyükşehir Belediyesi “Çevre Yönetimi”, “Ulaşım”, “Hava”, “Su” ve “Gürültü-Görüntü-Elektromanyetik-Işık” başlıklarında genel ortalamasının altındadır ve bu konularda çalışmalarını geliştirmelidir.

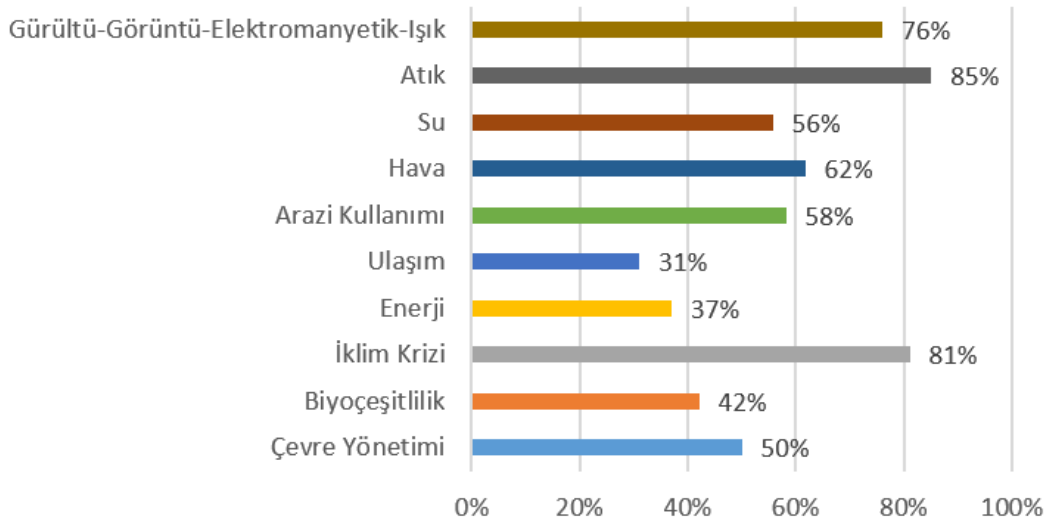
Yapılan karnelendirme çalışmasında Bursa Büyükşehir Belediyesi, gösterge setinin puanlanması sonucunda ortalama %59'luk bir başarı elde etmiştir.

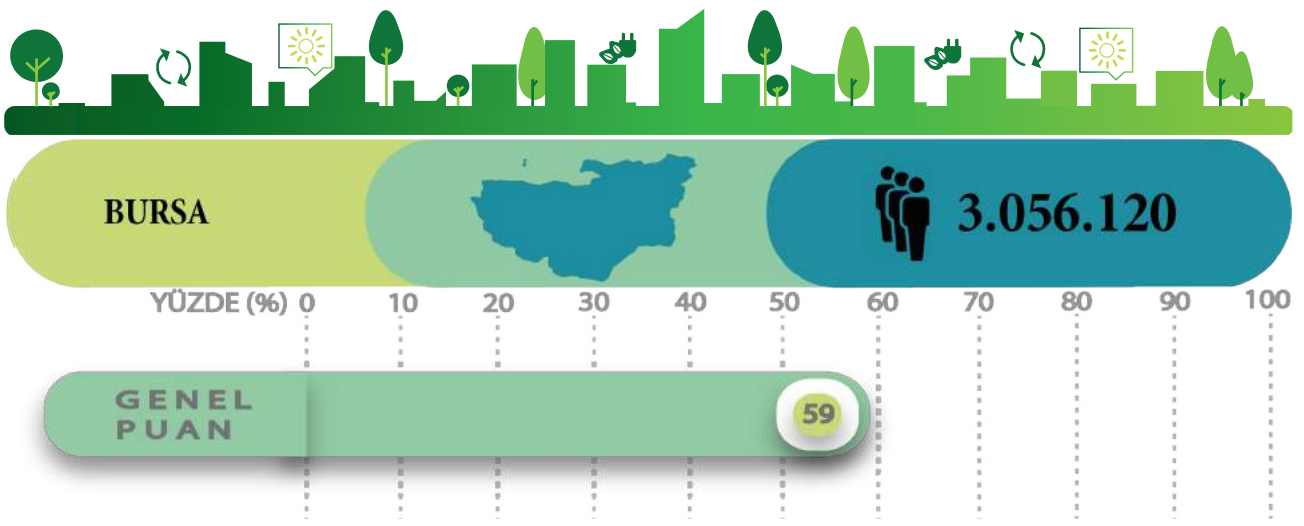
Bursa Büyükşehir Belediyesi "Atık" başlığında %85 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinin bu başlıktaki genel ortalaması ise %64'tür. "Atık Yönetimi ve Geri Dönüşüm" alt başlığında yer alan sorularının yanıtlarına göre; Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin atık yönetimi biriminin bulunması, atık yönetim planının olması, atık yönetim planı için ilçe belediyeleri ile işbirliği yapması, atığın üretilmesine yönelik azaltım çalışmaları yapması, atık pilleri toplaması, geri dönüşüm tesisinin olması, ambalaj atıklarını kaynağında ayrı olarak toplaması, atık ile ilgili bilgilendirme, eğitim ve seminer yapması, tehlikeli atık imha kontrolü yapması, evsel elektrikli ve elektronik atık geri dönüşümü yapması, entegre atık yönetim planının olması, inşaat atık kontrolü yapması, ömrünü tamamlamış lastik için geri dönüşüm çalışmaları yapması, evlerden,

işyerlerinden atık yağ toplaması ve atık yağ geri kazanımı hakkında çalışma yapması, plastik kullanımını azaltma çalışmaları yapması, atık yönetimi konusunda personele eğitim vermesi, atık gıda geri dönüşümü yapması, organik atık toplaması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; kompost yapımı eğitimi verme, atık lastik toplama, atık bertarafında yakma yöntemini azaltma, tekstil atölyelerinden tekstil atığı toplama konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

Bursa Büyükşehir Belediyesi "Ulaşım" başlığında %31 oranında başarı göstermiştir. Diğer belediyelerin bu başlıktaki genel ortalaması ise %51'dir. "Sürdürülebilir Ulaşım" alt başlığında yer alan sorularının yanıtlarına göre; Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin Ulaşım planlaması yapan biriminin bulunması ve raylı sistem geliştirme çalışmaları yapması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; taşıt filosunda elektrikli taşıt uygulamasına geçme, toplu

Bursa Büyükşehir Belediyesi Yeşil Belediye Göstergeleri Uygulama Oranları

taşımada yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanma, toplu taşımada elektrikli araç kullanma, elektrikli taşıtların şarj istasyonlarına yönelik çalışma yapma, toplu taşımayı teşvik edici çalışmalar yapma, trafik yoğunluğunu azaltmak için adaptif trafik sistemini kullanma konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

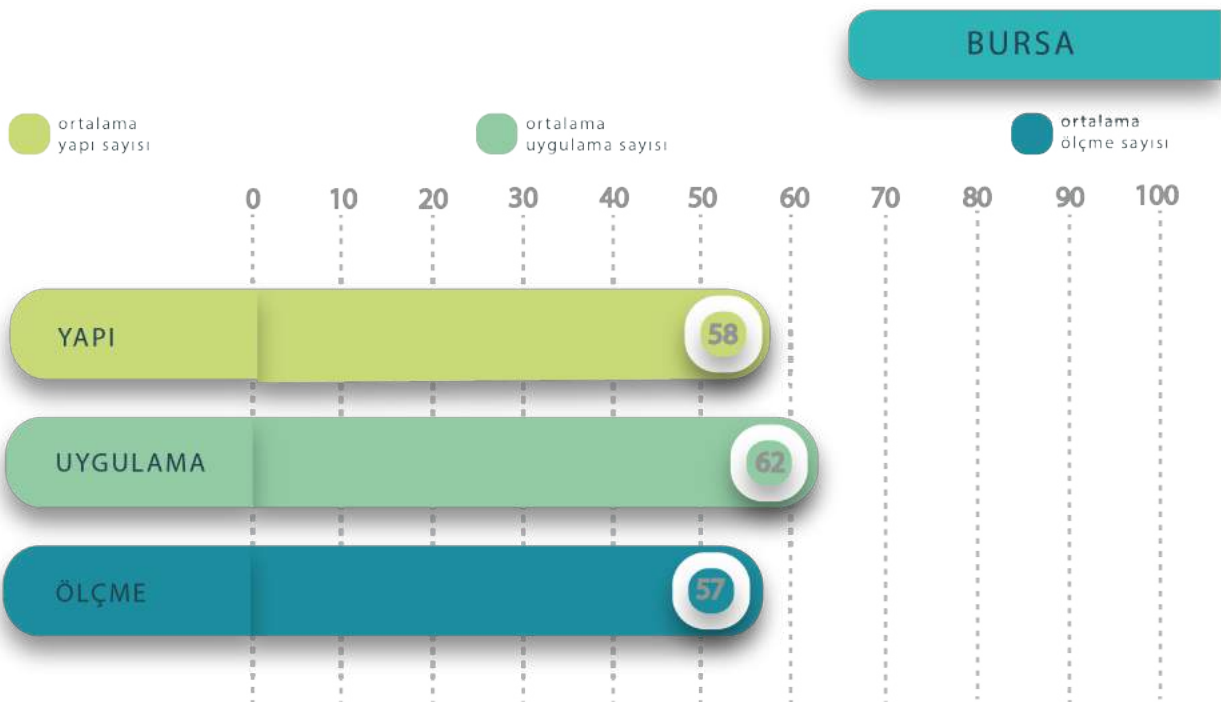
“Yaya Ulaşımı” alt başlığında yer alan sorularının yanıtlarına göre Bursa Büyükşehir Belediyesi; yaya yollarının toplu taşımayla entegre olması için çalışmalar yapma, araçsızlaştırma/yayalaştırma uygulamaları yapma, yaya yoluna bütçe ayırma konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

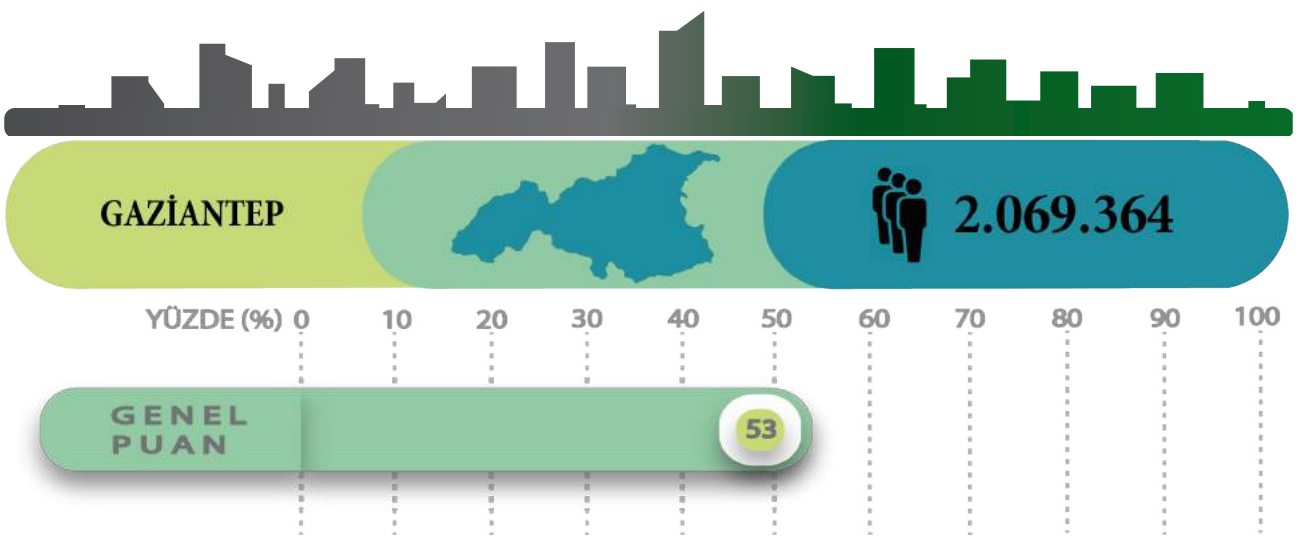
“Bisikletli Ulaşım” alt başlığında yer alan sorularının yanıtlarına göre; Bursa Büyükşehir Belediyesi’nin bisiklet yollarını artırma planının olması, bisiklet yollarının toplu taşımayla entegre olması için çalışmalar yapması, bisiklet yollarında kullanıcıların oranlarını artırma çalışması yapması, bisiklet park

alanının olması, bisikletli ulaşımın yaygınlaşması için eğitimler, kampanyalar düzenlemesi, bisiklet yoluyla ilgili bütçe ayırması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; bisiklet park alanını artırmaya yönelik çalışmalar yapma, bisiklet park alanlarını bisiklet yollarıyla entegre hale getirme konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

“Motorlu Ulaşım” alt başlığında yer alan sorularının yanıtlarına göre Bursa Büyükşehir Belediyesi; araçların karbon salımını düşürmeye yönelik uygulama yapma, ağır tonajlı araçların karbon salım kontrolünü yapma, araç trafik seyrinin hava kalitesini iyileştirmesi yönünde düzenleme çalışmaları yapma, araç egzozlarından çıkan gazların hava kalitesine olumsuz etkisini azaltmak için gerekli çalışmalar yapma konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

Aynı zamanda Bursa Büyükşehir Belediyesi “Biyoçeşitlilik” ve “Enerji” başlıklarında genel ortalamasının altındadır ve bu konularda çalışmalarını geliştirmelidir.

Yapılan karnelendirme çalışmasında Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, gösterge setinin puanlanması sonucunda ortalama %53'lük bir başarı elde etmiştir.

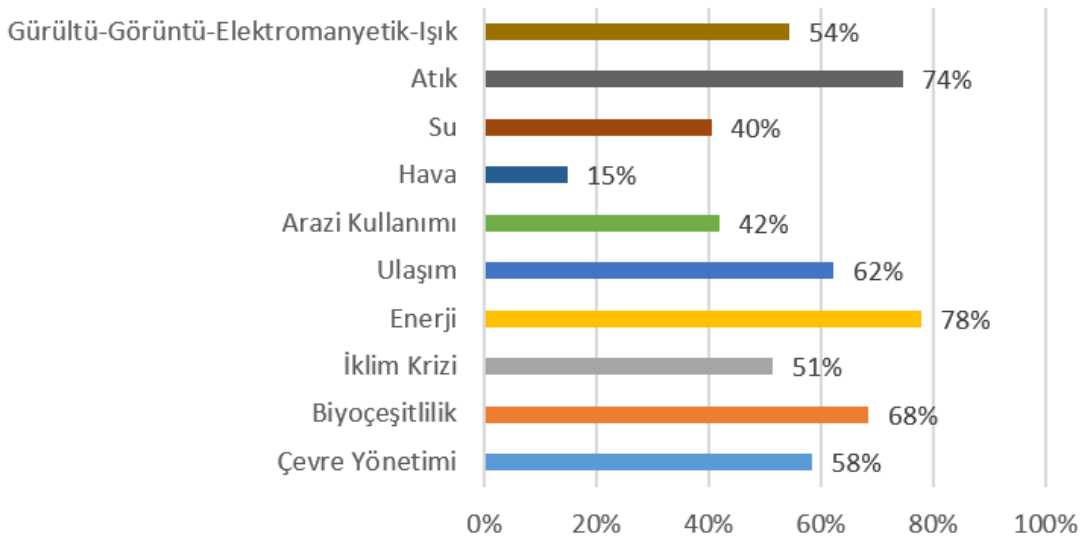
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi "Enerji" başlığında %78'lik bir başarı elde etmiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinde bu başlıktaki genel ortalama ise %42'dir.

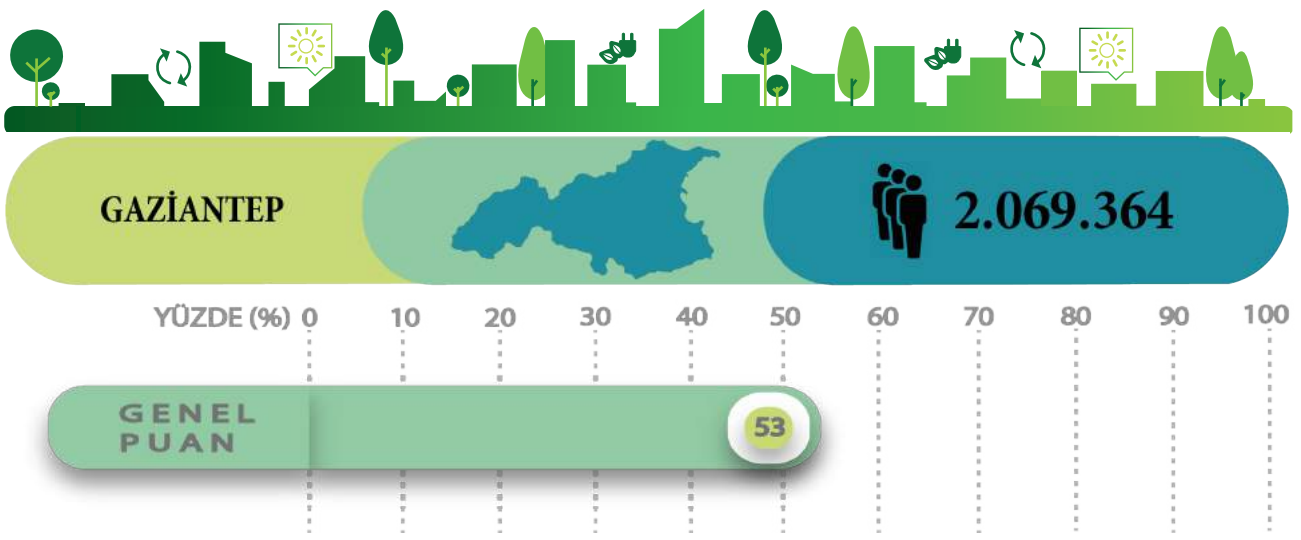
"Enerji" başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği hakkında çalışan birimin bulunması, temiz yenilenebilir enerji santrallerinin kurma ve bu bağlamda teşvik edici çalışmalar yürütmesi, belediye binalarında sıfır enerji

çalışmaları, sürdürülebilir enerji eylem planı hazırlama, enerji verimliliği hakkında personeline eğitim vermesi, şehir aydınlatmasına yönelik tasarruf çalışmaları, binalarında enerji ölçüm ve izleme sistemi, Enerji Kimlik Belgesi (EKB) ve enerji etüdü çalışmalarına yer vermesi, temiz ve sürdürülebilir enerji ile bölgesel ısıtma olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra enerji kooperatiflerine destekleme ve ısınmada konutlar için temiz sürdürülebilir enerji kurulumunda teşvik edici çalışmalarını geliştirmelidir.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi "Hava" başlığında %15 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinde bu başlıktaki genel ortalama ise %44'tür.

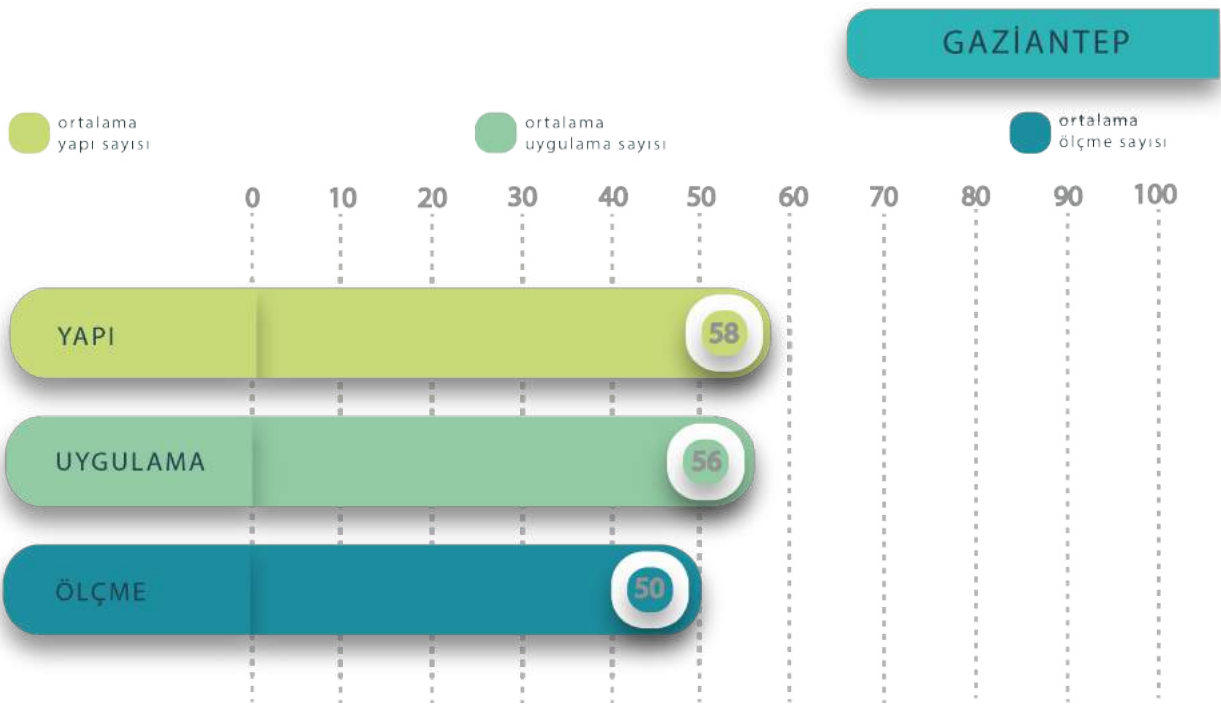
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Yeşil Belediye Göstergeleri Uygulama Oranları

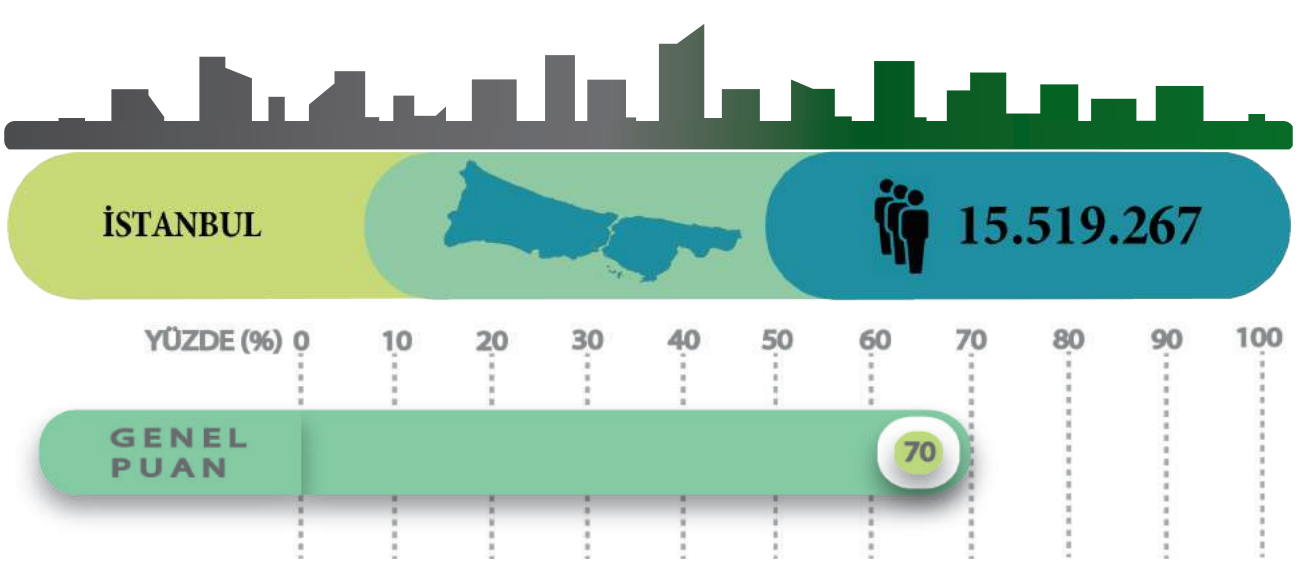

“Kalite” alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin hava kalitesi yönetim hakkında çalışan biriminin olması ve hava kalitesi stratejisi hazırlaması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra aynı alt başlıkta yer alan diğer yanıtlara göre; hastalık yükü açısından hava kirliliği analizi ve hava kirliliği kaynaklı sağlık maliyeti analizleri yapma, temiz hava eylem planı hazırlama, hava kalitesi izleme merkezi kurma, hava kalitesi ölçümlerini yaygın olarak ve mobil istasyonlarla yapma, hava kalitesi ölçüm değerlendirme ve bunun haritalandırılması, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) standartlarına göre düşük hava kalitesi için

önlem alma ve baca temizleme ve denetleme yönetim sistemi oluşturma çalışmalarını geliştirmelidir. “Limit Aşımı” alt başlığındaki soruların yanıtlarına göre; Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin hava kalitesi haritasında limit aşan yerlere, DSÖ standartlarına göre planlamada öncelik verilme ve mevzuata uyum gösterilmediği durumlarda zorlayıcı önlemler alma, doğal hayatı etkileyen koku ve toza karşı önlemler alma ve havayı kirleten tesislerini denetlenmesi konularında çalışmalarını geliştirmelidir. Buna ek olarak Gaziantep Büyükşehir Belediyesi “Arazi Kullanımı” ve “Su” başlıklarında genel ortalamanın altındadır ve bu konularda çalışmalarını geliştirmelidir.

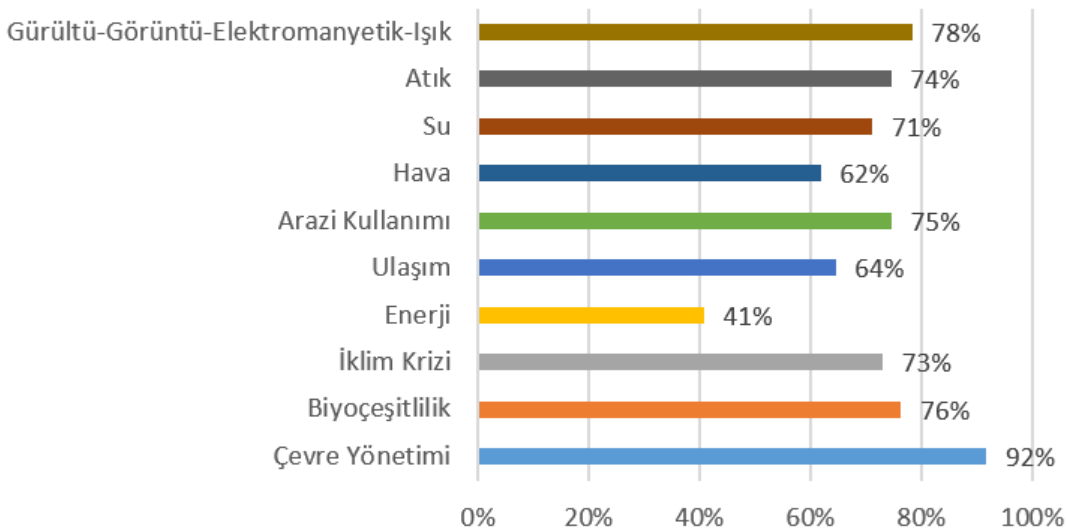

Yapılan karnelendirme çalışmasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi, gösterge setinin puanlanması sonucunda ortalama %70'lik bir başarı elde etmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi "Çevre Yönetimi" başlığında %92 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinde bu başlıktaki genel ortalama ise %50'dir.

"Çevre Yönetimi" başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; İstanbul Büyükşehir Belediyesinin çevre denetim/koruma müdürlüğünün bulunması, çevre laboratuvarına sahip olması, çevre koruma biriminin elektronik veritabanı uygulamaları, toplumun çevre yönetimine katılımını kolaylaştıracak birim kurma, ulusal ve uluslararası çevre kuruluşları ile bağlantısının olması, Çevre Yönetim Sistemleri (ISO14001) sertifikasına sahip olması ve Uluslararası çevre ağlarına (ICLEI, Sağlıklı Kentler Birliği vb.) üyeliğinin bulunması olumlu çalışmaları arasındadır. "İklim Krizi" başlığındaki soruların yanıtlarına

göre; İstanbul Büyükşehir Belediyesinin iklim krizi eylem planı hazırlama, iklim afeti risk analizi yapma, ısı adası etkisini azaltmaya yönelik çalışma yapma, iklim krizini azaltmaya yönelik çalışmalar yapan STK'la işbirliği yapma, halk sağlığı boyutunda kriz yönetim planı hazırlama, iklim krizi hakkında güçlendirme çalışmaları yapma, iklim krizi hakkında bilgi verdiği veritabanı oluşturma, yeşil sertifikalı bina faaliyetleri, seragazi salım hesaplama, seragazi salım azaltma hedefini uluslararası anlaşmalara göre mi belirleme, Belediye Başkanları Küresel İklim ve Enerji Sözleşmesi'ni (Covenant of Mayors) imzalamama, dirençli kentler oluşturmak için yeşil altyapıların kullanılmasına yönelik stratejik planda çalışma yapma olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra ilçe belediyeleriyle iklim eylem planı çalışmalarında işbirliği yapma, yağmur suyu toplama havuzları projesi hazırlama, sistematik gözlem veya erken uyarı sistemi çalışması yapma, Meteoroloji Genel

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yeşil Belediye Göstergeleri Uygulama Oranları

İSTANBUL

15.519.267

YÜZDE (%) 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

GENEL
PUAN

70

Müdürlüğü'nden sıcak hava dalgası hakkında uyarıları takip etme, çevre dostu bina ve seragazi hakkında çalışan birim kurma konularında çalışmalarını geliştirmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi "Enerji" başlığında %41 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinde bu başlıktaki genel ortalama ise %42'dir.

"Yenilenebilir Enerji" alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; İstanbul Büyükşehir Belediyesinin enerji birimi oluşturma, temiz yenilenebilir enerji santralleri kurma ve temiz yenilenebilir enerji üretimi kapsamında teşvik verme olumlu çalışmaları arasındadır. "Enerji Verimliliği" alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; enerji verimliliği hakkında çalışan birimin bulunması, enerji verimliliği hakkında personeline eğitim verme, enerji verimliliğine yönelik kamuya teşvik edici çalışmalar yürütme, şehir aydınlatmasına yönelik tasarruf

çalışmaları yapma ve bunu kamuyla paylaşması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra aynı ekte yer alan "Enerji" başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yenilenebilir enerji hakkında çalışan birimi oluşturma, enerji kooperatiflerine destekleme teşvikleri verme, belediye binalarında sıfır enerji çalışmaları yapma, sürdürülebilir enerji eylem planı hazırlama, ısınmada konutlar için temiz sürdürülebilir enerji kurulumunda teşvik çalışmaları yapma, enerji ölçüm ve izleme sistemi binalarında bulundurma, binalarında Enerji Kimlik Belgesi (EKB) ve enerji etüdü çalışmaları yapma, temiz ve sürdürülebilir enerji ile bölgesel ısıtma çalışmaları yapma ve bunu kamuyla paylaşma konularında kendini geliştirmektedir.

Ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediyesi enerji başlığı haricindeki diğer başlıklarda genel ortalamanın üzerinde bir başarı göstermiştir.

İSTANBUL

ortalama
yapı sayısı

ortalama
uygulama sayısı

ortalama
ölçme sayısı

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

YAPI

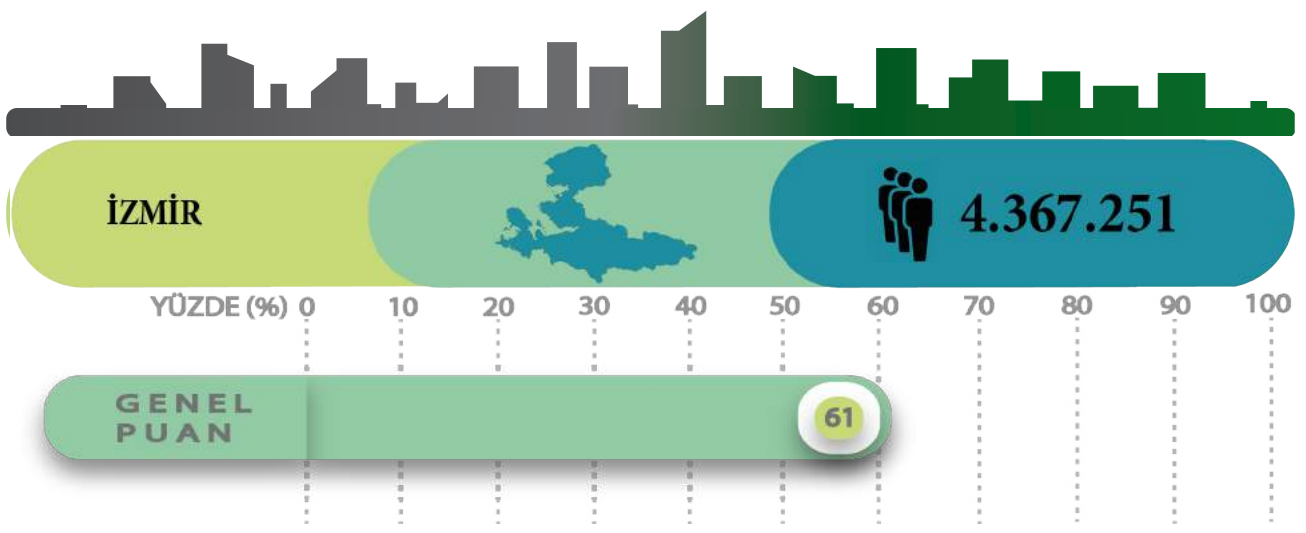
71

UYGULAMA

74

ÖLÇME

67

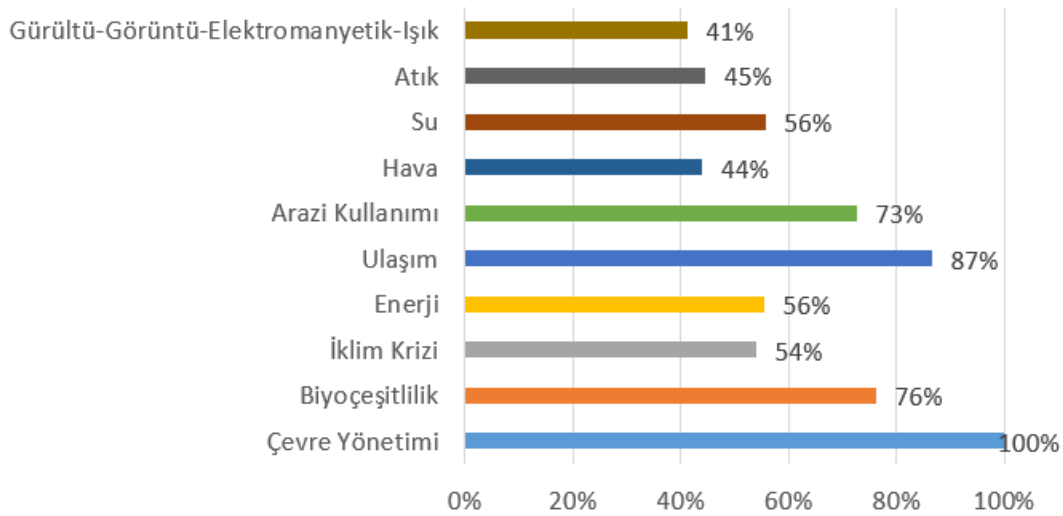
Yapılan karnelendirme çalışmasında İzmir Büyükşehir Belediyesi, gösterge setinin puanlanması sonucunda ortalama %61'lik bir başarı elde etmiştir.

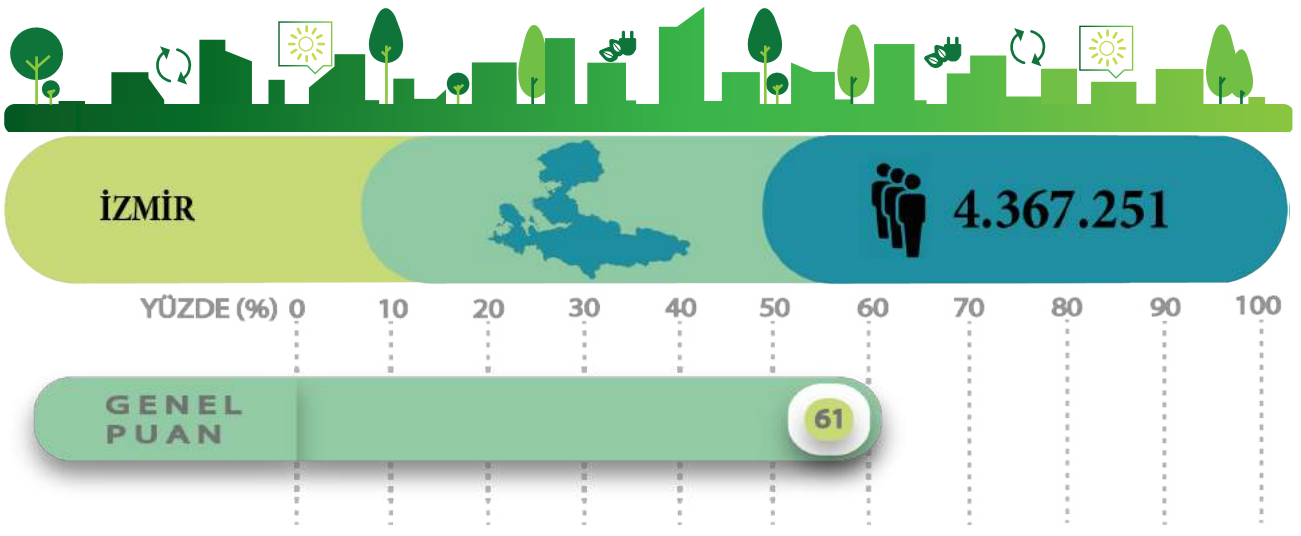
İzmir Büyükşehir Belediyesi "Çevre Yönetimi" başlığında %100 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinin bu başlıktaki genel ortalaması ise %50'dir. "Çevre Yönetimi" başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin çevre denetim/koruma müdürlüğü bulunması, çevre koruma biriminin elektronik veritabanının olması, çevre laboratuvarının olması, toplumun çevre yönetimine katılımını kolaylaştıracak biriminin bulunması ve bu birimin STK ve üniversitelerle işbirliği yapması, Çevre Yönetim Sistemleri (ISO14001) sertifikasının olması, yerel çevre kuru-

luşları ile işbirliği yapması, uluslararası çevre ağlarına (ICLEI, Sağlıklı Kentler Birliği vb.) üye olması olumlu çalışmaları arasındadır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi "Gürültü-Görüntü-Elektromanyetik-Işık" başlığında %41 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinin bu başlıktaki genel ortalaması ise %51'dir. "Gürültü" alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin gürültü izleme biriminin olması, gürültü düzenlemeleri yapması, gürültü kirliliğini giderici çalışmalar yapması, havai fişek kullanımını yasaklamaya yönelik çalışmalarının olması, yapı dışı çevre gürültülerini önleme çalışmaları yapması, yeşil bariyer uygulaması yapması, raylı sistemlerden kaynaklı gürültü kirliliği önleme çalışmaları

İzmir Büyükşehir Belediyesi Yeşil Belediye Göstergeleri Uygulama Oranları

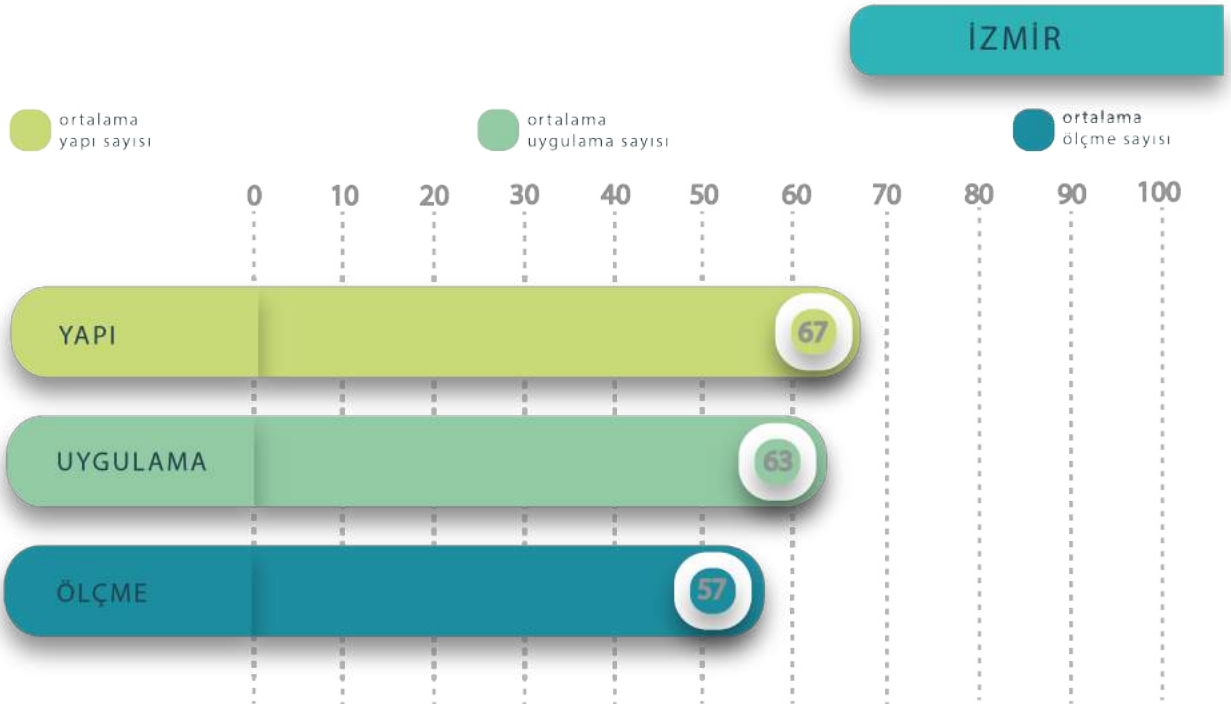
yapması, sanayi kaynaklı gürültü kirliliğini önleme çalışmaları yapması, imar izinleri verilirken gürültü kirliliğine göre değerlendirmesi olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; Gürültü Eylem Planı yapma, gürültü kaynakları ve etkilenim alanları tespiti yapma, ulaşım kaynaklı gürültü kirliliğini önleme çalışmaları yapma, sessiz asfalt uygulaması yapma, gürültü bariyeri yapma, akustik yalıtım çalışmaları yapma, havalimanı kaynaklı gürültü kirliliği tespit çalışmaları yapma, sessiz alanlar belirleme konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

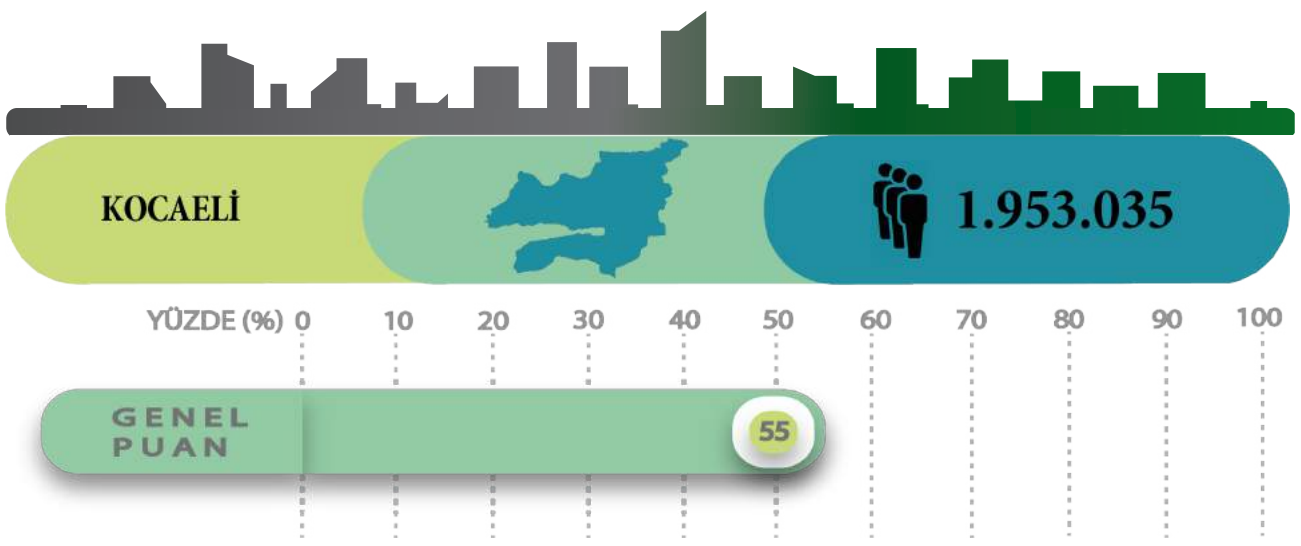
“Görüntü” alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin kentsel tasarım rehberi hazırlaması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra; görüntü kirliliği izleme

birimi kurma, görüntü kirliliği giderme çalışmaları yapma, görüntü kirliliği nedeniyle idari yaptırım uygulama konularında çalışmalarını geliştirmelidir. “Işık” alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre İzmir Büyükşehir Belediyesi ışık kirliliği izleme birimi kurma ve ışık kirliliğini giderici çalışmalar yapma konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

“Elektromanyetik” alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre İzmir Büyükşehir Belediyesi elektromanyetik kirliliği izleme birimi kurma ve elektromanyetik kirliliği giderici çalışmalar yapma konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

Aynı zamanda İzmir Büyükşehir Belediyesi “Atık” başlığında genel ortalamanın altındadır ve bu konuda çalışmalarını geliştirmelidir.

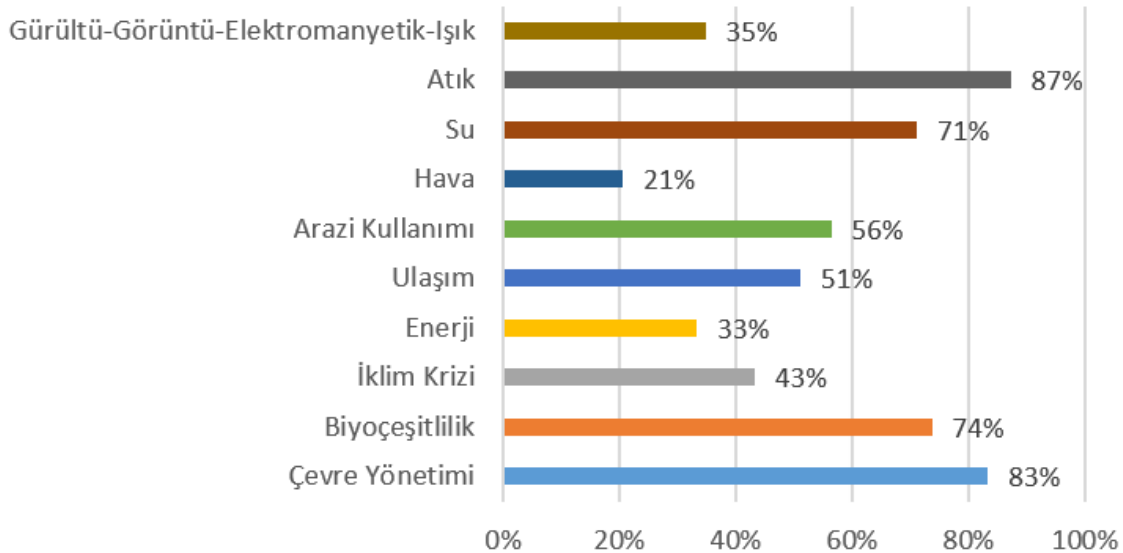
Yapılan karnelendirme çalışmasında Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, gösterge setinin puanlanması sonucunda ortalama %55’lik bir başarı elde etmiştir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi “Atık” başlığında %87’lik bir başarı elde etmiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinde bu başlıktaki genel ortalama ise %64’tür.

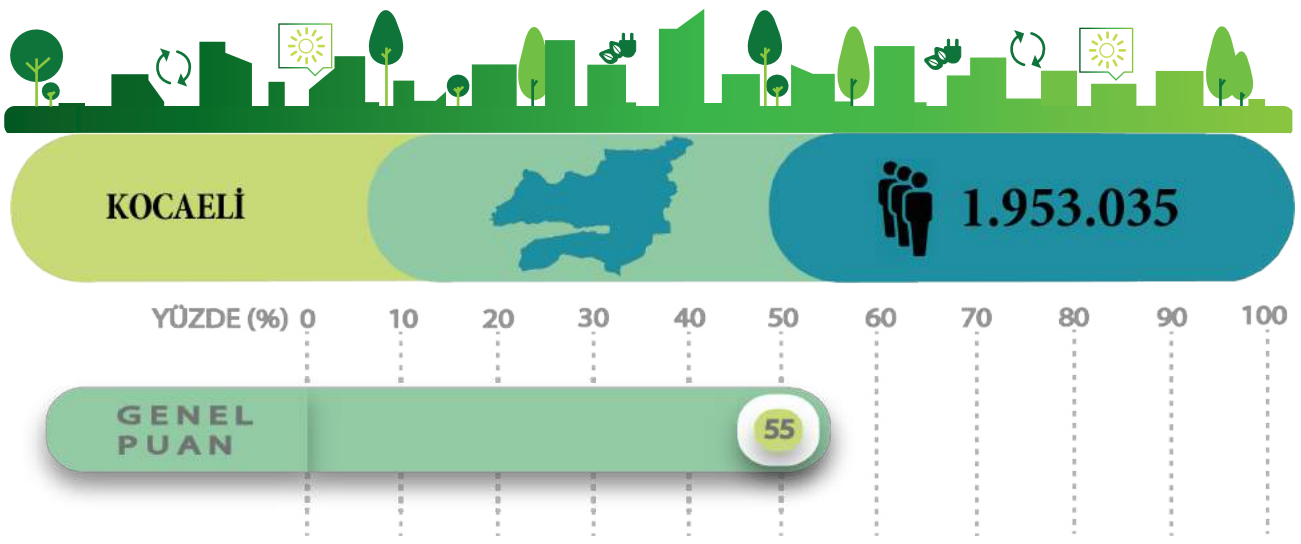
“Atık Yönetimi ve Geri Dönüşüm” alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin atık yönetimi birimi kurma, atık yönetim planı hazırlama ve bu konuda ilçe belediyeleriyle işbirliği yapma, atığın üretilmesine yönelik azalım çalışmaları yapma, atık pil, organik atık ve atık lastik toplama, ömrünü tamamlamış lastik için geri dönüşüm çalışmaları yapma, geri dönüşüm tesisi kurma, ambalaj atıklarını kaynağında ayrı olarak toplama, atıkla ilgili bilgilendirme, eğitim ve seminerler yapma, tehlikeli atık imha kontrolü ve evsel elektrikli

ve elektronik atık geri dönüşümü yapma, entegre atık yönetim planı hazırlama, evlerden ve iş yerlerinden atık yağ toplama, atık yağ geri kazanımı hakkında çalışma yapma, atık bertarafında yakma yöntemini azaltma faaliyetleri ve atık yönetimi konusunda personeline eğitim verme çalışmaları olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra aynı alt başlıkta yer alan soruların yanıtlarına göre; Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin kompost yapımı için eğitim verme, atık gıda geri dönüşümü yapma ve tekstil atölyelerinden tekstil atığı toplama konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi “Hava” başlığında %21 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinde bu başlıktaki genel ortalama ise %44’tür.

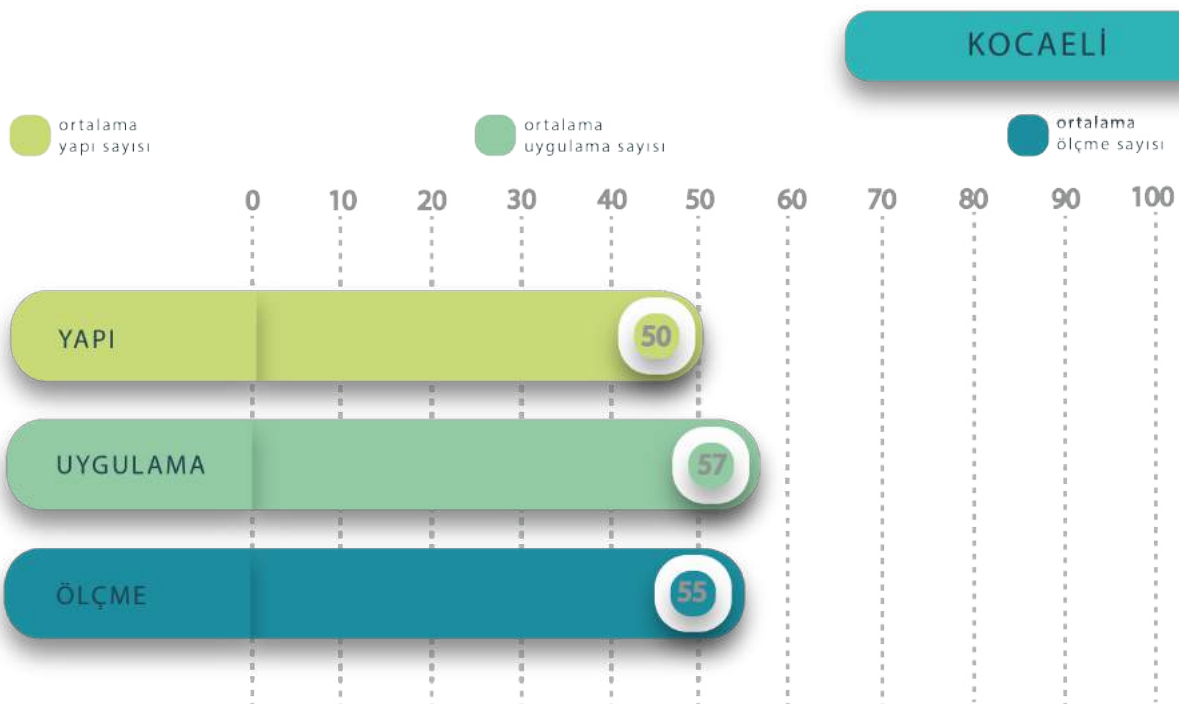
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yeşil Belediye Göstergeleri Uygulama Oranları

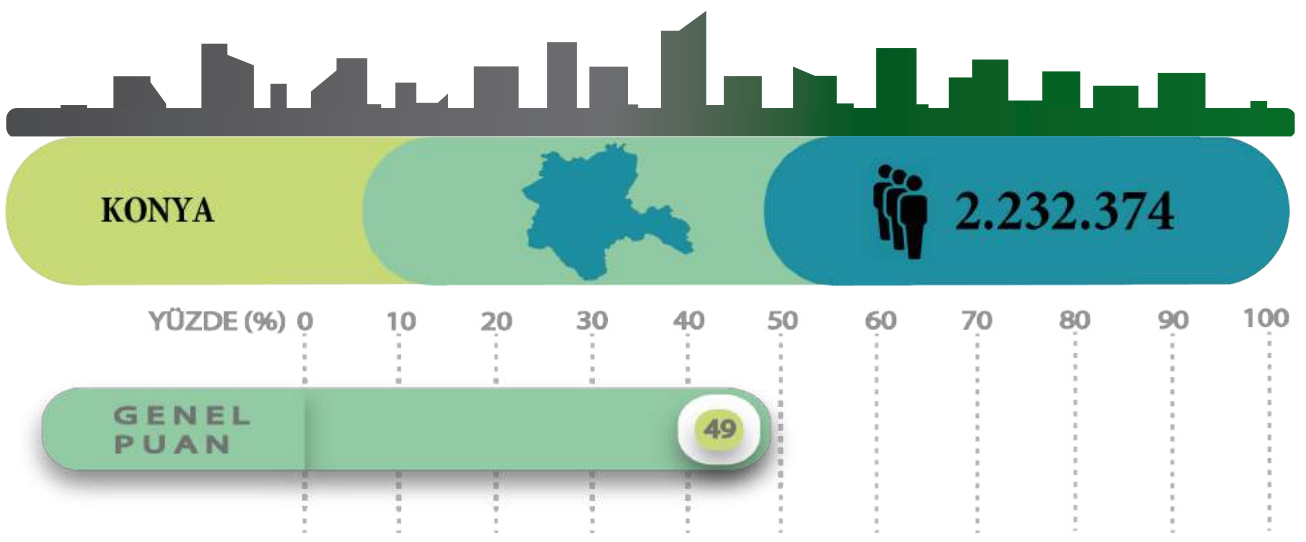

“Kalite” alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin hava kalitesi yönetimi hakkında çalışan biriminin olması, mevzuata uyum gösterilmediği durumlarda zorlayıcı önlemler alma, doğal hayatı etkileyen koku ve toza karşı önlemler alma ve havayı kirleten tesislerin denetlenmesi olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra aynı alt başlıkta yer alan diğer soruların yanıtlarına göre; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi hava kalitesi yönetim stratejisi hazırlama, halk sağlığı ve hastalık yükü açısından hava kirliliği analizi ve hava kirliliği kaynaklı sağlık maliyeti analizleri yapma, temiz hava eylem planı hazırlama, hava kalitesi izleme merkezi kurma, hava kalitesi ölçümlerini yaygın

olarak ve mobil istasyonlarla yapma, hava kalitesi ölçüm değerlendirme ve bunun haritalandırılması, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) standartlarına göre düşük hava kalitesi için önlem alma ve baca temizleme ve denetleme yönetim sistemi oluşturma; “Limit Aşımı” alt başlığında yer alan hava kalitesi haritasında limit aşan yerlere, DSÖ standartlarına göre planlamada öncelik verilme ve mevzuata uyum gösterilmediği durumlarda zorlayıcı önlemler alma konularında çalışmalarını geliştirmelidir. Aynı zamanda Kocaeli Büyükşehir Belediyesi “Enerji” ve “Gürültü- Görüntü- Elektromanyetik- Işık” başlıklarında genel ortalamasının altındadır ve bu konularda çalışmalarını geliştirmelidir.

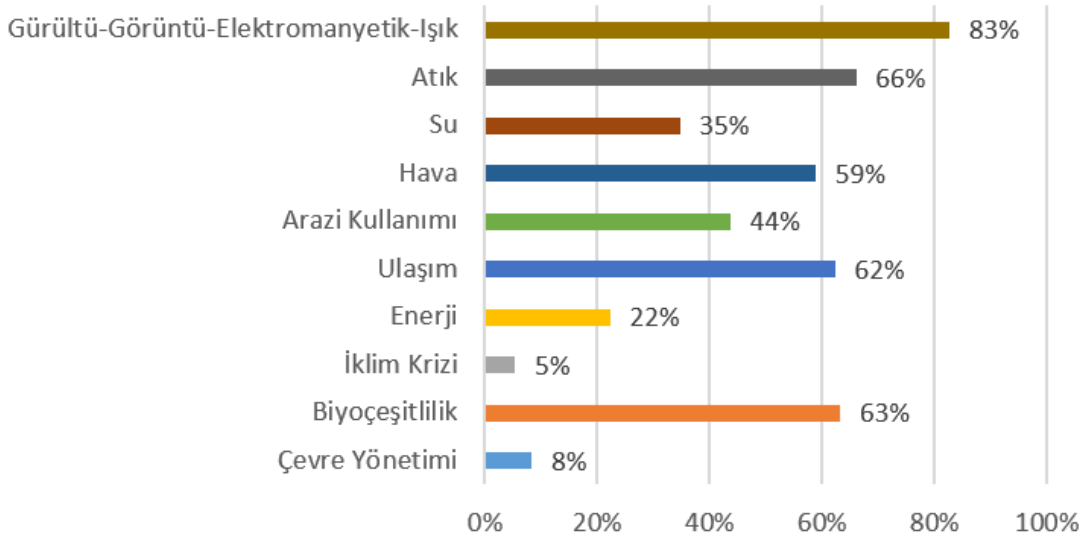

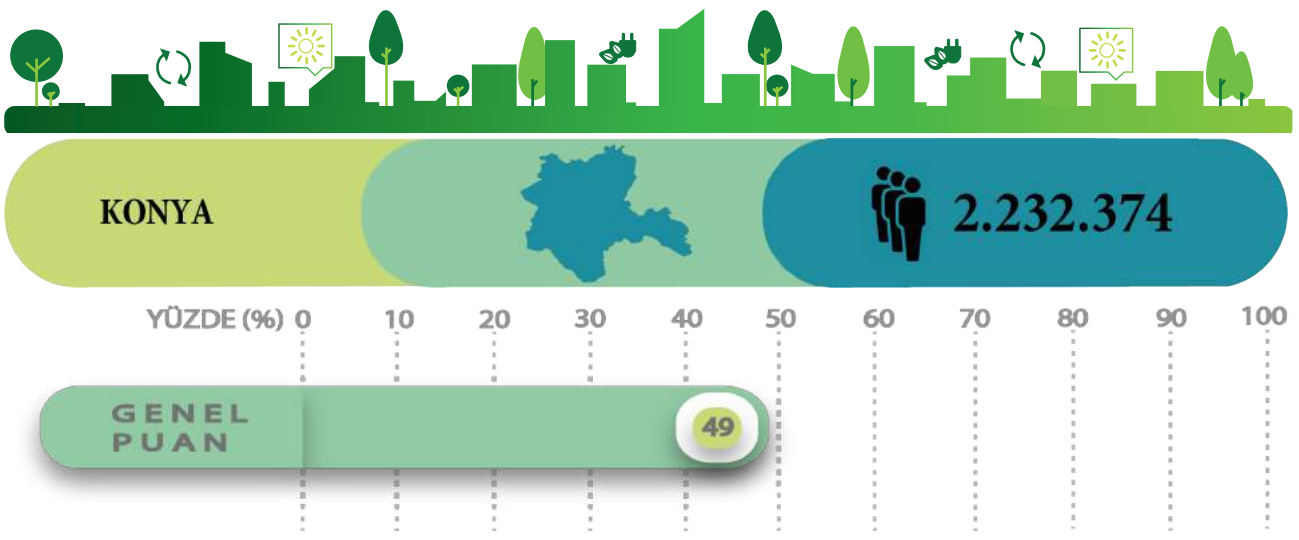

Yapılan karnelendirme çalışmasında Konya Büyükşehir Belediyesi, gösterge setinin puanlanması sonucunda ortalama %49'luk bir başarı elde etmiştir. Konya Büyükşehir Belediyesi "Gürültü-Görüntü-Elektromanyetik-Işık" başlığında %83'lük bir başarı elde etmiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinde bu başlıktaki genel ortalama ise %51'dir. "Gürültü" alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; Konya Büyükşehir Belediyesinin gürültü izleme birimi kurma, gürültü kirliliğini giderici uygulamalar yapma, havai fişek kullanımını yasaklama, gürültü eylem planı hazırlama, akustik yalıtım çalışmaları, gürültü kaynakları ve ekilenim alanları

tespit etme, sessiz asfalt uygulaması, sessiz alanlar belirleme çalışmaları, ulaşım, sanayi, havalimanı ve yapı dışı kaynaklı çevre gürültülerini önleme, gürültü bariyeri yapma ve yeşil bariyer uygulama olumlu çalışmaları arasındadır. "Görüntü" alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; görüntü kirliliği giderme çalışmalarını ve kentsel tasarım rehberi hazırlama olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra imar izinleri verilirken gürültü kirliliğine göre değerlendirme, ışık kirliliği ve elektromanyetik kirliliği giderici uygulamalar konusunda çalıştırmalarını geliştirmelidir.

Konya Büyükşehir Belediyesi Yeşil Belediye Göstergeleri Uygulama Oranları

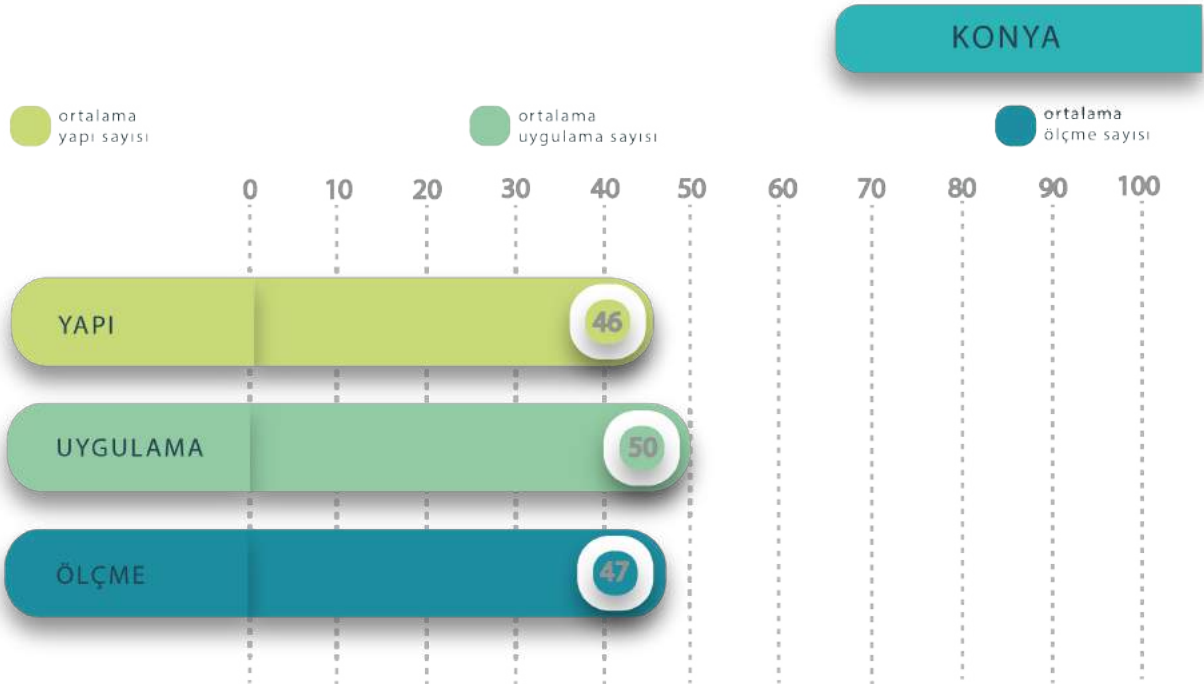

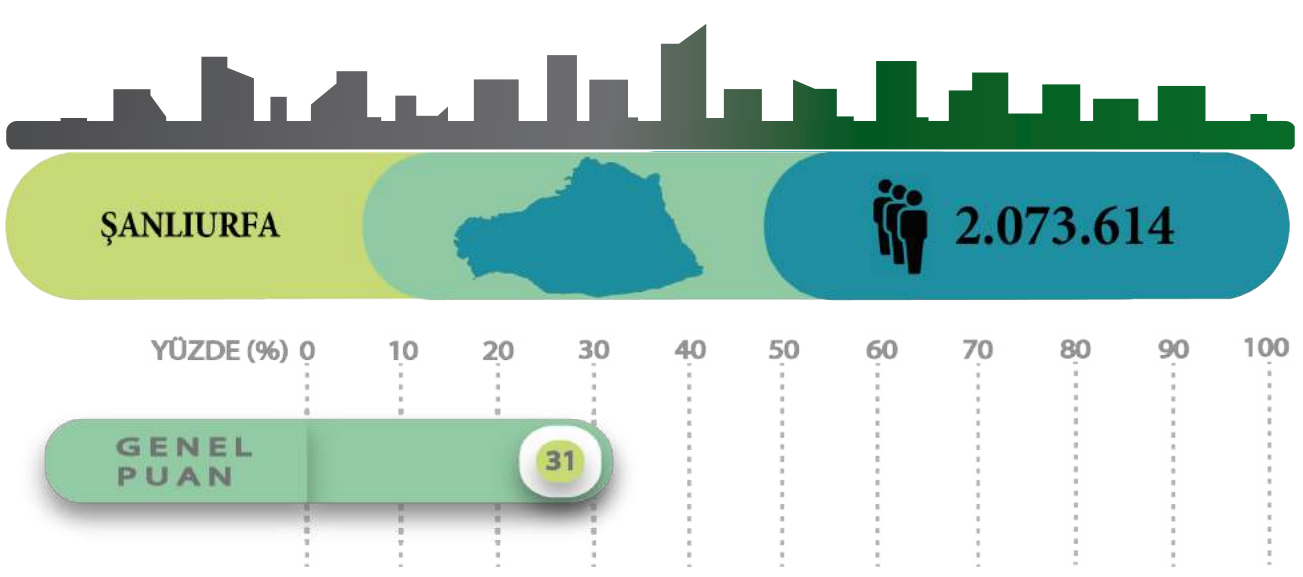
Konya Büyükşehir Belediyesi “Çevre Yönetimi” başlığında %8 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinde bu başlıktaki genel ortalama ise %50’dir.

“Çevre Yönetimi” başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; Konya Büyükşehir Belediyesinin çevre laboratuvarına sahip olması, çevre koruma biriminin elektronik veritabanı uygulamaları, toplumun çevre yönetimine katılımını kolaylaştıracak biriminin olması, ulusal ve uluslararası çevre kuru-

luşları ile bağlantısının olması, Uluslararası çevre ağlarına (ICLEI, Sağlıklı Kentler Birliği vb.) üyeliğini kazanma ve Çevre Yönetim Sistemleri (ISO14001) sertifikasına sahip olması ve konularında kendini geliştirmelidir.

Aynı zamanda Konya Büyükşehir Belediyesi, “İklim”, “Enerji”, “Arazi Kullanımı”, “Hava”, “Atık”, “Gürültü-Görüntü-Elektromanyetik-Işık” başlıklarında genel ortalamanın altındadır. Dolayısıyla bu konularda çalışmalarını geliştirmelidir.

Yapılan karnelendirme çalışmasında Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, gösterge setinin puanlanması sonucunda ortalama %31'lik bir başarı elde etmiştir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi "Su" başlığında %62'lik bir başarı elde etmiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinde bu başlıktaki genel ortalama ise %56'dır.

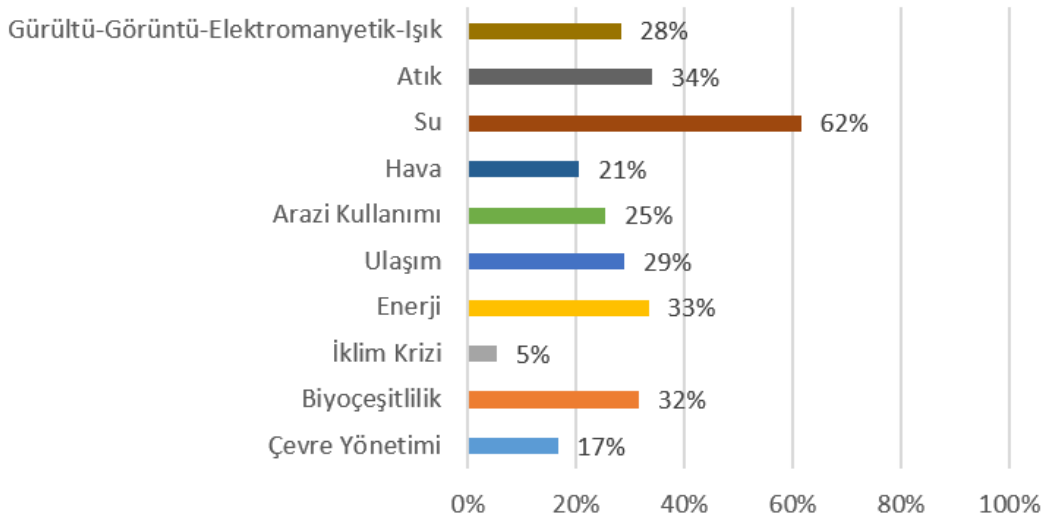
"Kalite" alt başlığında yer alan su havzalarının korunmasına dair uygulamalar, şebeke suyu sağlıklı ve içilebilir durumda olmasını test etmesi, konut başına 15 m³/ay ve üzeri su kullanımında yüksek fiyat uygulaması, kullanım miktarına göre kademeli tariflendirmesi ve yağmur suyunun ayrı olarak top-

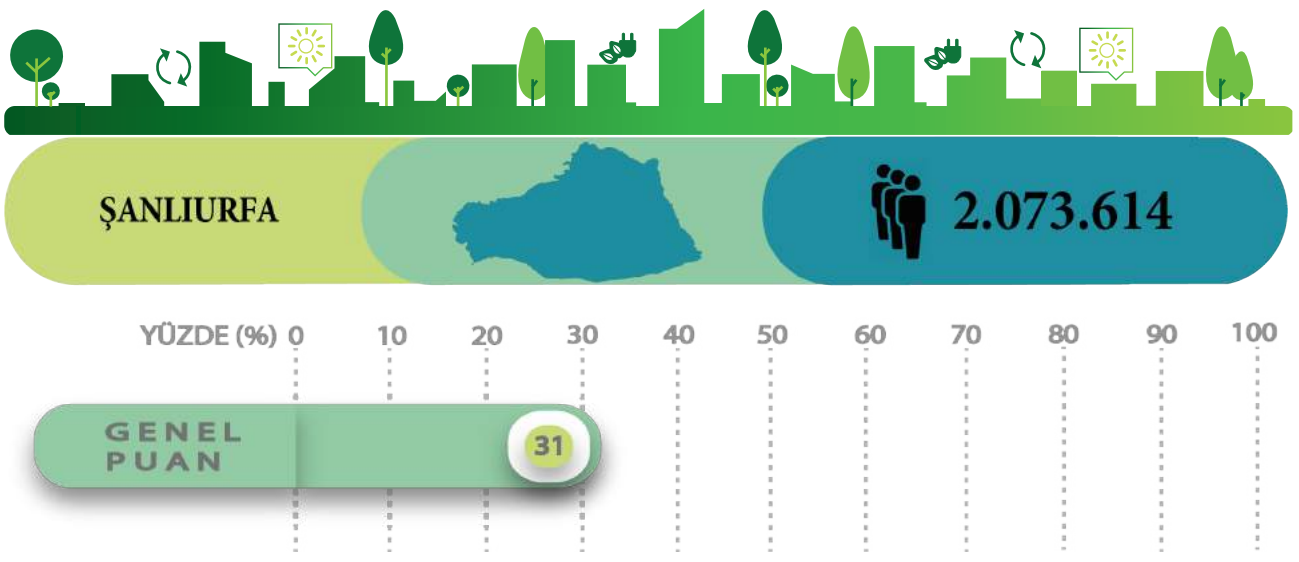
lanması için yaptığı faaliyetler olumlu çalışmaları arasındadır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi "İklim Krizi" başlığında %5 oranında başarı göstermiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinde bu başlıktaki genel ortalama ise %38'dir.

"Etki Azaltma" alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Seragazi salım hesaplaması yapma ve bunu kamuoyuyla paylaşması olumlu çalışmaları arasındadır. Bunun yanı sıra "Uyum" alt başlığında yer alan soruların yanıtlarına göre; iklim krizi eylem planı hazırlama, ilçe belediyeleriyle iklim eylem planı çalışmalarında işbirliği yapma, iklim afeti risk analizi

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Yeşil Belediye Göstergeleri Uygulama Oranları

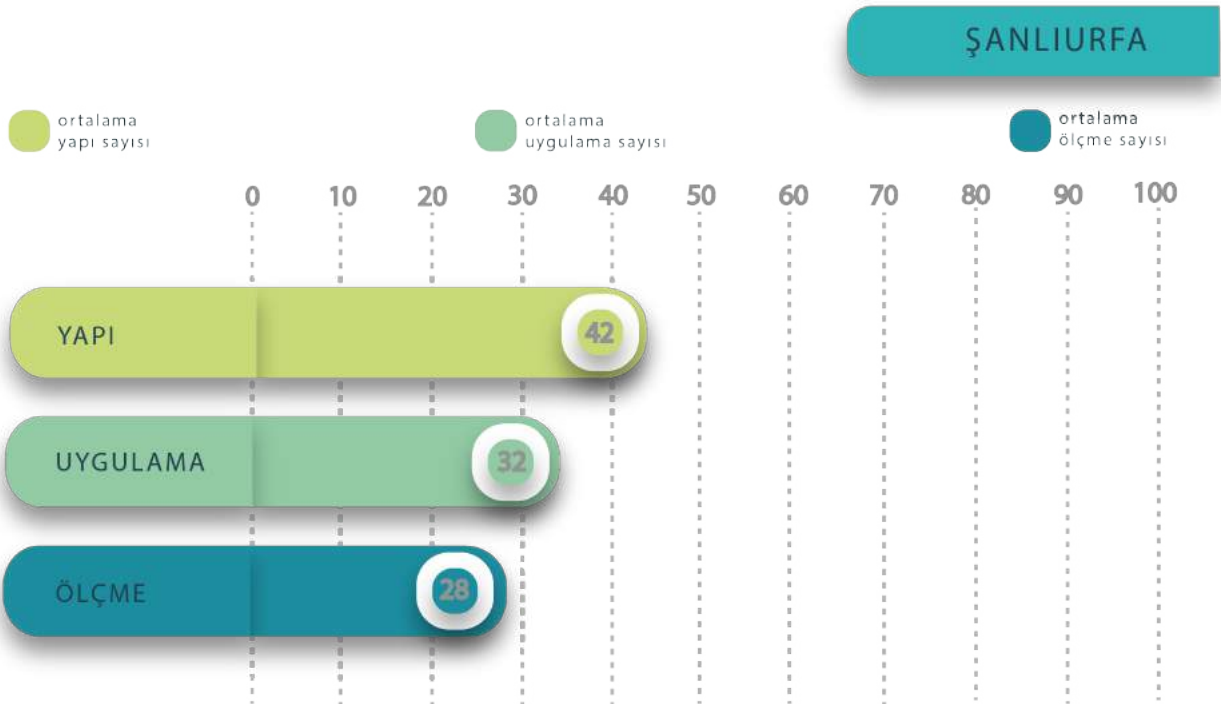

uygulama, ısı adası etkisini azaltmaya yönelik çalışma yapma, iklim krizini azaltmaya yönelik çalışmalar yapan STK'larla işbirliği yapma, halk sağlığı boyutunda kriz yönetim planı hazırlama, yağmur suyu toplama havuzları projeleri geliştirme, sistematik gözlem veya erken uyarı sistemi çalışması yapma, iklim krizi hakkında bilgi verdiği veritabanı oluşturma ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden sıcak hava dalgası hakkında uyarıları takip edilmesi konularında kendini geliştirmelidir. Buna ek olarak "Etki Azaltma" alt başlığında Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin çevre dostu bina hakkında çalışan birim kurma, yeşil sertifikalı bina faaliyetleri, seragazı

hakkında çalışan birimi kurma, seragazı salım hesaplama, seragazı salım azaltma hedefini uluslararası anlaşmalara göre belirleme, Belediye Başkanları Küresel İklim ve Enerji Sözleşmesi'ni (Covenant of Mayors) imzalama, dirençli kentler oluşturmak için yeşil altyapıların kullanılmasına yönelik stratejik planda çalışma yapma konularında çalışmalarını geliştirmelidir.

Ayrıca "Biyoçeşitlilik", "Enerji", "Ulaşım", "Arazi Kullanımı", "Hava" "Atık", "Gürültü-Görüntü-Elektromanyetik-Işık" başlıklarında genel ortalamanın altındadır ve bu konularda çalışmalarını geliştirmelidir.

İYİ ÖRNEKLER

ANKARA

1) Binalarda enerji verimliliğinin artırılması konusu yenilenebilir enerji üretim sistemlerinin kurulumu ile beraber en önemli seragazi salımı azaltıcı önlemlerdendir. Uluslararası protokollerle de tanımlanan enerji ölçüm ve doğrulama sisteminin ana parametrelerinden biri de enerji takip sistemidir. Web tabanlı ve uzaktan erişime imkân veren enerji takip sistemleri ile binada tüketilen enerjinin kalitesi, tüketim miktarı ve arıza durumları anlık olarak izlenebilmektedir. Ankara Büyükşehir Belediyesi hizmet binalarında bulunan elektrik panolarının, Enerji Şube Müdürlüğü tarafından takip edilmesi enerji verimliliğini arttırıcı bir çalışma olarak öne çıkmaktadır. Bu sistem aracılığıyla Ankara Büyükşehir Belediyesi kendi binalarındaki elektrik tüketimlerine istediği an ulaşabilecek ve gereken müdahaleleri yapabilecek kapasiteye sahip olacaktır. Dolayısıyla enerji takip sistemi ile analiz kabiliyeti artarak hizmet binalarında ciddi enerji verimlilikleri sağlaması mümkün olmaktadır. Bu çalışma Türkiye’de belediyeler açısından örnek oluşturarak önemli bir enerji verimliliği potansiyelini görünür kılmaması açısından iyi örnek olarak tanımlanmaktadır.

Hangi değişiklikler sizi bisiklet sürmeye teşvik eder?

Ankara Büyükşehir Belediyesinin bisiklet kullanımı için gerçekleştirdiği anket çalışması

2) Ankara Büyükşehir Belediyesi, bisiklet kullanımını artırmak için çalışmalar yapmaya başlamıştır. Ankara genelinde bisiklet kullanımı bağlamında yapılacak planlamalarında karar vericilere yardımcı olacak stratejik verilerin bilimsel yöntemlerle toplanarak vatandaş beklentilerinin belirlenmesi amaçlanan bir anket çalışması yapmıştır. Ankette “Hangi sıklıkla bisiklet kullanıyorsunuz? Bisikleti ne amaçla kullanıyorsunuz? Bisikleti tercih etmenizden nedeni nedir? Bisikleti toplu taşıma ile beraber kullanmak ister misiniz? Daha sık kullanmanıza engel olan sebepler nelerdir? Hangi değişiklikler sizi bisiklet sür-

meye teşvik eder?” gibi sorular yer almaktadır. Vatandaş katılımının planlama aşamasında sağlanması planların gerçekleştirilmesine ve yerelin çalışmayı sahiplenmesine büyük katkı sağlayacaktır.

Atatürk Orman Çiftliğindeki tarım faaliyetleri

3) Atatürk Orman Çiftliği arazilerinde yeniden tarım faaliyetleri yapılmaya başlanmıştır. Kamuya ait bir alanda tarımsal üretim yapılması ve tohum üretilmesi bir iyi uygulama örneğidir.

4) Başkent Market’in ürünleri Ankara’da üretim yapan kadın kooperatifleri ve birliklerden sağlanmakta ve ürünler uygun fiyatlarla satılmaktadır. Yerel üreticiyi, kooperatifleri desteklemesi, gıda güvenliğine katkıda bulunması nedenleriyle bir iyi uygulama örneğidir.

5) Ankara Büyükşehir Belediyesi hobi bahçelerinde yağmur suyu kullanılmasına dair çalışmalar yapmaktadır. Hobi bahçelerinde sulama için kullanılan sular yağmur suyu sarnıçlarından veya damlama sulama yöntemiyle sağlanmaktadır.

6) Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Berberler Esnaf ve Sanatkarlar Odası işbirliğiyle başkentli berberlere geri dönüşüm için jilet kutusu dağıtılmaktadır. Kâğıt toplayıcılarının ve sokak hayvanlarının zarar görmemesi adına önemli bir iyi uygulama örneğidir.

ANTALYA

1) Antalya Büyükşehir Belediyesi AB Ufuk 2020 hibe anlaşması ile bu projenin üç uygulayıcı şehrinden (Antalya, Valencia, Dresden) biri olmuştur. MatchUp projesi ile enerji aksiyonları projenin sitesinde aşağıdaki gibi sıralanmıştır. İklim krizi ile mücadele ve uyum konusunda gerekli önlemlerin alınmasını sağlamak için önemli bir adım olan bu proje ile Antalya Büyükşehir Belediyesi örnek bir çalışma ortaya koymaktadır.

Antalya Büyükşehir Belediyesi enerji aksiyonları projesi düzenliyor.

Antalya – Enerji Aksiyonları

Yeni Binalar

- A.1. Konut Blokları 46,000 m2 (min B enerji sınıfı)
- A.2. Yeni Kamu Binaları İnşaatı 25,000 m2 (min B enerji sınıfı)

Entegre yenilenebilir enerji kaynakları ve Depolama

- A.3. Kamu binalarında PV (güneş enerjisi paneli) kurulumu
- A.4. Konutlarda güneş enerjisi ısı toplayıcılarının (günüsü) kurulumu
- A.5. Binalar ve şarj istasyonları için elektrik depolama üniteleri

Akıllı Kontrol Üniteleri (Nesnelerin İnterneti)

- A.6. Akıllı Kontrol Üniteleri ve Akıllı Ev Otomasyonu

Antalya – Enerji Aksiyonları

Akıllı Şebekeler

- A.7. Akıllı Sayaçlar

Kamu Aydınlatması (Akıllı Aydınlatma)

- A.8. LED Kamu Aydınlatması
- A.9. Akıllı Aydınlatma - Kamu Aydınlatmasının Akıllı Kontrolü

Kentsel Yenilenebilir Enerji Aksiyonları (Yenilenebilir Enerji Kaynakları)

- A.10. PV sistemi Toplam Kapasite 5MWp
- A.11. Çöp gazı ve elektrik üretimi (Katı Atık Tesisi Yönetimi)
- A.12. Bölge elektrik depolama ünitesi entegrasyonu

Antalya Büyükşehir Belediyesi enerji aksiyonları projesi düzenliyor.

2) Antalya Su ve Atıksu İdaresi Genel Müdürlüğü'ne (ASAT) ait Korkuteli İlçesinde Arıtma Tesisi'nin deşarjından "A" sınıfı tarımsal sulama suyu elde edilmekte ve elde edilen su tarım alanında kullanılmaktadır.

3) Antalya Büyükşehir Belediyesi, kooperatifleşen kadın çiftçilere destek vermesi ve tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği, tavuk yetiştiriciliği, biyolojik mücadele, toprak analizi ve iyi tarım konularında kapasite güçlendirme eğitimleri verilmektedir.

4) Antalya Büyükşehir Belediyesi, Cities4Forests (Ormanlar için Şehirler Birliği) hareketine

katılarak iklim krizine karşı orman alanlarını korumak ve sürdürülebilir orman yönetimini sağlamak açısından iyi uygulama örneği oluşturmaktadır.

BURSA

1) Bursa Büyükşehir Belediyesi, atalık tohum olan siyez buğdayının üretimi ve dağıtımını yapmaktadır. Siyez buğdayından ürettiği ekmekleri belediye satış noktalarında satmaktadır. Atalık tohumların sürdürülebilirliğinin ve gıda güvenliğinin sağlanması açısından bir iyi uygulama örneği oluşturmaktadır.

2) Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin web sitesinde özel atık broşürü paylaşılmaktadır. Atık türleri, çevreye etkisi, neleri kapsadığı, toplanmasının nasıl yapılacağı, vatandaşın neler yapabileceği ve toplanan atıkların sonrasında ne olacağı konusunda ayrıntılı bir çalışma yapılmıştır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi özel atık yönetimi broşürü paylaşmaktadır.

3) Bursa Büyükşehir Belediyesi, yeni yapılan tüm binalara akustik yalıtım şartı getirmiş, demiryolu gürültü haritası çıkarmış ve gürültü bariyerleri uygulamasını gerçekleştirmiştir.

GAZİANTEP

1) Enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji çalışmalarında Gaziantep Büyükşehir Belediyesi özellikle son on yılda önemli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Özellikle Pasif Ev çalışmalarında Türkiye’de örnek olabilecek çalışmaları hayata geçirmekle beraber sıfır enerji konusunda da somut adımlar atan belediye olarak öne çıkmaktadır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin enerji başlığı altında öne çıkan faaliyetleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Çevre dostu kamu binası dönüşüm projesi,
- Kuzeşehir projesinin belirli kısımlarında bölgesel ısıtma sistemi tasarımı,
- %100 yenilenebilir enerji kullanımı hedefine yönelik çalışmalar,
- Türkiye’nin ilk “Pasif Ev” sertifikasına sahip binası,
- Yeşil bina sertifikasına sahip belediye hizmet binası,
- ISO 50001 enerji yönetim sisteminin hizmet binasında uygulanması.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi enerji başlığında önemli çalışmalar gerçekleştirmektedir.

2) Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Ekolojik Kent Tasarım Müdürlüğüne hayata geçirilen Solar Şarj İstasyonu, güneş enerjisinden elektrik enerjisi üreten Solar Şarj İstasyonu’nu, prototip olarak geliştiren Büyükşehir Belediyesi, enerjisinin tamamını yenilenebilir enerji kaynaklarından sağladığından çevreye duyarlı bir profil sergilemektedir. Bu ürün, tramvay duraklarında bekleyen vatandaşlara güneş panelleri sayesinde ücretsiz kablolu ve kablosuz şarj imkânı sunmaktadır.

3) “Gaziantep’te Ağaçlandırma Yoluyla Karbon Emisyonlarının Azaltılması Projesi” kapsamında büyükşehir belediyesi, şehrin dokuz taşra ilçesinde 160 çiftçiye iki yıl içerisinde 50 bin zeytin fidanı dağıtmıştır. Yöreye adapte olmuş ağaçlarla karbon emisyonunu sağlayacak yutak alanlar yaratılması açısından iyi uygulama örneğidir.

4) Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından Tarımsal Eğitim ve Yöresel Ürünler İşleme Merkezi kurulmuştur. Gıda güvenliğinin ve tarımsal üretimin sürdürülebilirliğinin sağlanması, bu konuda çocuklara eğitimler verilmesi, yeşil ekonomi için istihdam yaratacak kadın kooperatifini desteklemesi açısından iyi uygulama örneği oluşturmaktadır.

5) Gaziantep İl genelindeki tüm ilköğretim okullarını kapsayan çevre bilinci eğitimlerinin öğrenciler tarafından ilgi görmesi, görsel açıdan desteklenmesi ve akılda kalması amacıyla; Toprak ve Su Maskotları ve Tiyatro Oyunu, animasyon CD’si, ajanda, yeşeren kalem ve kumbara dağıtımı yapılmaktadır.

6) “Geri Dönüşüm Oyunu”, sıfır atığa entegre edilerek Toprak ve Su’nun geri dönüşüm tesisindeki maceralarını anlatan eğitici oyun mobil uygulama olarak sunulmaktadır.

İZMİR

1) İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin yetki alanındaki 21 ilçe için; afet ve kriz anında kesintisiz ses ve veri iletişimini sağlamak amacıyla sayısal trunk telsiz sistemine geçilmiştir. Afet ve acil durumlar için kentsel altyapıyı geliştirmek açısından iyi uygulama örneğidir.

2) İzmir Büyükşehir Belediyesi, iklim değişikliği nedeniyle gelecekte olabilecek kuraklığa karşı vatandaşları bilgilendirmek ve tarımda doğru yöntemleri uygulamalı olarak anlatmak amacıyla eğitim ve araştırma enstitüsü kurmaktadır. Gıda güvenliğinin, tarımsal üretimin sürdürülebilirliğinin sağlanması, bu anlamda yeni teknolojileri desteklemesi, gelecek kuraklık senaryolarıyla eğitimler vermesi ve böylece iklim krizine karşı dirençli bir kent oluşturmak için bu çalışmasıyla iyi uygulama örneği sunmaktadır. Tesise gelen atıklar ayrıştırılacak, ambalaj atıkları geri dönüşüm sanayisinde hammadde olarak kullanılacak, organik atıklardan enerji ve gübre üretilecek.

İzmir Büyükşehir Belediyesi gıda güvenliği ve kuraklık başlıklarında önemli çalışmalar gerçekleştirmektedir.

3) İzmir Büyükşehir Belediyesi, gürültü takibi ni yapmak üzere İZUM sistemini hayata geçirmiştir. Bu sistem dahilinde akıllı kavşak, gürültü ölçümü ve gürültü bariyeri çalışmaları yapılmıştır.

İSTANBUL

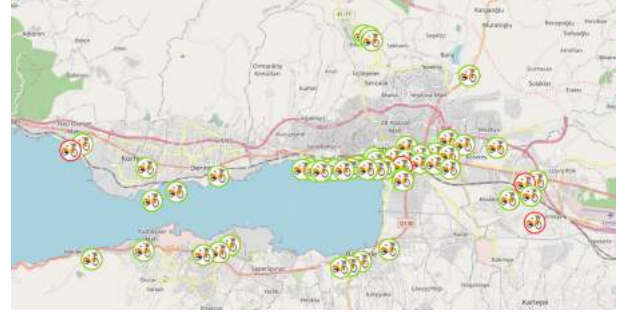
1) İstanbul'da tarımsal üretim ve hayvancılık faaliyetlerinin mevcut durum ile potansiyelini ortaya koyan veri tabanı oluşturulmuştur. İklim krizine uyum kapsamında kırsal alandaki mevcut varlıkların belirlenmesi açısından olumlu bir örnektir.

2) Toplu Ulaşım Afet Durumu Senaryo Planları Olası bir afet durumunda, kapanabilecek olan hatlar göz önüne alınarak mevcut hatların reorganizasyon çalışması yapılmıştır. Afet ve acil durumlara ilgili diğer birimlerin görevlendirmelerinin yapılmasına iyi bir örnektir.

3) İstanbul Büyükşehir Belediyesi yemek atıklarından kompost elde etmektedir. Gübreye dönüştürülen bu atıklar İstanbul caddelerini süsleyen bitkilerde kullanılmaktadır.

KOCAELİ

1) KOBİS (Kocaeli Bisiklet Uygulaması), Kocaeli Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde kent içi erişimi kolaylaştırmak, toplu taşıma sistemlerini besleyici nitelikte ara imkânlar oluşturmak, çevresel ve sürdürülebilir bir ulaşım aracının kullanılmasını özendirmek için hayata geçirilmiş bir bisiklet kiralama sistemidir. Ulaşımından kaynaklanan seragazi salımlarını azaltmak adına bir iyi uygulama örneğidir.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi geliştirdiği mobil uygulama ile bisiklet kullanımını teşvik ediyor.

2) İzmit Körfezi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin yaptığı arıtma tesisleriyle temizlenmektedir. Temizlenme sonrası körfezdeki canlı popülasyonu artmış, göç eden kuşlar tekrar bölgeye gelmeye başlamıştır. Sulak alanların ve biyoçeşitliliğin korunması açısından iyi uygulama örneğidir.

3) Kocaeli'nde geri kazanım ünitesi kalitesi iyileştirilen geri kazanım suyu sanayide proses suyu, atıksu arıtma tesisi içinde saha yıkama, çamur su-suzlaştırma ünitesinde proses suyu ve yeşil alan sulamasında kullanılmaktadır. Suyun verimliliği açısından bu iyi uygulama örneğidir.

KONYA

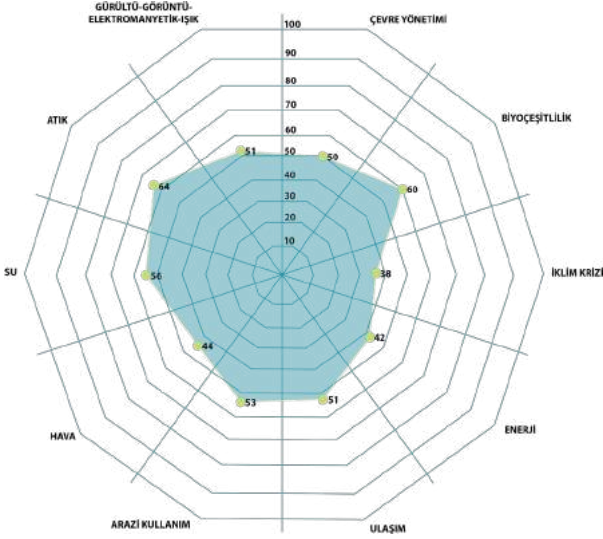
1) Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya'da yemek artıklarını toplayarak modern ileri işleme teknikleri ile hayvan mamasına dönüştürmek için çalışmalara başlamıştır.

Konya Büyükşehir Belediyesi atıkları hayvan mamasına dönüştürüyor.

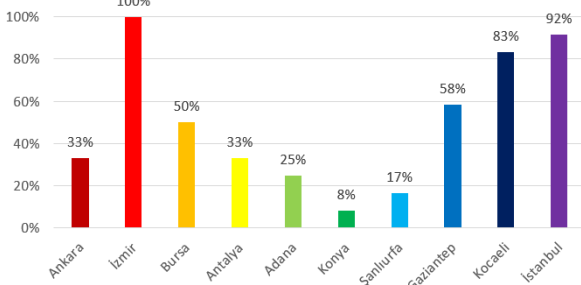
SONUÇ VE ÖNERİLER

Büyükşehir Belediyelerinin başlıklara göre ortalama başarısı

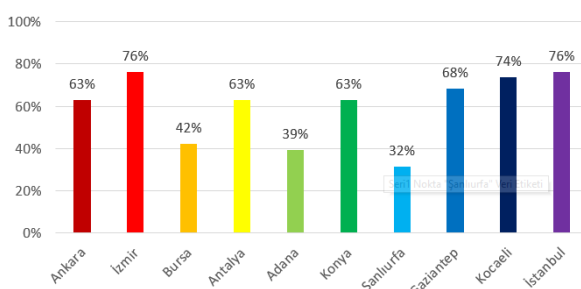
Toplanan veriler ışığında ortaya çıkan sonuçlar, büyükşehirlerin barındırdığı nüfus bakımından, öncelikli olarak en önemli konuları değerlendirmek ve öneriler sunmak üzere hazırlanmıştır.

Çevre Yönetimi Göstergelerinin Büyükşehirlere Göre Uygulanma Oranları

Çevre Yönetimi alanında, on belediyenin de çevre koruma için herhangi bir veritabanı bulunmamaktadır. Veritabanlarının web sitelerinden paylaşımı, yerelin çevre korumaya katılımı açısından ve aidiyet hissetmesi açısından önemlidir.

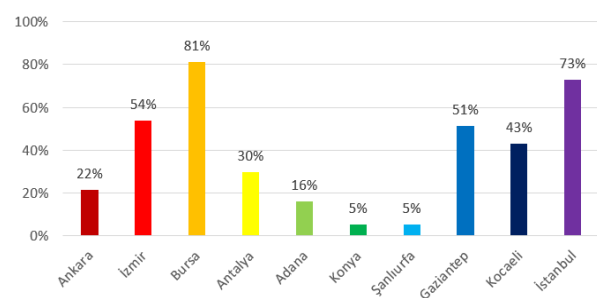
Biyoeçeşitlilik Göstergelerinin Büyükşehirlere Göre Uygulanma Oranları

Biyoeçeşitlilik alanında, iklim krizinin getirdiği değişken çevre şartları ve hızlı kentleşme süreçleri farklı ekosistemlere de zarar vermekte ve biyoeçeşitlilik azalmaktadır. Gösterge setine göre, yalnızca bir büyükşehir belediyesinin biyoeçeşitlilikle ilgilenen birimi bulunmaktadır. Kentsel alanlarda biyoeçeşitlilik açısından önemli bir yere sahip olan ağaçlandırma faaliyetlerini belediyelerin tamamı yapmakta ancak belediyelerin çoğu, mevcut ağaçların iyileştirilmesi ve restorasyonuna yönelik çalışmalar yapmamaktadır. Aynı zamanda ağaçlandırma çalışmaları koridor oluşturacak şekilde yapılmamaktadır. İklim krizi sonucunda artan karbon emisyonunu azaltmak, farklı türlerin yaşam alanlarını korumak ve ekosistemlerin bağlantısını sağlamak için; kentsel alanlardaki ağaçlandırma faaliyetleri süreklilik sağlayacak şekilde yapılmalı ve düzenli olarak ekolojik varlıklara zarar vermeyecek şekilde bakımları yapılmalıdır.

Belediyelerin çoğunluğu stratejik planda hayvan hakları ile ilgili maddelere yer vermekte, sokak hayvanlarının yaşam kalitesini artırmaya yönelik çalışmalar yapmakta ve rehabilitasyon merkezlerinde sahiplendirme çalışmalarını yürütmektedir. Belediyeler hayvan hakları ile ilgili yereli güçlendirme eğitimleri düzenlememekte ve hiçbir belediye avcılığa karşı savunuculuk çalışmaları yapmamaktadır. Sokaklarda yaşayan hayvanlar da insanlar gibi kentin birer sakinidir ve onların da hakları vardır. Öncelikle hayvan hakları savunulmalı ve hayvanların yaşam kalitelerini artırmaya yönelik çalışmalar bir an önce tamamlanmalıdır.

İklim Krizi Göstergelerinin Büyükşehirlere Göre Uygulanma Oranları

İklim krizi başlığında on belediyenin ortalaması diğer başlıklara göre daha düşüktür. Bursa Belediyesi bu başlıkta ön plana çıkmakta, iklim krizine uyum

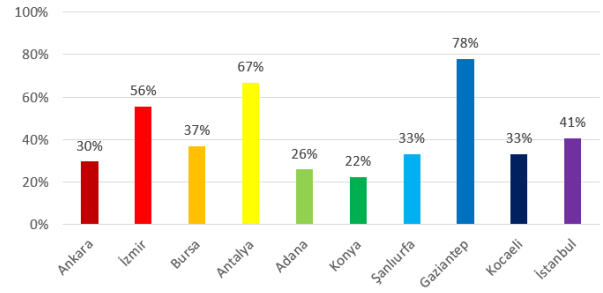
ve etki azaltma konusunda birçok faaliyet yürütmektedir. Genel olarak belediyeler iklim eylem planını hazırlama aşamasında olduğu görülmektedir. 2030 yılına kadar karbon salımlarını %55 azaltma hedefi koyan Avrupa Birliği'ne göre, on büyükşehir belediyesinin iklim krizi başlığında çalışmalarını geliştirmeleri gerekmektedir. Bu konuda; iklim krizine karşı kapasite güçlendirme çalışmaları yapmalı, yerel kuruluşlar ve özellikle vatandaşlar ile işbirliği içerisinde çalışmalıdırlar.

İklim krizi etki azaltma ve uyum konusunda, küçük müdahalelerle büyük etkiler yaratılabilir. İstanbul dışında belediyelerin afet risk analizlerine, iklim krizi ile ilgili veritabanlarına ulaşamamaktadır. 2021 yılı itibariyle artık belediyelere kendi bünyelerinde iklim değişikliği birimi kurma zorunluluğu getirilmiş, ancak on büyükşehir belediyesinin üçünde hala birim bulunmamaktadır. Yerelinde ısı adasını belirleyen belediyeler bulunmakta, ancak ısı adası etkisini azaltma konusunda birkaç belediye çalışma yürütmektedir.

Yağmur suyu hasadı, Türkiye'de şu anda yaşanmakta olan yağış kuraklığı göz önüne alınınca, belediyelerin üstünde en çok çalışması gereken konulardan biri olarak öne çıkmaktadır. Tüm bu sebeplere rağmen yağmur suyu hasadı hala yaygınlaştırılmamıştır. Bu amaçla yereli de dahil eden teşvik seçenekleri yaratılmalı ve kapasite güçlendirme eğitimleri verilmelidir. İklim krizi ile birlikte her geçen sene daha şiddetli görülen sel felaketleri, bu konuda belediyelerin rolünü bir kez daha ortaya koymaktadır. Belediyeler selle mücadelede; yalnızca dere ıslahı, yağmur suyu ızgaralarının ve boru hatlarının temizlenmesi konusunda çalışma yapmaktadır.

Aynı şekilde sıcak hava dalgasının olumsuz etkilerinden korunma, kırsal alanında yoğun şekilde tarım yapılan belediyelerin gündeminde olması gereken çok önemli bir konudur. Erken uyarı sistemi veya meteorolojiden gelen uyarıları SMS ile yerele iletme gibi çözümlerle yerel çiftçiler sıcak hava dalgalarına karşı uyarılabilir. Bundan nasıl korunabileceklerine dair çiftçilere STK'larla birlikte yapılacak kapasite güçlendirme çalışmaları yerelin kaybını büyük derecede önleyebilir.

Enerji Göstergelerinin Büyükşehirlere Göre Uygulanma Oranları

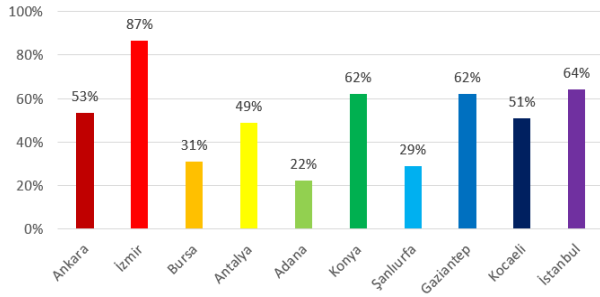

Enerji alanında ise Türkiye gelişmekte olan bir ekonomik yapıya sahip olmakla beraber enerji ihtiyacı da buna bağlı olarak artmaktadır. Ancak mevcut durumda birincil enerji ihtiyacının 2018 yılında ETKB verilerine göre yaklaşık %70'i ithal olarak sağlanmaktadır. Birincil enerji arzının da yaklaşık %87'si seragazi emisyonunu arttıran fosil kaynaklardan olan petrol-doğalgaz-kömür üçlüsünden oluşmaktadır. Elektrik üretiminde de yine fosil kaynak ağırlıklı bir üretim yapılmaktadır. TEİAŞ verilerine göre 2019 yılında ülkemizde üretilen elektriğin yaklaşık %58'ini fosil yakıt bazlı elektrik santralleri sağlamaktadır. Dolayısıyla mevcut durumda Türkiye'nin ithalata bağımlı ve fosil yakıt ağırlıklı bir enerji tüketim alışkanlığı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu analiz doğrultusunda enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji üretimi kullanımının artırılmasına yönelik çalışmalar önem kazanmaktadır. Yerel yönetimlerin gerek iştirakleri ile gerekse de hizmet binaları ve çalışan kapasiteleri ile enerji tüketiminin yönetilmesi anlamında önemli bir hareket alanı bulunmaktadır. Halihazırda tüm belediyelerde enerji birimi olmadığı görülmektedir. Yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği üzerine çalışma gerçekleştiren birimler de on belediyenin tamamında hala kurumsallaşmamıştır. Ancak her belediyede en az bir adet yenilenebilir enerji santrali olduğu görülmekle beraber bu santrallerin sadece temsili kalması da söz konusudur. Belediye bünyesinde yenilenebilir enerji çalışmalarının artırılması ve yaygınlaştırılması fosil yakıt bazlı enerji üretiminden kaçınılması ve seragazi emisyonu azaltım hedeflerine ulaşılması açısından önemlidir. Şehirlerin sürdürülebilir enerji eylem planlarının hazırlanması ve bu planlarda seragazi emisyon azaltım hedeflerinin/politikalarının oluşturulması yerel yönetimlerin iklim krizi ile mücadele konusunda atması gereken

ilk adımlarıdır. Bu çalışmada incelenen on belediyenin altısında sürdürülebilir enerji eylem planı hazırlandığı görülmektedir. Sürdürülebilir enerji eylem planlarının tüm yerel yönetimlerde yaygınlaştırılması önümüzdeki dönemde üzerine çalışılması gereken en önemli konulardan biridir.

On büyükşehir belediyesinin her birinde şehir aydınlatmasında enerji verimliliği çalışmaları yapıldığı görülmüştür. Ancak yenilenebilir enerji üretiminde olduğu gibi enerji verimliliği konusunda da halihazırda tüm belediyelerde kurumsallaşmış bir yapı bulunmamaktadır. Belediye yönetimlerinin özellikle hizmet binalarında enerji verimliliği çalışmalarını geliştirmesi ve bu çalışmaların kamu ile pay-

Ulaşım Göstergelerinin Büyükşehirlere Göre Uygulanma Oranları

Ulaşım konusunda on büyükşehir belediyesinin, toplu taşımada yenilenebilir enerji kaynaklarını yeterince kullanmadığı görülmüştür. Yedi büyükşehir belediyesinin toplu taşımada elektrikli taşıt kullanımına rağmen sadece üç belediyede elektrikli taşıt şarj istasyonu bulunmaktadır. Geriye kalan dört belediyenin toplu taşımada kullandıkları elektrikli taşıtların enerjisini nereden sağladıkları verisine ulaşamamıştır. Bununla birlikte hiçbir belediyenin kendi taşıt filosunda elektrikli araç bulunmamaktadır.

Adaptif sistem kullanımı, trafik yoğunluğunun azaltılmasında önemlidir ve iki büyükşehir belediyesi, trafikte adaptif sistem kullanmaktadır. Bu sistemin etkin bir şekilde çalışabilmesi için ilgili tüm kalemlerini kullanılması gerekmektedir fakat tam bir adaptif trafik yönetimi yapmalarını trafik yoğunluğuna çözüm çalışmalarını geliştirmeleri gerektiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra belediyeler kent merkezinde araçsızlaştırma/yayalaştırma çalışmaları da yapmaktadır. Bütün bu uygulamalar, şehir içindeki seragazi salımlarını azaltarak hava kalitesini yükseltilmesinde etkilidir.

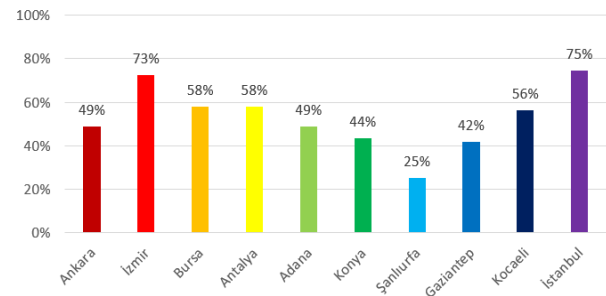
On büyükşehir belediyesinin, bisiklet kullanımını artırmaya yönelik çalışmalar yürüttüğü gözlemlenmiştir. Ancak belediyelerin yarısında bisiklet park

alanlarının bisiklet yolu ile entegre olmadığı ve çoğunda bisiklet konum haritaları paylaşılmadığı görülmüştür. Bisiklet kullanımının yaygınlaştırılması için bisiklet yollarının bisiklet parkları ve toplu taşıma ile entegre olması gerekmektedir. Toplu taşımaya herkesin erişebilmesi, vatandaşlara eşit hizmet verilmesi ve toplu taşımanın kullanımının artırılması karbon salımını azalttığı gibi tüketilen enerji miktarını da düşürerek iklim krizi ile mücadelede olumlu etki sağlayacaktır.

Hızlı kentleşme ile araç kullanımı giderek artmakta ve hem çevre hem de halk sağlığını olumsuz etkilemektedir. Büyükşehir belediyelerinin ulaşımında yaya öncelikli planlamaya yer vermesi bu nedenle çok önemlidir.

Araç kullanımının çevreye verdiği zarar azaltmak için bisiklet kullanımı yaygınlaştırılmadığıdır. Bisiklet kullanımının yaygınlaştırılması için bisiklet yollarının bisiklet parkları ve toplu taşıma ile entegre olması gerekmektedir. 10 büyükşehir belediyesinin hepsi toplu taşıma ile entegrasyonu sağlamış fakat bisiklet parkı ile entegrasyon konusunda zayıf kalmıştır. Bisiklet yolu haritalarının kamu ile paylaşılması bisiklet yolunun sürdürülebilirliğinin tespit edilebilmesi ve kullanıcı memnuniyeti için önemlidir. Genel olarak belediyeler bisiklet kullanımına arttırmak için faaliyetler yürütmekte ve kendilerini geliştirmeye devam etmektedir. Entegrasyon ve yapılan faaliyetlerin kamu ile paylaşılması konusundaki çalışmalara ağırlık vermeleri gerekmektedir.

Arazi Kullanımı Göstergelerinin Büyükşehirlere Göre Uygulanma Oranları

Arazi Kullanımı başlığı içerisinde yer alan yeşil yapılar var olan ekosistemleri korumak ve böylece ekosistem servislerinin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek açısından iklim krizine uyum çalışmaları içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bugün kişi başına düşen alanı artırmak amacıyla, bütüncül yaklaşımdan uzak bir şekilde mevzuatta yer alan

yeşil alan çözümlerinden yeşil altyapı çözümlerine geçilmelidir. Bu anlamda yapılan planlarda yeşil altyapıların korunması ve geliştirilmesi ile ilgili kararlar alınmalıdır.

Genel olarak belediyelerin yeşil alanları artırma çalışmaları vardır. Ancak yeşil altyapılarla ilgili çalışma yürüten belediyeler hariç bütüncül bir yeşil alan oluşturma yaklaşımı benimsenmemektedir. Ekolojik envanter çalışmaları yapıp, var olan türleri ve yaşam alanlarını koruyacak ve diğer ekosistemlerle ilişkisini sağlayacak, gerçek anlamda, yeşil koridor uygulamaları gibi sürekli yeşil alanlar yaratılmalıdır. Yeşil alanlar ve ormanlar karbon tutan yutak alanlardır. Bu yutak alanların korunması ve yenilerinin oluşturulması gerekmektedir. Bu konuda incelenen belediyelerin çoğunluğu çalışma yapmaktadır. Ancak sürdürülebilir orman yönetimi konusunda zayıftırlar. Sulak alanlar ve çevreleri ise barındırdığı biyoçeşitlilik açısından korunması ve imara açılmaması gereken alanlardır. Belediyeler genel olarak sulak alanları koruma eğilimindedir.

İklim krizinin getirdiği değişen şartlar üretim süreçlerini de etkilemekte, bu durumun sonucunda tarımsal faaliyetler zarar görmektedir. Böylece yeterli ve güvenilir gıdaya erişim gittikçe zorlaşmakta ve kendi kendine yetebilen kentlerin önemi artmaktadır. Bu anlamda kentlerde ve çevrelerinde yapılan tarımsal faaliyetler, yaşanan gıda krizlerine karşı en önemli çözüm yöntemi olarak sunulmaktadır. Aynı zamanda kırsal alandaki tarım çeşitleri, yöreye özgü adapte olmuş bitki türleri gibi mevcut varlıklar iklim krizine karşı direnç oluşturmada önemli rol oynamaktadır. İncelenen on büyükşehir belediyesinin çoğunluğu iklim krizine karşı direnç oluşturmak için bu varlıkların önemini ve kullanılması gerektiğinin farkında ve de stratejik planlarında buna değinmektedir. Bununla birlikte büyükşehir belediyelerinin tamamı kırsal alanlarındaki tarımsal faaliyetlerin korunması için çalışmalar yürütmekte ve çoğunluğu da ekolojik tarım uygulamalarını desteklemektedir.

Kentsel tarım konusunda yalnızca üç belediyenin çalışmaları bulunmaktadır. Kentlerin kendi kendine yeterliliklerinin sağlanması ve gıda güvenliğinin artırılması için farklı ölçeklerde kentsel tarım faaliyetleri mutlaka yaygınlaştırılmalı ve belediyeler içerisinde kentsel tarım uygulamaları için birimler kurulmalıdır.

Dezavantajlı grupların sağlıklı ve yeterli gıdaya erişebilmeleri için belediyelerin gıda güvenliğini sağlamaları gerekmektedir. İncelenen belediyelerin

tamamı bu uygulamaları yapmaktadır. Bunlara ek olarak gıda kooperatiflerini destekleyip işbirliği içerisinde güvenilir ve ucuz gıda satışını sağlayan ve buna aracı olan belediyeler de mevcuttur.

Erişilebilir gıda konusunda son zamanlarda giderek artan bir yaklaşım olan yenilebilir peyzaj uygulamaları hem kentlerin iklimlerine uygun yenilebilir bitkilerin kullanılması hem daha fazla insanın gıdaya erişebilmesi hem de pahalı peyzaj masraflarından tasarruf edilmesi açısından belediyeler tarafından kullanılacak bir uygulamadır.

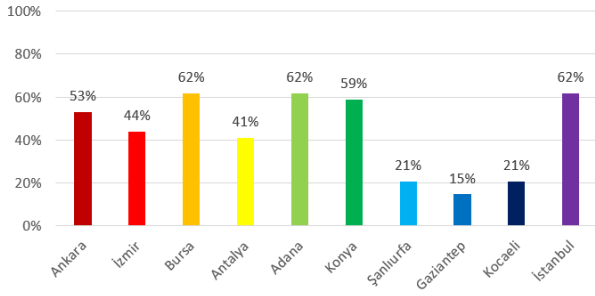
Bir deprem ülkesi olan Türkiye’de, en son 30 Ekim 2020 tarihinde İzmir’de yaşanan felakette 116 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu sebeple afet, özellikle yerel yönetimlerin üstünde durması gereken çok önemli bir konudur. Çalışma kapsamında incelenen belediyelerin ise genel olarak afet ve acil durum konusunda yetersiz olduğu görülmektedir. İncelenen büyükşehir belediyelerinin büyük çoğunluğunun afet ve acil durumlarla ilgilenen birimleri mevcuttur. Bununla birlikte yalnızca İstanbul, İzmir ve Gaziantep Büyükşehir Belediyeleri’nin afet acil durum planı vardır. Ancak İstanbul hariç hiçbir belediyenin planları erişime açık değildir ve planlarla ilgili ilerlemeler ve raporlar paylaşılmamaktadır. Afet acil durum risk azaltma planını ise sadece Adana ve İstanbul Büyükşehir Belediyeleri hazırlamıştır ve yine bu planların güncel halleri kamu ile paylaşmamaktadır. Belediyelerin bir an önce kentlerdeki diğer paydaş gruplarla bir araya gelerek gerekli hazırlıkları tamamlamaları gerekmektedir.

Günümüzde iklim krizi sonucunda yaşanan aşırı doğa olayları afet ve acil durumların artmasına neden olmaktadır. Belediyelerin afet ve acil durum çalışmalarını iklim krizi sonucu yaşanan bu felaketlere daha dirençli kentler yaratabilmek için geliştirmeleri gerekmektedir. İncelenen büyükşehir belediyelerinin çoğunluğu sel, su baskını ve taşkın alanlarını tespit etse de çoğu bu konudaki rapor ve belgelerini paylaşmamaktadır. Ayrıca iklim kaynaklı yangınlarla mücadele için henüz hiçbir belediyenin eylem planı çalışması bulunmamaktadır. Afet ve acil durumlar için belediyelerin, kentlerin altyapılarını da güçlendirmesi gerekmektedir. Bu anlamda hidrant sayılarının artırılması, telsiz haberleşme altyapısının oluşturulması ve bu konuda eğitimler verilmesi gerekmektedir.

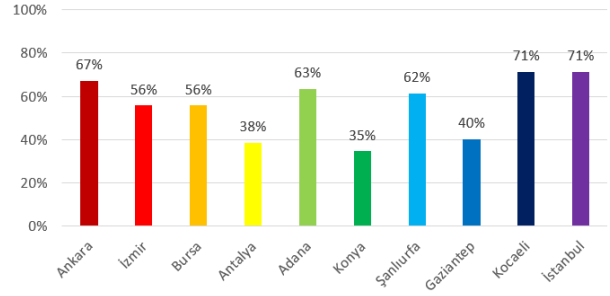
Hava kalitesi yönetimi alanında ise Çevre Koruma ve Kontrol Şube Müdürlüğüne bağlı birimlerin çalışma yaptıkları görülmektedir. Stratejik planlarda hava kalitesi yönetim stratejisi genellikle paylaşılsa da bu alanda çalışmanın artması gerekmektedir. Belediyeler hava kirliliği ve hava analizi alanında çalış-

Hava Göstergelerinin Büyükşehirlere Göre Uygulanma Oranları

Su Göstergelerinin Büyükşehirlere Göre Uygulanma Oranları

sa da halk sağlığı ve hastalık yükü açısından hava kirliliği analizi yapılmadığı görülmektedir. Hava kirliliği bir halk sağlığı sorunudur. Yerel yönetimlerin halk sağlığı açısından da hava kirliliğine karşı faaliyet yürütmesi önemlidir. Hava kirliliğinin sağlık maliyeti analizleri konusunda belediyelerin çalışmalarının yetersiz kaldığı görülmektedir. Temiz Hava Eylem Planı hazırlanması Çevre ve Şehircilik Bakanlığı faaliyeti olsa da Ankara, İstanbul, Adana ve Bursa gibi belediyelerin eylem planı hazırlama ve uygulama sürecine aktif katılımları kendi belediye belgelerinde özellikle belirtilmiştir. Belediyelerin kurduğu istasyonların hava kalitesi ölçümlerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ölçümlerine aktarıldığı görülmektedir. Belediyelerin genel olarak istasyon kurduğunu ve kurulan istasyonların da PM10 ve/veya PM2,5 değerlerinin ölçüldüğü görülmektedir. Belediyelerin hava kalitesi haritası hazırlama çalışmaları yetersiz kalmıştır. Bu çalışmaların artması ve desteklenmesi hava kalitesinin takibi için önemlidir. DSÖ standartlarına göre düşük hava kalitesi için önlem konusunda hiçbir belediyenin çalışma yürütmediği görülmektedir. Hava alanında en kapsamlı çalışma yapan belediye İstanbul Büyükşehir Belediyesi olduğu görülse de genel anlamda hava başlığında yapılan çalışmaların yetersiz olduğu ve geliştirilme ihtiyacı olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle hava kirleticilerinin belirlenerek haritalandırılması, yerelin hava kalitesi konusunda güçlendirilmesi, düzenli denetim faaliyetlerinin yapılması ve STK'larla birlikte işbirliği yapılması hava kalitesinin iyileşmesini sağlayacaktır.

Su konusunda pandemi veya iklim krizi kaynaklı yaşanan şiddetli sıcak hava dalgaları, toplulukların suya ücretsiz erişimini gündeme getirmektedir. Kamusal alanda suya ücretsiz erişim ülkemizin büyük çoğunluğunda dini mekanlar veya tarihi çeşmeler aracılığıyla sağlanmaktadır ancak içilebilir olması için büyükşehirlerin daha fazla çalışma yapması gerekmektedir. Üç belediye dışında kullanım miktarına göre kademeli tarifelendirme yapılmaktadır.

Su yaşamsal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için kullanılmaktadır. Su hakkı bir insan, hayvan ve çevre hakkıdır. Suyun tariflendirmesine dair yapılan çalışmalarda su hakkı göz önünde bulundurulmalıdır. Kullanım miktarına göre kademeli tarifelendirme vatandaşları su tasarrufunu teşvik eden ve fazla su kullanımının önüne geçen basit ancak önemli bir çalışmadır. Tarım dışında kullanılan su tarifesinin kademelendirilmesi büyükşehir belediyelerinin su ayakizini azaltma konusunda alabilecekleri önlemlerden biridir.

İklim krizi ile beraber sel ve taşkınlar, kuraklığa neden olmaktadır bunun yanında su talebi hızla artmaktadır. Var olan su varlıklarının etkin ve verimli kullanılması adına çeşitli yöntemler geliştirilmektedir. Bu yöntemlerden biri yağmur suyu yönetimidir. İncelenen on büyükşehir belediyesinde yağmur suyu yönetimi bulunmamaktadır. Yalnızca bir belediye yağmur suyu depolama ve kullanma çalışmaları yapmaktadır. Ayrıca yağmur suyunun toprağa geri dönüşümü için kaldırım ve yollarda yapılan çalışmalarda geçirimli yüzey kullanımında hiçbir belediyenin çalışmasına rastlanmamıştır. Yağmur suyu yönetimi uygulamaları; toplama, depolama, arıtma, yeniden kullanma, deşarj, infiltrasyon ve regülasyon olarak sıralanabilir. Etkin bir yağmur suyu yönetimi hepsinin uygulanması ile sağlanabilir. Bu sayede kısıtlı su kaynakları birden fazla kez kullanılabilir, kentleşmeyle beraber azalan geçirimli yüzeyler artırılarak sel ve taşkınlar önenebilir ve tasarruf sağlanabilir.

İncelenen büyükşehir belediyelerinde turizm tesislerindeki su alanlarında (havuz, aquapark, akvaryum, süs havuzu, çamaşırhane vs.) kullanılan suyun geri dönüşüm ve bu tesislerin atıksu deşarj denetlenmesi dair herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

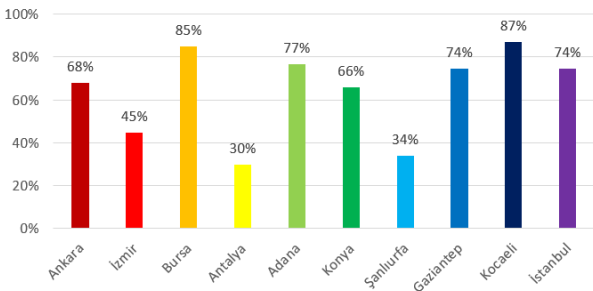

On büyükşehir belediyesinin hiçbiri turizm tesislerini denetlememektedir. Turizm etkinliği yüksek olan Türkiye’de, yerel yönetimlerin denetleme yapmaması büyük eksikliklerdir. Denetim mekanizmasının her yönden işletilmesi, çevre konusunda büyük kazanımlar getirecektir.

Tüm belediyelerde su kaybını azaltmaya yönelik birim bulunmakta ve bununla ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Bunun yanı sıra akıllı şebekeyi bütün belediyelerin kullandığı saptanmıştır. Su ayakizi ile ilgili belediyeler herhangi bir çalışma yapmamaktadır. Büyükşehir belediyelerinin su tasarrufu özelinde politikalar üretmesi ve buna dair bir birim kurması önemli bir adımdır. Su kullanımında ihtiyaçtan fazla kullanılan suyun tespitinin yapılması ve tasarrufun sağlanması için su ayakizi hesaplamaları yapılmalıdır. Yerelin kendi su ayakizini hesaplaması sağlanarak, tasarruf alanında kapasite güçlendirme çalışmaları yapılabilir.

İstanbul ve Konya Büyükşehir Belediyeleri dışındaki belediyeler su ihtiyacını il sınırları içerisindeki kaynaklardan karşılamaktadır. Büyükşehir belediyelerinin kendi kaynaklarını kullanması halkın suya erişimini kolaylaştırmaktadır. Kendi sınırları dışından getirilen sular su maliyetini artırarak erişimi kısıtlamaktadır. Aynı zamanda taşıma sırasında su kayıpları çoğaldığı gibi karbon ayakizi de artmaktadır.

Atık Göstergelerinin Büyükşehirlere Göre Uygulanma Oranları

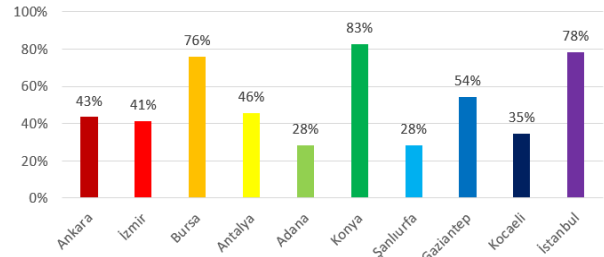

Atık konusunda büyükşehir belediyeleri; katı atıkların bertaraf edilmesi, inşaat atıkları, sanayi ve tıbbi atıklardan toplanması ve bertaraf edilmesi konusunda birincil sorumludur. Katı atıkların bertarafı için maliyetinin düşük olması nedeniyle düzenli ve düzensiz (vahşi) depolama yaygın kullanılan bir yöntemdir. Ancak bu yöntemler çevre, insan sağlığı, hava, yeraltı ve yerüstü sularını ciddi şekilde etkilemektedir.

Günümüzde teknolojik gelişmeler, artan nüfus ve tüketim alışkanlıklarının değişmesi nedeniyle katı atık miktarı artmaktadır. Atık ile ilgili en büyük sorunlardan birisi atık üretiminin artması, diğeri ise kaynağından ayrıştırılarak toplanmamasıdır.

Toplanması ve bertaraf işlemleri konusunda ekipman eksikliği ve teknik yetersizliklerin giderilmesi, geri dönüştürülebilir malzemelerde depozito uygulanması ve atık üreticilerine teşvikler bu konudaki çalışmalara yardımcı olacaktır. Geri dönüşüm tesisi ve depolama alanı yetersiz olan belediyelerde, hizmet alınan lisanslı firmaların atık toplama ve bertaraf işlemi için uzak mesafede olması nedeni ile taşıma maliyetleri ve doğaya zararı çok daha yüksek olmaktadır. Aynı zamanda yakarak bertaraf edilen atıklardan enerji üretimi yapıyor olması çevre dostu olarak görülmektedir ancak atığın yakımı sırasında salınan seragazları iklim krizini olumsuz yönde etkilemektedir. Büyükşehir belediyeleri, atık konusunda geri dönüşüm faaliyetleri yapmakta ancak yapılan çalışmalar yetersiz kalmaktadır. Yüzde yüz geri dönüştürülebilir birçok ürün hatalı ayrıştırılmadan dolayı kaybedilmektedir. Bu nedenle atığı en başından üretmemek çok büyük önem taşımaktadır ve bu konuda yerel yönetimlere düşen en büyük görev atık konusunda kapasite güçlendirme faaliyetleri yapmalarıdır. Yerelin atık üretmesini azaltmak, çöpsüz market gibi girişimlerin teşvik edilmesiyle sağlanabilir.

Gürültü-Görüntü-Elektromanyetik-Işık Göstergelerinin Büyükşehirlere Göre Uygulanma Oranları

Gürültü, görüntü, elektromanyetik ve ışık kirliliği çevreye, iklime ve insan sağlığına fazlasıyla zarar vermektedir. On büyükşehir belediyesinin bu alanda kirliliği gidermeye yönelik herhangi bir projesi veya çalışması bulunmamaktadır. Yalnızca Kocaeli Belediyesi, üniversite ile işbirliği yaparak elektromanyetik kirlilik ve toplumsal kaygılar eğitimi yapmıştır.

Gürültü konusunda genel olarak belediyelerin çalışmaları mevcuttur ancak dört belediyenin gürültü eylem planı bulunmamaktadır. İki belediye gürültü azaltan asfalt, bir belediye ise gürültü bariyeri çalışması yapmaktadır.

Görüntü kirliliği konusunda belediyelerin çalışmaları mevcuttur. Bu kapsamda belediyeler kentsel tasarım rehberi hazırlamaktadır. Aynı zamanda büyükşehir belediyelerinin, gürültü ve görüntü kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaları vardır. An-

çak belediyeler doğal hayatı gürültüye karşı koruyacak çalışmalar yapmamaktadır. İnsan sağlığını ve doğal hayatı olumsuz yönde etkilemekte olan gürültü, görüntü, elektromanyetik ve ışık kirliliği konularında belediyelerin daha fazla çalışma yapması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- 37 Taşıt Kanunu. (1961) T.C. Resmi Gazete, 10705, 12 Ocak 1961.
- 2872 Çevre Kanunu m.12-15-20. (2006). T.C. Resmi Gazete, 18132, 26 Nisan 2006.
- 2960 Boğaziçi Kanunu. (1983). T.C. Resmi Gazete, 18229, 22 Kasım 1983.
- 3194 İmar Kanunu. (1985). T.C. Resmi Gazete, 18749, 9 Mayıs 1985.
- 4734 Kamu İhale Kanunu. (2002). T.C. Resmi Gazete, 24648, 22 Ocak 2002.
- 5216 Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2004). T.C. Resmi Gazete, 25531, 10 Temmuz 2004.
- 5302 İl Özel İderesi Kanunu. (2005). T.C. Resmi Gazete, 25745, 4 Mart 2005.
- 5393 Belediye Gelir Kanunu. (1981) T.C. Resmi Gazete, 17354, 29 Ekim 1981.
- 5403 Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu. (2005). T.C. Resmi Gazetesi, 25880, 3 Temmuz 2005.
- 5737 Vakıf Kanunu. (2008). T.C. Resmi Gazete, 26800, 27 Şubat 2008.
- 5944 2010 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu. (2009). T.C. Resmi Gazete, 27449, 31 Aralık 2009.
- 6245 Harcırah Kanunu. (1954). T.C Resmi Gazete, 8637, 18 Şubat 1954.
- 6292 Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun. (2012). T.C. Resmi Gazete, 28275, 26 Nisan 2012.
- 6831 Orman Kanunu. (1956). T.C. Resmi Gazete, 9402, 8 Eylül 1956.
- 7121 Kıyı Kanunu m.18. (1992). T.C. Resmi Gazete, 21374, 13 Ekim 1992.
- 7th EAP priority objectives. (2019, Ağustos 7). Ağustos 31, 2019 tarihinde European Commission Web Sitesi: <https://ec.europa.eu> adresinden alındı
- Akpınar, P., Odabaş G., Sayman Ü. & Tohumcu T. (2015-2016). Türkiye’de çevre yönetimi için kurumsal kapasitenin geliştirilmesi projesi (ÇEKAP): Belediyeler için çevre yönetimi ve eğitimleri sunumlar ve toplantı notları. Bölgesel Çevre Merkezi.
- Akpulat, O. & Sayman, Ü. (2015). Atık elektrikli ve elektronik eşyaların kontrolü yönetmeliği. Bölgesel Çevre Merkezi.
- Akpulat, O. & Sayman, Ü. (2016). Ambalaj atıklarının kontrolü yönetmeliği belediye uygulama rehberi. Bölgesel Çevre Merkezi.
- Akpulat, O., Sayman, Ü. & Şakı, Ö. (2016). Atık pil ve akümülatörlerin kontrolü yönetmeliği belediye uygulama rehberi. Bölgesel Çevre Merkezi.
- Alan, Ç. & Güven, A. (2016). Kentsel ve çevresel sorunların çözümünde yerel yönetimlerin rolü. Uluslararası Su ve Çevre Kongresi SUÇEV. Bursa.
- Argüden, Y. (2018). Vatandaşa bakışıyla İstanbul ilçelerinin belediye karnesi. İstanbul: Argüden yönetim akademisi yayınları.
- Arıkan, Y. & Özsoy, G. (2008). Adan Z’ye iklim değişikliği başucu rehberi. Bölgesel Çevre Merkezi.
- Avrupa Çevre Ajansı. (2016, Eylül 30). Taşımacılık ve ekosistemler. Temmuz 21, 2019 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı Web Sitesi: <https://www.eea.europa.eu> adresinden alındı
- Avrupa Çevre Ajansı. (2017, Eylül 25). Elektrikli geleceğe doğru mu gidiyoruz? Temmuz 21, 2019 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı Web Sitesi: <https://www.eea.europa.eu> adresinden alındı
- Avrupa Çevre Ajansı. (2017, Eylül 25). Enerji ve iklim değişikliği. Temmuz 21, 2019 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı Web Sitesi: <https://www.eea.europa.eu> adresinden alındı
- Avrupa Çevre Ajansı. (2017, Eylül 25). Temiz, yenilenebilir enerjiyi sağlamak 25.09.2017. Temmuz 21, 2019 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı Web Site: <https://www.eea.europa.eu> adresinden alındı
- Avrupa Çevre Ajansı. (2018, Kasım 20). Avrupa’da su kullanımı-miktar ve kalite büyük zorluklarla yüz yüze. Temmuz 20, 2019 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı Web Sitesi: <https://www.eea.europa.eu> adresinden alındı
- Avrupa Çevre Ajansı. (2018, Kasım 20). Yakın inceleme -bir plastik okyanusu. Temmuz 20, 2019 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı Web Sitesi: <https://www.eea.europa.eu> adresinden alındı
- Avrupa Çevre Ajansı. (2018, Kasım 20). Yakın inceleme-şehirde su. Temmuz 20, 2019 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı Web Sitesi: <https://www.eea.europa.eu> adresinden alındı
- Avrupa Çevre Ajansı. (2019, Eylül 25). Avrupa’da enerjinin geleceğini şekillendirmek: Temiz, akıllı ve yenilenebilir. Temmuz 21, 2019 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı Web Sitesi: <https://www.eea.europa.eu> adresinden alındı
- Bakas, I. (2019, Haziran 26). Plastik atık kriziyle mücadelede, önleme çok önemlidir. Temmuz 15, 2019 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı Web Sitesi: <https://www.eea.europa.eu> adresinden alındı
- Batten, J. (2016). Sustainable cities index. Erişim adresi: <https://www.arcadis.com/>
- Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği. (2005). T.C. Resmi Gazetesi, 25961, 9 Ekim 2005.
- Belediye Zabıta Yönetmeliği. (2007). T.C. Resmi Gazete, 26490, 11 Nisan 2007.
- Belediyelerin Arsa, Konut ve İşyeri Üretimi, Tahsisi, Kiralaması ve Satışına Dair Genel Yönetmelik. (2005). T.C Resmi Gazete, 25951, 29 Ekim 2005.
- Binalarda Isı Yalıtım Yönetmeliği. (2000). T.C. Resmi Gazete, 24043, 8 Mayıs 2000.
- Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi ve Ekonometri. (2011). Türkiye’nin şehirleri sürdürülebilirlik araştırması. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Cities & climate change infographics. Temmuz 27, 2019 tarihinde, Urbarnet Web Sitesi: <https://www.urbanet.info/> adresinden alındı.
- Cities. Ağustos 31, 2019 tarihinde European Commission Web Sitesi: <https://ec.europa.eu> adresinden alındı
- Climate change. Temmuz 29, 2019 tarihinde, UN-Habitat Web Sitesi: <https://new.unhabitat.org/> adresinden alındı.
- Çağlar, F. (2005). Yerel çevre eylem programları uygulama rehberi. Bölgesel Çevre Merkezi.

- Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği. (2003). T.C. Resmi Gazetesi, 25318, 16 Aralık 2003.
- Demirci, M. (2015). Kentsel iklim değişikliği yönetişimi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 75-100.
- Environment action programme to 2020. (2019, Ağustos 7). Ağustos 31, 2019 tarihinde European Commission Web Sitesi: <https://ec.europa.eu> adresinden alındı
- EU policy on the urban environment-overview. (2019, Ağustos 7). Ağustos 31, 2019 tarihinde European Commission Web Sitesi: <https://ec.europa.eu> adresinden alındı
- European Commission. (2018). European Green Capital Award 2021 Guidance Note.
- European Commission. (2019). Eu resfearch and innovation for cities of the future. Brüksel.
- European Commission. (2015). Indicators for sustainable cities.
- Gezerler, Ö. & Toparlak E. (2010). Avrupa Birliği'nden çevre alanında iyi uygulama örnekleri. Bölgesel Çevre Merkezi.
- Gül, Z., Karakaş, Ö., Paydaş, E. & Yıldırım M. (2010). Avrupa Birliği çevre mevzuatı yayınları. Bölgesel Çevre Merkezi.Hava Kalitesi Değerlendirme Ve Yönetimi Yönetmeliği. (2008). T.C. Resmi Gazete, 26898, 6 Haziran 2008.
- İklim değişikliği ve karbon. Ağustos 28, 2019 tarihinde Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Web Sitesi: <http://climatechange.boun.edu.tr> adresinden alındı
- İklim değişikliğine uyum zamanı: Türkiye'de yerel yönetimler hazır mı? (2019, Şubat). Temmuz 27, 2019 tarihinde, İklim Haber Web Sitesi: <https://www.iklimhaber.org/> adresinden alındı.
- İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun. (2007). T.C. Resmi Gazete, 26700, 14 Kasım 2007.
- İstanbul Çevre Ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevresel Etki Değerlendirmesi Şube Müdürlüğü (2018). İstanbul ili 2017 yılı çevre durum raporu. İstanbul.
- Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. (2006). T.C. Resmi Gazete, 26179, 26 Mayıs 2006.
- Karbon ayakizi. Ağustos 28, 2019 tarihinde Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Web Sitesi: <http://climatechange.boun.edu.tr> adresinden alındı
- Kazmierczak, A. (2019, Mart 20). Çevresel tehlikeler, Avrupada bulunan hassas grupları nasıl etkilemektedir? Temmuz 20, 2019 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı Web Sitesi: <https://www.eea.europa.eu> adresinden alındı
- Kearney, A. (2014). Global cities, present and future.
- Kerman U., Altan Y., Aktel M. & Öztop, S. (2012). Belediyelerde stratejik planlama: Ege Bölgesi il belediyeleri örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler, 1-15.
- Kimyasal kirlilik. Ağustos 28, 2019 tarihinde Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Web Sitesi: <http://climatechange.boun.edu.tr> adresinden alındı
- Langer, H. & Shields K. (2009). European green city index. Münih: Siemens AG.
- Local Governments for Sustainability. (2016). The paris climate package: a basic guide for local and subnational governments. Paris.
- OECD Green Growth Studies. (2013). Green growth in cities. Paris: OECD Publishing.
- Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik. (2007). T.C. Resmi Gazete, 26470, 22 Mart 2007.
- Ortiz, A. G. (2017, Şubat 2). Hava kalitesi çok sayıda Avrupalı için hararetili bir konu olmaya devam ediyor. Temmuz 21, 2019 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı Web Sitesi: <https://www.eea.europa.eu> adresinden alındı
- TMMOB Çevre Mühendisleri Odası. (2019). Dünya çevre günü Türkiye raporu. İstanbul.
- Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yerel Yönetimler Merkezi Yönetmeliği. (2010). T.C. Resmi Gazete, 27499,
- Sporer, M. (2018, Ocak 29). 2020 iklim ve enerji hedeflerine ulaşma konusunda Avrupa'nın ilerlemesini izleme. Temmuz 20, 2019 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı Web Sitesi: <https://www.eea.europa.eu> adresinden alındı
- Strateji Geliştirme Birimlerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2006). T.C. Resmi Gazete, 26084
- Türkiye'de iklim değişikliği ve çevre sorunları algısı. (2020). Kasım 26, 2020 tarihinde İklim Haber Web sitesi: <https://www.iklimhaber.org/wp-content/uploads/2020/11/konda-arastirma-rapor-2020s.pdf> alındı.
- Yiğit Avdan, Z., Yıldız, D. ve Çabuk, A. (2015). Yağmur Suyu Yönetimi Açısından Yeşil Altyapı Sistemlerinin Değerlendirilmesi.
- United Nations Statistical Commission. (2017). Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development. UN Resolution A/RES/71/313 (<https://unstats.un.org/>).
- Worldwide, M., & Üniversitesi, B. (2011). Türkiye'nin Şehirleri Sürdürülebilirlik Araştırması, İstanbul 2011

İyi Uygulama Örnekleri Kaynak Listesi:

- <https://www.ankara.bel.tr/index.php?cID=2454>
- <https://www.ozelkalem.com.tr/ankara-enerji-takip-sistemi-ile-tasarruf-ediyor/>
- <https://bisiklet.ego.gov.tr/ankara-buyuksehir-belediyesi-bisiklet-anketi-sonuclari/>
- <https://www.ankara.bel.tr/haberler/buyuksehir-guney-kore-isbirliginde-risk-yonetimi/>
- <https://www.ankara.bel.tr/haberler/ataturk-orman-ciftligi-arazisinde-yillar-sonra-uretim-basliyi>
- <https://www.ankara.bel.tr/haberler/baskent-market/>
- <https://www.ankara.bel.tr/haberler/buyuksehirden-ornek-proje/>
- <http://www.matchupantalya.org/>
- <https://www.antalya.bel.tr/Haberler/HaberDetay/?Id=7962&CategoryName=Genel&NewsOnPage=1&PageID=>

- <https://www.antalya.bel.tr/Haberler/HaberDetay/?Id=8453&CategoryName=Genel&NewsOnPage=5&PageID=>
- <https://antalya.bel.tr/Haberler/HaberDetay/?Id=8459&CategoryName=Genel&NewsOnPage=6&PageID=1>
- <https://tr.euronews.com/2019/08/09/antalya-iklim-krizine-karsi-orman-dostu-sehirler-listesinde>
- <https://www.bursa.bel.tr/iklim-icin-biz-de-variz/haber/28392>
- <https://www.bursa.bel.tr/bugdayin-atasi-artik-bursada-uretiliyor-/haber/29376>
- https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/cevre_brosur_2017/ozel_atik_brosur.pdf
- <http://gaziantepekolojikbina.com.tr/>
- <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehir-ts-en-iso-50001-enerji-yonetim-sistemi-sertifikasi-aldi>
- <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehir-enerjiyi-verimli-kullanan-konutlar-yapiyor>
- <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantep-danimarka-isbirliginde-kuzeysehir-yenilenebilir-enerjiyle-isin-acak>
- <https://www.enerjiportali.com/yuzde-100-yenilenebilir-enerji-kullanan-ilk-ve-tek-belediye/>
- <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/tramvay-duraklarına-solar-sarj-istasyonu>
- <http://www.gaziantepdogus.com/haber/buyuksehirden-gelecege-yatirim-4041.html>
- <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/tarimsal-egitim-ve-yoresel-urunler-isleme-merkezi-ilk-urununu-verdi>
- <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/165-bin-ogrenciye-sifir-atik-ve-cevre-bilinci-egitimi-verildi>
- <https://www.izmir.bel.tr/tr/Projeler/sayisal-telsiz-sistemi/1361/4>
- https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/izmir-de-bilincli-tarim-icin-enstitu-kuruluyor/40998/156?fbclid=IwAR2CVkkBpa_63CVZISGBPZDRM6IOT-iDqUvu-vW1mSGg2sHI-U1G26-RtK4
- <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/kucuk-menderes-havzasi-nin-kati-atiklari-elektrige-donusecek-/43713/156>
- <https://www.ibb.istanbul/News/Detail/36507>
- <http://hizmetix.com.tr/belediyeler/belediyelerden-sifir-atik-projesine-tam-destek/3954>
- <https://kobis.com.tr/About.html>
- <https://www.kocaeli.bel.tr/tr/main/birimler/cevre-koruma-ve-kontrol-dairesi-baskanligi/11/37107>
- <http://www.isu.gov.tr/icerik/detay.aspx?Id=329>
- <https://www.konya.bel.tr/haberayrinti.php?haberID=7361>

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR
